

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ

Κατεύθυνση Ποινικού Δικαίου & Θεωρίας του Δικαίου

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

«ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ»

ΣΟΦΙΑ Β. ΖΑΧΑΡΗ

Α.Μ. Π.Μ.Σ.: 0912Μ009

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ:

Α. ΧΑΝΟΣ (ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ), Β. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ, Θ. ΣΟΦΟΣ

ΑΚΑΔ. ΕΤΗ: 2012-2014

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	5 - 6
1. Η αρχή της δημοσιότητας και οι μορφές της στην διαδικασία απονομής δικαιοσύνης	7
α) άμεση δημοσιότητα	8 - 9
β) έμμεση δημοσιότητα	9 - 10
γ) εν γένει δημοσιότητα ποινικής δίκης και δημοσίευση δεδομένων για ενημερωτικούς και εγκληματοπροληπτικούς σκοπούς	
i) Δημοσιότητα για ενημέρωση	
ii) Δημοσιότητα για λόγους προστασίας δημοσίου συμφέροντος	10 - 14
2. Σημασία και σκοποί της δημοσιότητας	15
α) Δικαίωμα στην πληροφόρηση	15 - 17
β) Η ελευθερία του τύπου και των οπτικοακουστικών μέσων	17 - 18
3. Σύγκρουση με έννομα αγαθά της προσωπικότητας	19
α) Δικαίωμα προσωπικότητας	19 - 20
β) Ιδιωτικός Βίος	20 - 22
γ) Προσωπικά δεδομένα	23 - 24
δ) Το τεκμήριο αθωότητας	24 - 25
4. Λόγοι αποκλεισμού – περιορισμού/ διαχείριση δημοσιότητας της δίκης σε κάθε μορφή της	
α) Αποκλεισμός Άμεσης Δημοσιότητας	
i) Μυστικότητα προδικασίας	
ii) Κεκλεισμένων των θυρών	
iii) Η απόφαση για την διεξαγωγή της δίκης χωρίς δημοσιότητα	
iv) Δημοσιοποίηση δεδομένων προσώπων κατά την αποδεικτική διαδικασία στα πλαίσια μίας ποινικής δίκης	26 - 33
β) Άρση Έμμεσης Δημοσιότητας	
i) Γενικά	
ii) Η δίκη της 17N	33 - 39

5. Ειδικά η σύγκρουση δικαιωμάτων κατά την ενημέρωση του κοινού από τα ΜΜΕ και κατά την ανακοίνωση δεδομένων για σκοπούς δημόσιας ασφάλειας αναφορικά με ποινικές υποθέσεις	
α) Γενικά	
i) Η ρύθμιση για τα προσωπικά δεδομένα που αναφέρονται σε ποινικές διώξεις ή καταδίκες	
ii) Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν παραβάσεις μη ποινικού χαρακτήρα	40 - 44
β) Η διάδοση προσωπικών δεδομένων για σκοπούς ενημέρωσης	
i) πρόσωπα απόλυτης και σχετικής επικαιρότητας	
ii) το δικαιολογημένο ενδιαφέρον	
iii) τα τρίτα πρόσωπα	44 - 54
γ) προστασία προσώπων και προστασία διαδικασίας από τους κινδύνους των ΜΜΕ	54 - 57
δ) Δημοσιότητα και κύρωση – το δικαίωμα στη λήθη	57 - 60
ε) Η δημοσιότητα των δικαστικών αποφάσεων	60 - 63
στ) Δημοσιοποίηση δεδομένων διωκομένων/συλληφθέντων προσώπων χάριν του δημοσίου συμφέροντος	63 - 68
6. Συμπεράσματα	69 - 71

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η δημοσιότητα της δίκης μπορεί να λάβει χώρα είτε άμεσα, επιτρεπομένης της παρουσίας οποιουδήποτε προσώπου κατά την διάρκεια της διαδικασίας στο ακροατήριο, είτε έμμεσα, δηλαδή μεταδιδομένων των όσων διαδραματίζονται στην αίθουσα του δικαστηρίου σε τρίτα πρόσωπα με διάφορους τρόπους (κυρίως μέσω της αναμετάδοσής τους από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.) Η δημοσιότητα αυτή αναμφισβήτητη εξυπηρετεί κοινωνικοπολιτικούς σκοπούς καθώς όχι μόνον εξασφαλίζει διαφάνεια στην διαδικασία απονομής της δικαιοσύνης αλλά ικανοποιεί θεμελιώδη δικαιώματα, όπως το δικαίωμα πληροφόρησης και το δικαίωμα της έκφρασης διασφαλίζοντας το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Επιπρόσθετα η δημοσιότητα εμφανίζεται σε όλα τα στάδια της δικανικής διαδικασίας και μ' αυτόν τον τρόπο εξυπηρετεί σκοπούς ενημέρωσης αλλά και δημόσιας ασφάλειας αφού διαθέτει εγκληματοπροληπτικό ρόλο στο μέτρο που διευκολύνει συλλήψεις ή καταδιώξεις στα πλαίσια π.χ μίας ποινικής δίκης.

Παρά ταύτα, αν και με την διαδικασία της δημοσιότητας διασφαλίζονται εγγυήσεις, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ελλοχεύει ο κίνδυνος να απειλούνται δικαιώματα προσώπων, πολλές φορές και ευαίσθητων, αφού η δημοσίευση προσωπικών στοιχείων στα πλαίσια μίας δίκης μπορεί να εκθέσει το πρόσωπο σημαντικά ενδεχομένως και ανεπανόρθωτα και να προκαλέσει δυσμενέστερες επιπτώσεις στην προσωπικότητα, την ιδιωτική ζωή του και τα προσωπικά του δεδομένα. Προς τούτο, αν και η δημοσιότητα της δίκης κατοχυρώνεται συνταγματικά ως θεμελιώδης αρχή του δικαίου σε όλες τις ευρωπαϊκές νομοθεσίες, εντούτοις αυτή περιορίζεται ή και αποκλείεται όταν τούτο κρίνεται απαραίτητο και πάντοτε αφού προηγουμένως σταθμιστούν τα συγκρουόμενα δικαιώματα σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, δεδομένης και της ιδιαιτερότητας της εκάστοτε περιπτώσεως. Με άλλα λόγια, όταν η εν λόγω δημοσιότητα κριθεί επιβλαβής, παραβιάζει δικαιώματα ή προσβάλλει υπέρτατες αξίες και ως εκ τούτου δημιουργεί αρνητικές καταστάσεις, οι οποίες ουδόλως συνάδουν με τους επιτελούμενους υπ' αυτής σκοπούς, τότε επιβάλλεται η νομοθετική ή η νομολογιακή παρέμβαση, προκειμένου να ρυθμιστεί η σύγκρουση και

να βρεθεί η χρυσή τομή ανάμεσα στις αρχές του κράτους δικαίου και στην υπέρτατη αξία της προσωπικότητας του ανθρώπου.

SUMMARY

The publicity of trial is a fundamental principle of law, which takes place either directly –when everyone is authorized to be present during court’s hearing- or indirectly –when third parties have the opportunity to learn or get information about what is happening in court, mainly through its retransmission by mass media. Publicity undoubtedly serves sociopolitical purposes, as it ensures transparency in the administration of justice process, as well as the common sense of justice and it satisfies fundamental rights, such as the right to information and the freedom of expression. Additionally, publicity appears in all stages of the forensic process and in this way it serves information purposes and public safety and features a preventive role (e.g during criminal proceedings) since it can facilitate suspects’ arrests or persecutions. Nevertheless, although publicity of trial serves rights and guarantees, rights of persons –even sensitive- may be at risk, as the publicity of personal information during a trial can expose the person significantly –possibly irreparably and cause negative effects to their personality and private life. Thus, even though publicity of trial constitutes fundamental constitutional principle in all European legislations, it shall be restricted or excluded, whenever necessary, through legislation or case law, and always after having weighed the conflicting rights. It is noted that all this situation is totally in accordance with the principle of proportionality, keeping in mind the specificity of each case. In other words, when such publicity is considered harmful, violates rights or offends supreme values and therefore creates negative situations, which in no case comply with its primary purposes, then it must be a judicial or legislative intervention to regulate the conflict and find the right balance between the rule of law and the supreme value of human personality.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διαδικασία απονομής της δικαιοσύνης τυχάνει αναμφισβήτητα θεμελιώδους διαδικασία για ένα κράτος και ακριβώς εξαιτίας του ιδιαίτερα σοβαρού ρόλου της, από πολύ νωρίς κρίθηκε σκόπιμο αυτή να λαμβάνει χώρα δημόσια. Η δημοσιότητα αυτή αποτελεί αναμφίβολα διαχρονικό φαινόμενο, αντανακλώντας και τις αντιλήψεις περί τιμωρίας - και όχι μόνο- που επικρατούν στις εκάστοτε κοινωνίες, ενώ δεν εκπληρώνει μόνον μία γενικοπροληπτική λειτουργία (π.χ μέσω της κύρωσης που ενδέχεται να επιβάλλεται κατά την διαδικασία απονομής της δικαιοσύνης), αλλά βοηθά στην σταθεροποίηση και επιβεβαίωση της συνείδησης δικαίου των πολιτών. Παρά ταύτα, στο μέτρο που η ικανοποίηση του δικαιώματος της δημοσιότητας περιορίζει υπερβολικά και δυσανάλογα άλλα δικαιώματα και πάντα ταύτα σε σχέση με την επίτευξη και του σκοπού τον οποίον αυτή εξυπηρετεί, απαιτείται μία οριοθέτησή της.

Η παρούσα μελέτη εξετάζει το ζήτημα της δημοσιότητας που λαμβάνει ή που πρέπει να λαμβάνει μία δικανική διαδικασία (στα διάφορα στάδιά της), την σημασία και τους σκοπούς τους οποίους αυτή εξυπηρετεί. Μέσω μίας διάκρισης των μορφών που αυτή έχει, αναδεικνύεται η θετική της συμβολή στην διαδικασία αλλά και ο αρνητικός της ρόλος κυρίως στο μέτρο που δεν εφαρμόζεται ορθά και παραβιάζει δικαιώματα προσώπων. Και προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση το γεγονός, ότι μέσα από την παραπάνω σύγκρουση -η οποία αναλύεται στην παρούσα- παρατηρείται η επιτακτική ανάγκη για οριοθέτηση ή ακόμη και ο αποκλεισμός της δημοσιότητας αυτής (αναλόγως με την κάθε μορφή της), προκειμένου να ικανοποιηθούν τα δικαιώματα της προσωπικότητας, της ιδιωτικής ζωής, των προσωπικών δεδομένων.

Μπορεί ακόμη, όπως διαπιστώνει η παρακάτω μελέτη, η δημοσιότητα της δίκης να συμβάλλει στην επίτευξη σκοπών που συνδέονται με δημόσιες πολιτικές, όπως η καταπολέμηση του εγκλήματος, η δημιουργία αισθήματος ασφάλειας και συνείδησης. Παρά ταύτα σημειώνεται ότι δεν θα πρέπει να λησμονείται η ζωή και η προσωπικότητα του προσώπου και φυσικά οι βαρύτερες επιπτώσεις του στιγματισμού. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στην εργασία, ιδίως

σε μία εποχή που το διαδίκτυο επιτρέπει την ευρύτατη διαθεσιμότητα των πληροφοριών και την διατήρησή τους στο διηνεκές, η δημοσιότητα ενδέχεται να αποτελεί βαρύτερη κύρωση. Μία κύρωση που είναι αμφίβολο εάν τελεί σε σχέση αναλογίας προς τα δικαιώματα πληροφόρησης και το δημόσιο συμφέρον που επιδιώκεται και εάν εναρμονίζεται με τις αρχές ενός δημοκρατικού κράτους δικαίου και ιδίως με τον σεβασμό της αξίας του ανθρώπου.

1. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Σε ορισμένους κλάδους του δικαίου και ιδιαίτερα στο ποινικό δικονομικό δίκαιο είναι σύνηθες, ορισμένες από τις επιμέρους ρυθμίσεις (ή σύνολα επιμέρους ρυθμίσεων που αφορούν το αυτό ζήτημα) να αναγορεύονται σε «αρχή» ή «αξίωμα», όταν συντρέχει κοινή πεποίθηση για την σπουδαιότητα και χρησιμότητά τους.

Αυτό ισχύει και για τη λεγόμενη «αρχή της δημοσιότητας της δίκης», οι ρίζες της οποίας πρέπει να αναζητηθούν στην επίδραση –κατά την περίοδο του Διαφωτισμού- της φιλελεύθερης, πλέον και ουμανιστικής αντιλήψεως.¹ Θεμέλιο αυτής της αρχής αποτέλεσε η σκέψη ότι εφόσον όλες οι εξουσίες -συμπεριλαμβανομένης και της δικαστικής- αντλούν τη νομιμοποίησή τους από το λαό, θα πρέπει και η λειτουργία τους να είναι εύκολο να παρακολουθείται από τον λαό, κάτι τέτοιο δε, μόνον με την δημοσιότητα είναι δυνατό να επιτευχθεί.²

Προς τούτο η αρχή της δημοσιότητας απέκτησε συνταγματική ισχύ και στην Ελλάδα και σήμερα η δημοσιότητα της δίκης κατοχυρώνεται στην διάταξη του άρθρου 93 παρ. 2 του Συντάγματος³ και συνιστά αρχή του σύγχρονου δικονομικού δικαίου. Πρόκειται για θεσμική εγγύηση που αποσκοπεί στην ενίσχυση του θεσμού της απονομής της δικαιοσύνης και της ασφάλειας δικαίου και αποτελεί σημαντική παράμετρο του τυπικού Κράτους Δικαίου.

¹ Η απόλυτη μυστικότητα της δίκης στα πλαίσια της εξεταστικής δίκης, η οποία είχε αναπτυχθεί στην πράξη πριν ακόμα από το 1589 καυτηριάστηκε από μεγάλα πνεύματα της Ευρώπης.

Αρκετοί διακεκριμένοι εκπρόσωποι όπως ο Voltaire και ο Montesquieu συνηγόρησαν υπέρ της δημοσιότητας, επιχειρώντας να καταπολεμήσουν τις αυθαιρεσίες του εξεταστικού συστήματος και να θέσουν όρια στο δεσποτισμό του δικαστή. Εξεταστικό ποινικό σύστημα δε, θεωρείται το σύστημα στα πλαίσια του οποίου, ένα και το αυτό όργανο είναι επιφορτισμένο με το σύνολο της ποινικής κρατικής δραστηριότητας μέχρι και της οριστικής κρίσης της υπόθεσης και διαφέρει προς το κατηγορητικό σύστημα στα πλαίσια του οποίου τα λειτουργήματα, αφ' ενός της κίνησης και άσκησης της ποινικής δίωξης και αφ' ετέρου της εκδίκασής της, αποχωρίζονται το ένα από το άλλο και ανατίθενται σε ξεχωριστό κρατικό όργανο.

² Χαραλαμπίκης Αριστοτέλης «Δημοσιότητα της δίκης και παρουσία των Μ.Μ.Ε στο Δικαστήριο» Σελ 6 ΠοινΧρ ΝΓ 2003

³ Σύμφωνα με την διάταξη «Οι συνεδριάσεις κάθε δικαστηρίου είναι δημόσιες, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει με απόφασή του ότι η δημοσιότητα πρόκειται να είναι επιβλαβής στα χρηστά ήθη ή ότι συντρέχουν ειδικοί λόγοι προστασίας της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής των διαδίκων».

α) Άμεση Δημοσιότητα

Το περιεχόμενο της δημοσιότητας κατ' αρχήν έγκειται -κατά τη νομολογία- αφ' ενός στην ελευθερία καθενός που το επιθυμεί να παρακολουθεί ακώλυτα και ελεύθερα τις συνεδριάσεις των δικαστηρίων⁴ και στο επιτρεπτό της δημοσίευσης των πρακτικών και της λήψης από κάθε ενδιαφερόμενο αντιγράφου των αποφάσεων και αφ' ετέρου στην δημόσια ανάπτυξη της δίκης και των επιχειρημάτων των μερών, στην μη λήψη υπ' όψιν αποδεικτικού μέσου μη προσιτού στην δημοσιότητα και στην δημόσια αναγγελία της απόφασης.^{5 6}

Άλλωστε, σε απόλυτη αρμονία με την συνταγματική αυτή επιταγή, το άρθρο 329 παρ. 1 εδ. α' ΚΠΔ, ορίζει ότι «η συζήτηση στο ακροατήριο, καθώς και η απαγγελία της απόφασης, γίνονται δημόσια σε όλα τα ποινικά δικαστήρια και επιτρέπεται στον καθένα να παρακολουθεί ανεμπόδιστα τις συνεδριάσεις». Αντίστοιχα στον προϊσχύσαντα κώδικα Πολιτικής Δικονομίας η αρχή της δημοσιότητας ρυθμιζόταν στα άρθρα 162 και 163, ενώ στον εν ισχύ κώδικα, η δημοσιότητα κατοχυρώνεται ρητά στο άρθρο 113, 1 που ορίζει “Οι συνεδριάσεις των πολιτικών δικαστηρίων γίνονται δημόσια. Η διάσκεψη για την έκδοση της απόφασης γίνεται μυστικά”. Περαιτέρω, τη δημοσιότητα της δίκης καθιερώνει και το άρθρο 6 παρ. 1 εδ. α' της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), που αναγνωρίζει το δικαίωμα κάθε προσώπου να δικαστεί δημόσια και ορίζει ότι η απόφαση πρέπει να

⁴ Κατά συνέπεια επιτρέπεται η είσοδος όλων και χωρίς καμία επιλογή μέχρι συμπλήρωσεως χωρητικότητας της αίθουσας.

⁵ Για τον λόγο αυτό απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας δεν επέρχεται μόνον όταν παραβιάσθηκε κάποιο δικονομικό δικαίωμα των διαδίκων, όπως πχ με την ανάγνωση εγγράφου που λήφθηκε υπ' όψιν κατά την έκδοση της ποινικής απόφασης, αλλά και με την μη αναγγελία της τελευταίας σε δημόσια συνεδρίαση. Προς τούτο στοιχειοθετείται λόγος αναιρέσεως της αποφάσεως, σύμφωνα με το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. γ' ΚΠοινΔ.

⁶ Σημειωτέον ότι έχει κριθεί νομολογιακά και ορθά ότι δεν αποτελεί παραβίαση της δημοσιότητας της δίκης, η μεταφορά της ακροαματικής διαδικασίας σε άλλο χώρο, ο οποίος δεν είναι προσιτός σε μεγάλο αριθμό κοινού, εάν κατά τα λοιπά πληρούνται οι κανόνες της δημοσιότητας και της ελεύθερης, χωρίς επιλογή, προσέλευσης στο ακροατήριο. Ακόμη και η αλλαγή αίθουσας, ενώ έχει ήδη αρχίσει η ακροαματική διαδικασία δεν αποτελεί λόγο αναιρέσεως λόγω παραβίασης της δημοσιότητας, εάν δεν αποδεικνύεται ότι από αυτήν δεν μπόρεσαν να παρασταθούν όλοι οι παράγοντες της δίκης ή ότι η συνεδρίαση δεν ήταν δημόσια. (ΑΠ 905/1982 ΠοινΧρ ΛΓ 258). Από την άλλη, αντισυνταγματική θεωρείται η πρακτική που ακολουθείται σε σημαντικές δίκες, όπου για λόγους ασφαλείας, επιτρέπεται επιλεκτικά η είσοδος στο ακροατήριο και με επίδειξη ταυτοτήτων.

εκδοθεί σε δημόσια συνεδρίαση, ενώ προβλέπει και ορισμένες εξαιρέσεις.⁷

β) Έμμεση Δημοσιότητα

Τα όσα προαναφέρθηκαν συνθέτουν την έννοια της λεγόμενης «άμεσης λαϊκής δημοσιότητας», η οποία συνίσταται στην ακώλυτη δυνατότητα προσβάσεως του κοινού στην επ' ακροατηρίου διαδικασία και παρακολουθήσεως αυτής, συμπεριλαμβανομένης και της απαγγελίας της αποφάσεως, πέραν ορισμένων εξαιρέσεων που θα αναλυθούν παρακάτω.

Προς την άμεση αντιδιαστέλλεται η λεγόμενη «έμμεση λαϊκή δημοσιότητα», δηλαδή η παρουσίαση στο ευρύ αναγνωστικό και ραδιοτηλεοπτικό κοινό των όσων διεξάγονται στην αίθουσα εκδίκασης της υπόθεσης στο δικαστήριο από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, η έκταση και τα όρια της οποίας ενδεχομένως να απασχολούν περισσότερο, λαμβανομένης υπ' όψιν της τεράστιας μάζας κοινού εις την οποία απευθύνονται και τη δυνατότητά τους να επηρεάζουν και να κατευθύνουν την κοινή γνώμη.

Προς τούτο η εμφάνιση μιας τέτοιου είδους δημοσιότητας δημιουργεί και πρόβλημα ως προς την έκταση του όρου «δημοσιότητα» γενικά. Συγκεκριμένα τίθεται το ζήτημα αν και κατά πόσον αυτή η έμμεση δημοσιότητα, συμπεριλαμβάνεται στο ρυθμιστικό πεδίο των άρθρων 93 παρ. 2 Συντάγματος και 329 ΚΠΔ και αν έτσι οριοθετείται με σαφήνεια η έκταση που επιτρέπεται να λαμβάνει αυτή.

Στην γερμανική θεωρία και νομολογία αναπτύχθηκαν δύο βασικές θέσεις, σχετικά με την έκταση της δημοσιότητας της δίκης. Κατά την πρώτη άποψη ως βάση τίθεται ότι η αρχή της δημοσιότητας έχει κατά βάση χαρακτήρα αρνητικό. Μοναδικός σκοπός της αρχής είναι η αποφυγή της μυστικότητας με την δυνατότητα ελέγχου όσων λαμβάνουν χώρα στο ακροατήριο από κάθε πολίτη. Οτιδήποτε πέρα των αναγκαίων μέτρων για την αποφυγή της μυστικότητας της δίκης, δεν εμπεριέχεται στην αρχή της δημοσιότητας. Ο κατηγορούμενος είναι υποχρεωμένος να ανεχθεί λόγω της δημοσιότητας, μόνο τη δημοσιότητα μέσα στο

⁷ Για λόγους προστασίας των ανηλίκων, της ιδιωτικής ζωής των διαδίκων, την διαφύλαξη της ηθικής, της δημόσιας τάξης ή της εθνικής ασφάλειας ή των συμφερόντων της δικαιοσύνης.

δικαστήριο και ό, τι συμβαίνει σ' αυτό, το οποίο εξασφαλίζεται με την παρουσία ακροατών στον προορισμένο γι' αυτούς χώρο. Σύμφωνα με τη θέση αυτή, η έμμεση λαϊκή δημοσιότητα δεν αποτελεί μέρος του περιεχομένου της αρχής της δημοσιότητας και δεν τυχάνει της ίδιας νομικής προστασίας όπως η άμεση δημοσιότητα.

Κατά τη δεύτερη θέση της γερμανικής θεωρίας και νομολογίας, που είναι διαμετρικά αντίθετη με την προηγούμενη η αρχή της δημοσιότητας της δίκης περιλαμβάνει οπωσδήποτε και την έμμεση λαϊκή δημοσιότητα. Αφειρητά της εκδοχής αυτής είναι η διάσταση της δημοκρατίας, η οποία σημαίνει κυρίως "πρόσκληση προς τους πολίτες για συνυπευθυνότητα κατά την άσκηση της εξουσίας". Στη σύγχρονη μαζική κοινωνία ο σκοπός της αρχής της δημοσιότητας, ο έλεγχος της εξουσίας ουσιαστικά μπορεί να υλοποιηθεί μόνο μέσα από τη λειτουργία του τύπου, ο οποίος αποτελεί αδιάσπαστο στοιχείο της δημοκρατικής κοινωνίας και προστατεύεται από συνταγματικά και διεθνή κείμενα. Σήμερα η κρατούσα άποψη τάσσεται υπέρ της ανωτέρω ευρείας ερμηνείας του όρου δημοσιότητα και διευρύνει την λαϊκή κυριαρχία, αποδεχόμενη την υπαγωγή και των ΜΜΕ στο περιεχόμενο του όρου αυτού.⁸

γ) «Εν γένει» δημοσιότητα ποινικής δίκης και δημοσίευση δεδομένων για ενημερωτικούς και εγκληματοπροληπτικούς σκοπούς

ι. Δημοσιότητα για ενημέρωση

Στο πλαίσιο της συζήτησης του θέματος της δημοσιότητας δεν μπορεί κανείς να αγνοήσει την μεταλλαγή της έννοιας και της φύσης της δημοσιότητας της διαδικασίας απονομής της δικαιοσύνης τόσο λόγω της εξέλιξης της κοινωνίας όσο και των συνθηκών ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών αλλά και της εμφάνισης του διαδικτύου.

Πιο αναλυτικά, έντονο ενδιαφέρον αλλά και προβληματισμό προκαλεί η έννοια και η μορφή της δημοσιότητας στο ευρύ κοινό των ποινικών –ειδικά- δικών⁹ μέσα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

⁸ Μανωλεδάκης Ι. «Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην Ποινική Δίκη» Σελ. 3-5

Βλ. και αντίθετη άποψη Χαραλαμπάκης Α. ό.π. σελ. 6 και Εταιρεία Νομικών Βορείου Ελλάδος «Η Δημοσιότητα των Συνεδριάσεων των Δικαστηρίων και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης» που υποστηρίζουν την άποψη ότι η οπτικοακουστική αποτύπωση της δίκης δεν περιλαμβάνεται στην έννοια της δημοσιότητας και άρα δεν κατοχυρώνεται συνταγματικά.

⁹ Είναι σαφές, ότι όταν κάνουμε λόγο για ποινική δίκη δεν εννοούμε μόνο τη διαδικασία στο χώρο του ποινικού δικαστηρίου, αλλά μία μακρά αλληλουχία πράξεων που αρχίζει από την κίνηση και

Γίνεται αντιληπτό το γεγονός ότι κατόπιν του έντονου ενδιαφέροντος του κοινού για την μελέτη ποινικών υποθέσεων, την εξιχνίαση εγκλημάτων και γενικά για την συζήτηση περί τις διεξαγόμενες ποινικές δίκες, γεννήθηκε η ανάγκη για το δικαστικό ρεπορτάζ και διευρύνθηκε σημαντικά η ενημέρωση του κοινού για ποινικές δίκες/ υποθέσεις από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Αναφορικά με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (M.M.E., mass media) πρέπει να επισημανθεί ότι με τον όρο αυτό υποδηλώνεται όχι μόνο ο έγγραφος τύπος αλλά κάθε πηγή πληροφόρησης (ραδιόφωνο, τηλεόραση) που απευθύνεται στο ευρύ κοινό. Στην σημερινή εποχή τα M.M.E. παίζουν πολύ σημαντικό, αν όχι τον σημαντικότερο, ρόλο στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης και μπορούν να κατευθύνουν τα πλήθη.

Η δημοσιότητα μάλιστα ή η δημοσίευση στοιχείων που λαμβάνει χώρα θέτει εντονότερα ζητήματα όταν το πεδίο αναφοράς μας δεν είναι πλέον οι τοπικές κοινωνίες και οι παραδοσιακοί τρόποι διάδοσης μίας πληροφορίας, αλλά ο κυβερνοχώρος και η ψηφιακή επικοινωνία. Και το μείζον ερώτημα είναι ακριβώς εάν και σε ποια έκταση η διαδικτυακή επικοινωνία και η αντίστοιχη δημοσιότητα αξιολογείται με διαφορετικούς όρους απ' ότι η παραδοσιακή δημοσιότητα.¹⁰

Έτσι, παρατηρείται ότι με την είσοδο του διαδικτύου επέρχεται μία ακόμη πιο αξιοσημείωτη αλλαγή στην ίδια τη φύση και την έννοια της δημοσιότητας. Υπάρχει η δυνατότητα να αναρτηθεί, να διανεμηθεί και να αναδιανεμηθεί υλικό από οποιονδήποτε κι οπουδήποτε στον κόσμο, αλλά να αποκτηθεί πρόσβαση από οπουδήποτε και από οποιονδήποτε στον κόσμο. Ανεξάρτητα από την αρχική προέλευση και τη νομιμότητα της αρχικής ανάρτησης, η πληροφορία υπόκειται σε πολλαπλασιαστική, μη ρυθμιζόμενη και μη ελεγχόμενη διάδοση. Κείμενα και φωτογραφίες που δημοσιεύονται ή αναδημοσιεύονται σε δικτυακούς τόπους εφημερίδων, ραδιοφωνικών/τηλεοπτικών σταθμών ή σε ιστολόγια μπορούν να αναζητηθούν και να ανευρεθούν ευχερώς μέσω μηχανών και κλειδιών αναζήτησης, να αναγνωσθούν σε οποιοδήποτε σημείο για απεριόριστο χρόνο. Μια περαιτέρω κρίσιμη, ποιοτική διαφορά σε σχέση

άσκηση της ποινικής δίωξης και τελειώνει με την έκδοση και την εκτέλεση μίας αμετάκλητης δικαστικής απόφασης.

¹⁰ Αν λαμβάνεται υπόψη για παράδειγμα η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, η ένταση της προσβολής ο επιδιωκόμενος σκοπός και τα μέσα επίτευξής του.

με τα παραδοσιακά μέσα δημοσιότητας συνιστά η έλλειψη ορίων τόσο ως προς την καταχωρισιμότητα και τη διαδοσιμότητα μιας πληροφορίας αλλά ιδίως ως προς τον χρόνο που θα βρίσκεται αυτή διαθέσιμη.¹¹, διότι δεν είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς το γεγονός ότι τείνει να επιτραπεί η δημιουργία ενός αέναου αρχείου.

Αξίζει, τέλος, να αναφερθεί ότι ζητήματα τίθενται και από το γεγονός ότι στο διαδίκτυο βρίσκονται αναρτημένες πληροφορίες, οι οποίες συχνά ανταποκρίνονται σε μία δεδομένη χρονική στιγμή, χωρίς να έχουν επικαιροποιηθεί. Πρόσθετα προβλήματα μπορεί να προκληθούν από το γεγονός ότι παλαιότερα στοιχεία μπορούν να αναζητηθούν μέσω μηχανών αναζήτησης και όχι δια των ιστοσελίδων των οικείων μέσων ενημέρωσης, με αποτέλεσμα να καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερής, αν όχι αδύνατη η διόρθωση, επικαιροποίηση ή απόσυρση ενός κειμένου. Περαιτέρω η υπερσυνοριακή διάσταση του Διαδικτύου καθιστά ιδιαίτερα δυσχερή την άσκηση ενδίκων μέσων ή την εφαρμοστικότητα δικαστικών αποφάσεων.

Χαρακτηριστική είναι η αντίληψη της ΑΠΔΠΧ (απόφαση 8/2010) για τις επιπτώσεις της διαδικτυακής δημοσιότητας στις περιπτώσεις παραβατικών συμπεριφορών. Κρίνοντας ακριβώς το ζήτημα της δημοσίευσης σε εφημερίδα άρθρου που αναφερόταν σε βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης, με το οποίο ο προσφεύγων φέρεται να παραπέμπεται για απάτη, η ΑΠΔΠΧ απεφάνθη ότι «η παράνομη διάθεση προσωπικών δεδομένων στο Διαδίκτυο –και μάλιστα μέσω μίας μηχανής αναζήτησης- θίγει δυσανάλογα τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων. Και αυτό, διότι, λαμβάνοντας υπ' όψιν τους ιδιαίτερους κινδύνους που συνδέονται με τη φύση του Διαδικτύου, μέσω μίας τέτοιας επεξεργασίας το υποκείμενο των δεδομένων συνδέεται για πάντα με μία παρελθούσα συμπεριφορά του, ενώ παράλληλα οι σχετικές πληροφορίες καθίστανται εύκολα προσιτές σε οποιονδήποτε τις

¹¹ Δεδομένα που έχουν αναρτηθεί, έστω και μία φορά, παραμένουν εις το διηνεκές, ακόμη και αν έχουν διαγραφεί από την πρωτότυπη – αρχική σελίδα, καθώς ενδέχεται η πληροφορία είτε να έχει αναρτηθεί περαιτέρω σε άλλες σελίδες, είτε να έχει αποθηκευτεί σε «κρυφή μνήμη», είτε να έχει αρχειοθετηθεί.

αναζητήσει, ήτοι όχι μόνο σε δημοσιογράφους, ερευνητές και μελετητές.»¹²

Σε κάθε περίπτωση πάντως, κατά την δημοσιοποίηση/πληροφόρηση του κοινού αναφορικά με τα όσα συμβαίνουν σε μία ποινική δίκη (πριν/κατά την διάρκεια ή και μετά την λήξη αυτής) από τα πάσης φύσεως μέσα μαζικής ενημέρωσης πρέπει να καταβάλλεται ιδιαίτερη προσοχή, λαμβανομένων υπ' όψιν των κινδύνων που εγκυμονούνται και το γεγονός ότι δεν διστάζουν συχνά να θυσιάζουν στο βωμό του κέρδους την αντικειμενικότητα και την αλήθεια με καταστρεπτικές για την πληροφόρηση του κοινού συνέπειες. Προτρέχουν και τείνουν να υποκαταστήσουν τους δικαστές στην απονομή της δικαιοσύνης, αποφαινόμενοι για την έκβαση της υπόθεσης και –ως προανεφέρθη– θίγουν την προσωπικότητα του κατηγορουμένου. Κατά συνέπεια, προσβάλλουν την προσωπικότητά του και τις ειδικότερες εκφάνσεις της ως τιμής, υπόληψης, εικόνας και ιδιωτικής ζωής.¹³

ii. Δημοσιότητα για λόγους προστασίας δημοσίου συμφέροντος

Πέραν όμως των δημοσιογραφικών/ενημερωτικών σκοπών, τους οποίους φαίνεται να εξυπηρετεί η δημοσιότητα των ποινικών υποθέσεων, η ανακοίνωση/διάδοση δεδομένων που αναφέρονται σε ποινικές δίκες και κατ' επέκταση σε ποινικά αδικήματα, ακριβώς λόγω της φύσεώς τούτων και των προσώπων που εμπλέκονται σ' αυτά, εξυπηρετεί σε ορισμένες περιπτώσεις σκοπούς διακρίβωσης ή και δίωξης του εγκλήματος. Και η δημοσιότητα αυτή εγείρει ιδιαίτερα ζητήματα, διότι ως αφετηρία ή φορέα δημοσιοποίησης δεν έχει μόνον τα ΜΜΕ αλλά μία κρατική αρχή.¹⁴

¹² Αναφορικά με την ελληνική νομολογία το Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης επισημαίνει στην πρώτη απόφαση που αφορά διάδοση πληροφορίας μέσω ψηφιακών κοινωνικών δικτύων ότι «οι εν λόγω αναρτήσεις που πλαisiώναν την συγκεκριμένη ιστοσελίδα, με δυνατότητα προσβάσεως σε οποιονδήποτε (ιδίως με τη χρήση μηχανής αναζήτησεως, στην οποία μπορεί να αναγραφεί το ονοματεπώνυμο της αιτούσας και να οδηγηθεί αυτομάτως στην ιστοσελίδα αυτή) συνιστούν ταυτοχρόνως και προσβολή της προσωπικότητας. Βλ. ΜΠρΘεσ 16790/2009 (διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων)

¹³ Βέβαια, δεν είναι λίγες οι φορές που τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν διαλευκάνει την υπόθεση και έχουν βοηθήσει τον κατηγορούμενο να αθωωθεί. Όταν, όμως, αυτό δεν συμβαίνει ο κατηγορούμενος είναι στην ουσία αντιμέτωπος όχι μόνο με την δικαιοσύνη αλλά και με τα Μ.Μ.Ε.

¹⁴ Κατά συνέπεια, η δημοσιότητα αυτή θα πρέπει να πληροί προϋποθέσεις νομιμότητας της κρατικής δράσης και ιδίως την ύπαρξη συγκεκριμένης νομικής βάσης.

Σκοποί της είναι αναμφισβήτητα η προστασία δικαιωμάτων άλλων προσώπων, και η επιδίωξη μίας γενικοπροληπτικής αποτρεπτικής της παραβατικότητας επενέργειας της δημοσιότητας. Σε κάθε περίπτωση, επειδή προφανώς επιφέρει περιορισμό ατομικών δικαιωμάτων, θα πρέπει αυτή να θεμελιώνεται στην ύπαρξη υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος ή υπέρτερων συμφερόντων των άλλων και να υπακούει στις επιταγές της αρχής της αναλογικότητας.

2. ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ

Αν και για ορισμένους η δημοσιότητα της δίκης μπορεί να μοιάζει σήμερα πανηγυρικός τύπος, εντούτοις έστω και με αυτή τη μορφή επιτελεί σημαντική νομιμοποιητική λειτουργία και τούτο διότι η δημοσιότητα της δίκης δεν επιβάλλεται μόνον από την ειδική διάταξη του άρθρου 93 ή την θεμελιώδη συνταγματική αρχή του Κράτους Δικαίου, αλλά και από την δημοκρατική αρχή και την λαϊκή κυριαρχία.

Μόνον με αυτόν τον τρόπο γίνεται δυνατόν να αποδειχθεί ότι και τα δικαστήρια ως άμεσα συνταγματικά όργανα, ασκούν τις εξουσίες τους με διαφάνεια και στα πλαίσια της γενικής κατευθυντήριας γραμμής του άρθρ. 1παρ. 3Σ. Έτσι, η δημοσιότητα ασφαρίζει το ανέλεγκτο του δικαστή και καλύπτει τυχόν καταχρήσεις και αυθαιρεσίες αυτού, ενώ παρέχει στους πολίτες την ευκαιρία του ελέγχου της δικαστικής κρίσεως, ο οποίος –έλεγχος- αφ' ενός μεν εξαναγκάζει τους δικαστές να είναι προσεκτικοί εις την εφαρμογή των νόμων και να αποφεύγουν τις παρεκτροπές και τις αυθαιρεσίες και αφ' ετέρου δίνει σε αυτούς την πεποίθηση της απροσωπολύπτου εφαρμογής των νόμων.¹⁵

Ακόμη πρέπει να σημειωθεί ότι η δημοσιότητα της δίκης λειτουργεί κατ' αρχήν θετικά υπέρ των εμπλεκομένων εις αυτήν προσώπων. Και τούτο διότι εντασσόμενη εξ αρχής στη διασφάλιση της «δίκαιης δίκης» συνιστά δικαίωμα αλλά και στοιχείο του κράτους δικαίου, καθώς αποτρέπεται μια αυθαίρετη έκδοση απόφασης και κυρίως καταδίκη.¹⁶

Είναι δε, απόλυτα σύμφυτη με θεμελιώδη συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα όπως το δικαίωμα στην πληροφόρηση και την ελευθερία της έκφρασης και του τύπου αλλά και των λοιπών οπτικοακουστικών μέσων.

α) Δικαίωμα στην πληροφόρηση

Ειδικότερα, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 5^Α παρ. 1 του Συντάγματος, το οποίο προβλέπει ότι «καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει», καθιερώνεται ένα γενικότερο

¹⁵ Σγουρίτσας Γ. «Τινά περί δημοσιότητος των συνεδριάσεων των Δικαστηρίων» ΝοΒ Έτος 5^{ov} σελ. 439

¹⁶ Μήτρου Λ. «Η δημοσιότητα της κύρωσης ή η κύρωση της δημοσιότητας» Σελ .24

δικαίωμα στην πληροφόρηση¹⁷, το οποίο δεν αφορά μόνον την ελευθερία λήψεως δεδομένων αλλά και την ελευθερία της αναζήτησης, συλλογής και λήψεως πληροφοριών από γενικά προσιτές πηγές, ήτοι πηγές, οι οποίες είναι εν τοις πράγμασι κατάλληλες και προορισμένες να παράσχουν πληροφορίες σε έναν αόριστο κύκλο προσώπων. Σήμερα η ελευθερία της πληροφόρησης γνωρίζει επαρκή κανονιστική αλλά και νομολογιακή θεμελίωση τόσο σε διεθνές επίπεδο όσο και στην Ευρωπαϊκή έννομη τάξη.¹⁸ Στην ίδια κατεύθυνση, η αρχή της δημοσιότητας της δίκης κατ' εξοχήν ικανοποιεί το δικαίωμα πληροφόρησης της κοινής γνώμης είτε υπό το πρίσμα της απλής πληροφόρησης, αλλά και της εθνικής ασφάλειας, του δημοσίου συμφέροντος ή της διαφύλαξης δημοσίων συμφερόντων γενικότερα.

Παρά ταύτα η ίδια η διάταξη του άρθρου 5^Α παρ. 1 Σ περιέχει τόσο «επιφύλαξη του νόμου», όσο και ρητή και ειδική καθιέρωση της δυνατότητας επιβολής περιορισμών για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων. Ο τελευταίος αυτός περιορισμός παραπέμπει τόσο στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου (άρθρο 5 παρ. 1 Σ) και την προστασία του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου (άρθρο 9 Σ), αλλά και στο ειδικότερο δικαίωμα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Η διατύπωση δε, της συνταγματικής διάταξης, ότι δηλαδή οι περιορισμοί πρέπει να είναι «απολύτως αναγκαίοι» ερμηνεύεται ως πρόθεση του αναθεωρητικού νομοθέτη να αναγνωρίσει ένα «προβάδισμα» στην ελευθερία της πληροφόρησης, αλλά κατ' ουσίαν δεν υποδηλώνει τίποτε περισσότερο από την επιταγή για αυστηρή τήρηση της αρχής της αναλογικότητας στην επιβολή των περιορισμών.

¹⁷ Σε αντίθεση με την κατ' αρχήν γενική ελευθερία του πληροφορείν, δηλ. τη συνταγματική οργάνωση και προστασία της παραγωγής και διάδοσης γνώμων και ειδήσεων (ενεργητική πληροφόρηση) δια των άρθρων 14 και 15 του Συντάγματος, η ελευθερία της λεγόμενης «παθητικής» πληροφόρησης, η ελευθερία δηλαδή του πληροφορείσθαι δεν διέθετε ρητή συνταγματική κατοχύρωση. Το δικαίωμα της πληροφόρησης τυγχάνει ενισχυμένης αναγνώρισης από την συνταγματική τάξη με την συνταγματική αναθεώρηση του 2001.

¹⁸ Το άρθρο 10 παρ. 1 της ΕΣΔΑ προστατεύει την ελευθερία λήψης πληροφοριών στο πλαίσιο του δικαιώματος για ελεύθερη έκφραση, ενώ η νομολογία του ΕΔΔΑ, είναι εξαιρετικά πλούσια σ' αυτό το επίπεδο. Η ελευθερία της έκφρασης και της πληροφόρησης αποτυπώνεται και στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο 11 του Χάρτη το οποίο ορίζει ότι «στο δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης, συμπεριλαμβάνεται εκτός από την ελευθερία της γνώμης, η ελευθερία της λήψης και μετάδοσης πληροφοριών».

Και αναμφισβήτητα η αξιολόγηση και ο προσδιορισμός των ως άνω περιορισμών αλλά και της έκτασης του δικαιώματος πληροφόρησης γενικότερα, εμφανίζεται περισσότερο επιτακτική στο πλαίσιο του ρόλου των ΜΜΕ ως μέσου ελέγχου και ως αντίβαρου της κοινωνίας στο κρατικό μονοπώλιο της ροής πληροφοριών και μάλιστα όταν με την επίκληση του δικαιώματος πληροφόρησης ή της διαφύλαξης δημοσίων συμφερόντων, προσβάλλουν δικαιώματα προσώπων. Και η πρόκληση αυτή της οριοθέτησης, παρουσιάζεται πιο μεγάλη, στο πλαίσιο της δημοσιότητας μίας δίκης, αφού η δημοσιοποίηση δεδομένων που αφορούν πρόσωπα εμπλεκόμενα σε αδικήματα ή άλλες παραβατικές πράξεις κ.λπ. κινδυνεύει πολλές φορές να προκαλέσει μία σύγκρουση ανάμεσα στο εν λόγω δικαίωμα πληροφόρησης της κοινής γνώμης και στα δικαιώματα του προσώπου.

β) Η ελευθερία του τύπου και των οπτικοακουστικών μέσων

Ειδικότερη εκδήλωση του δικαιώματος της ελευθερίας της πληροφόρησης που συνιστά και θεμέλιο της συνταγματικά κατοχυρωμένης –ως προανεφέρθη- έμμεσης δημοσιότητας αλλά και την εν γένει δημοσιότητας μίας δίκης, αποτελεί η ελευθερία του τύπου που αποτυπώνεται θετικά και αρνητικά στο άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος. «Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρώντας τους Νόμους του κράτους.» Η ελευθερία του τύπου κατοχυρώνεται ταυτόχρονα ως ατομικό δικαίωμα και ως θεσμική εγγύηση. Ενόψει των εγγυήσεων με τις οποίες εξοπλίζεται η ελευθερία του τύπου καθιερώνεται και προστατεύεται η «ελεύθερη και αδέσμευτη δημοσιογραφία» ως έντυπη ή προφορική άσκηση κριτικής και ελέγχου επί θεμάτων δημοσίου ενδιαφέροντος.

Ως επιμέρους έκφανση της ελευθερίας του τύπου κυριαρχεί η ελευθερία σύνταξης του εντύπου που προϋποθέτει την ελευθερία συγκέντρωσης και δημοσίευσης της ύλης. Ερίζεται ωστόσο, εάν η ελευθερία αυτή συμπεριλαμβάνει το δικαίωμα διείσδυσης σε μη προσιτές πηγές και πιο συγκεκριμένα εάν «νομιμοποιεί» την παρά το νόμο συλλογή ή και την χρήση των πληροφοριών από τον δημοσιογράφο. Και στην περίπτωση αυτή όμως, και ειδικά κατά την ικανοποίηση του

δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης μέσω της μετάδοσης πληροφοριών μίας δίκης, το επιτρεπτό ή μη της διείσδυσης σε μη προσιτές πληροφορίες, κρίνεται μετά από στάθμισης συγκρουόμενων δικαιωμάτων και εννόμων συμφερόντων, αφού εξαιρεθούν οι μη δεκτικές στάθμισης περιπτώσεις διείσδυσης σε μη προσιτές πηγές τρίτων με μεθόδους που προσβάλλουν την αξία του ανθρώπου ή τον πυρήνα των δικαιωμάτων του κατόχου πηγής.

Αξίζει να αναφερθεί, ότι το Σύνταγμα επιφυλάσσει διαφορετική μεταχείριση στα λεγόμενα οπτικοακουστικά μέσα ενημέρωσης¹⁹, τα οποία ρυθμίζονται από το άρθρο 15. Υπόκεινται σε διαφορετικούς περιορισμούς και δεν εφαρμόζονται οι προστατευτικές του τύπου διατάξεις. Σε κάθε περίπτωση η δημοσιότητα των δικών –σε οποιαδήποτε μορφή της– συνιστά λειτουργικό στοιχείο της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και κύριο μέσο για τον έλεγχο του τρόπου απονομής της από τον κυρίαρχο λαό, αναγόμενη σε λειτουργικό στοιχείο έκφρασης της λαϊκής κυριαρχίας και κατ' επέκταση σε θεμελιώδη όρο του δημοκρατικού πολιτεύματος.

¹⁹ Το Σύνταγμα αναφέρεται σε ραδιοφωνία, τηλεόραση και κάθε άλλο παρεμφερές μέσο μετάδοσης λόγου ή παράστασης.

3. ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΜΕ ΕΝΝΟΜΑ ΑΓΑΘΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

Αν και κατόπιν των προαναφερθέντων, το ζήτημα της δημοσιοποίησης ονομάτων, στοιχείων, δικογραφιών κ.λπ. κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση αλλά και μέσω της μετάδοσής τους από τον Τύπο, την τηλεόραση ή το διαδίκτυο και όχι μόνον, μπορεί να θέτει εγγυήσεις διαφανούς διαδικασίας ή δημόσιας ασφάλειας, εντούτοις θέτει και άλλα ζητήματα. Και τούτο διότι, διαπιστώνεται ότι η δημοσιότητα και η διάδοση μιας πληροφορίας που αφορά ένα πρόσωπο, δεν είναι αναμφίβολα άμοιρη συνεπειών και ότι η προαναφερθείσα εκπλήρωση του δικαιώματος πληροφόρησης κι ενημέρωσης βρίσκεται, αν μη τι άλλο, σε σχέση έντασης με τα δικαιώματα των προσώπων στην προσωπικότητα, στον ιδιωτικό βίο, στην προστασία των προσωπικών τους δεδομένων ως και στη διαφύλαξη του τεκμηρίου αθωότητας.

α) Δικαίωμα Προσωπικότητας

Ειδικότερα, η προβολή ενός προσώπου ως εμπλεκομένου σε μία παραβατική πράξη, έστω και μόνον με αναφορά του ονόματός του μέσω των ΜΜΕ, συνιστά απειλή για την προσωπικότητά του, καθώς κινδυνεύει να θιγεί η υπόληψή του και συνεπώς να υποστεί πολλαπλή ζημία.

Το δικαίωμα αυτό της προσωπικότητας, προσδιορίζεται ως «δικαίωμα πλαίσιο» από την ελληνική έννομη τάξη καθώς περιλαμβάνει όλα τα αγαθά που συνδέονται με το πρόσωπο και το προσδιορίζουν ως άτομο²⁰ και ακριβώς λόγω αυτής της ευρύτητάς του, δεν μπορεί να προσδιοριστεί εκ των προτέρων και επακριβώς αλλά εν τέλει εμπλουτίζεται συχνά ως απόρροια ακριβώς των προσβολών που υφίσταται ένα πρόσωπο.

Σφαιρική προστασία της προσωπικότητας καθιερώνει τόσο το άρθρο 57 του Αστικού Κώδικα, το οποίο ανάγει τον άνθρωπο σε αυτοτελές αντικείμενο προστασίας²¹ όσον και τα άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος καθώς στο δικαίωμα της προσωπικότητας περιλαμβάνεται τόσο ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου, όσο και η ελεύθερη

²⁰ Αγαθά όπως η τιμή, η εικόνα, η φωνή, η σωματική ακεραιότητα, η ψυχική υγεία, ο ιδιωτικός βίος, ο συναισθηματικός κόσμος.

²¹ Στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 57 ΑΚ εμπίπτουν η ζωή, η σωματική ακεραιότητα, η υγεία, η σχέση προς τους άλλους ανθρώπους, το ιδιωτικό απόρρητο και τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.

ανάπτυξη της προσωπικότητας. Αξίζει να αναφερθεί ότι εγγενές στοιχείο της προσωπικότητας είναι το δικαίωμα επί της ίδιας εικόνας, προστατεύεται σύμφωνα με τη θεωρία και τη νομολογία²² ως αυτοτελές και αυτόνομο δικαίωμα σε σχέση με το δικαίωμα της προσωπικότητας, του οποίου ωστόσο αποτελεί ειδικότερη έκφανση. Και τούτο διότι η προσβολή του δικαιώματος επί της ίδιας εικόνας συνιστά αφ' εαυτής προσβολή της προσωπικότητας, χωρίς να απαιτείται ως προϋπόθεση η προσβολή της τιμής ή του ιδιωτικού βίου του εικονιζόμενου προσώπου.

Όπως δέχεται η νομολογία, προσβολή του δικαιώματος επί της ίδιας εικόνας συνιστά κατά μείζονα λόγο η καταγραφή και βεβαίως και η μετάδοση της εικόνας που έχει ληφθεί με κρυφά μέσα.²³ Ειδικότερα, σε περιπτώσεις δημοσιότητας προσώπων εμπλεκομένων σε δίκες, είναι προφανές ότι εάν το εικονιζόμενο πρόσωπο εμφανίζεται κατά τρόπο και υπό συνθήκες που μειώνουν την τιμή και την υπόληψή του (όπως π.χ η μετάδοση εικόνας προσώπου που προσάγεται με χειροπέδες) η προσβολή είναι σημαντικότερη.

Πολλές εκφάνσεις και εκδηλώσεις της προσωπικότητας ενδέχεται να υπόκεινται σε περιορισμό και να υποχωρούν σε περίπτωση σύγκρουσης τους με άλλο υπέρτερο αγαθό, το οποίο ανάγεται από την έννομη τάξη σε λόγο άρσης ή δικαιολόγησης του παράνομου χαρακτήρα της προσβολής της προσωπικότητας, όπως θα αναλυθεί παρακάτω. Σε κάθε περίπτωση όμως, η αξία του ανθρώπου, συνιστά απαραβίαστο πυρήνα του δικαιώματος της προσωπικότητας και δεν είναι δεκτικό σταθμίσεων σε περίπτωση σύγκρουσης με άλλα δικαιώματα ή έννομα συμφέροντα.

β) Ιδιωτικός Βίος

Προστασία από τις εν λόγω προσβολές χρήζει δε ακόμη ο ιδιωτικός βίος του ατόμου, ο οποίος ορίζεται ως το «σύνολο των θεμάτων που έχουν προσωπικό χαρακτήρα, η ρύθμιση των οποίων δηλαδή κατά τις κοινωνικές αντιλήψεις και τη βούληση του ενδιαφερομένου ατόμου ανήκουν αποκλειστικά στην αρμοδιότητά του και στα οποία

²² ΑΠ940/1995 (δημοσιευμένη σε ΕΕΝ 1996 σελ. 792)

²³ ΣτΕ Ολ 1213/2010 που αφορούσε την αίτηση ακυρώσεως κατά αποφάσεως που επέβαλε πρόστιμο σε τηλεοπτικό σταθμό για τη μετάδοση εικόνας βουλευτή που έπαιζε φρουτάκια, εικόνας που είχε ληφθεί με κρυφή κάμερα.

απαγορεύεται η ανάμειξη τρίτων χωρίς την συναίνεσή του.²⁴ Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το δικαίωμα του άρθρου 8 περιλαμβάνει τόσο την αρνητική όσο και τη θετική διάσταση του σεβασμού του ιδιωτικού βίου και αν η πρώτη αναφέρεται στο δικαίωμα κάποιου να μην υφίσταται παρεμβάσεις, η δεύτερη οδηγεί στην αξίωση για υποστήριξη της ολοκλήρωσης και απόλαυσης της ιδιωτικής ζωής. Η προστασία του ιδιωτικού βίου εδράζεται στην ημεδαπή έννομη τάξη στην «απόλυτη» διατύπωση του άρθρου 9 του Συντάγματος, το οποίο τον προσδιορίζει ως απαραβίαστο και συνιστά –η προστασία του αυτή– δικαίωμα, το οποίο προσιδιάζει και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών.

Τα άτομα μπορούν να προβάλλουν την αξίωση σεβασμού κι αποχής από την διείσδυση στον ιδιωτικό βίο τόσο έναντι του κράτους όσο και έναντι ιδιωτών και γεννάται η αξίωση για απόκρουση κάθε προσβολής αυτού. Τέτοιου είδους προσβολές θεωρούνται οι επεμβάσεις εκ μέρους τρίτων, με τις οποίες παραβιάζονται τα όρια του ιδιωτικού βίου και περιλαμβάνουν την συστηματική παρακολούθηση του ατόμου, την υποκλοπή ιδιωτικών συζητήσεων και επικοινωνιών μέσω τεχνικών μέσων, τη δημοσιοποίηση πτυχών της ιδιωτικής ζωής από τα ΜΜΕ.

Ο ιδιωτικός βίος στην ελληνική συνταγματική τάξη προσδιορίζεται ως «απολύτως απαραβίαστος». Η οικεία συνταγματική διάταξη δεν περιλαμβάνει επιφύλαξη νόμου, εισάγοντας μία –καταρχήν– αποχή του νομοθέτη από την επιβολή περιορισμών στο δικαίωμα αυτό. Ωστόσο, το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου συγκρούεται με άλλα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα, έναντι των οποίων σταθμίζεται και κατά περίπτωση υπερισχύει και υποχωρεί. Σε κάθε περίπτωση ο ιδιωτικός βίος απαντάται ως προστατευόμενο αγαθό στη νομοθεσία που διέπει την προστασία των προσωπικών δεδομένων και κατ' επέκταση η προστασία ιδίως της ιδιωτικής ζωής συνιστά αντικείμενο του ν. 2472/1997.²⁵

Ωστόσο, ο ιδιωτικός βίος αποτελεί και ένα από τα συχνότερα προσβαλλόμενα –για τις ανάγκες δημοσιότητας μίας δίκης– έννομα αγαθά. Το φάσμα των δυνατών προσβολών του είναι ευρύτατο και

²⁴ Ο τρόπος οικιακής διαβίωσης, οι προσωπικές συνήθειες, οι προσωπικές σχέσεις, η κατάσταση υγείας ή η κατάσταση περιουσίας.

²⁵ Άρθρο 1 του ν. 2472/1997, σε εφαρμογή της οδηγίας 95/46/EK «Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν την προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής.

εκτείνεται σε όλα τα στάδια μίας εκπομπής, μετάδοσης πληροφορίας, ενός δημοσιεύματος. Πρέπει δε, να επισημάνουμε ότι –σε αντίθεση με άλλα αγαθά της προσωπικότητας, όπως η τιμή, η εικόνα, ο γραπτός ή προφορικός λόγος του ατόμου- ο ιδιωτικός βίος συνιστά αγαθό, το οποίο θίγεται ήδη κατά το στάδιο της δημοσιογραφικής έρευνας, χωρίς να είναι αναγκαίο να ακολουθήσει και δημοσίευση.

Κρίσιμο ζήτημα δε, αφορά τις δυνατότητες συνδυασμού διάσπαρτων και ετερόκλητων μεταξύ τους πληροφοριών, ιδίως με τη χρήση ψηφιακών συστημάτων, με αποτέλεσμα την σύνθεση πορτραίτων της προσωπικότητας του ατόμου. Αυτό σημαίνει, ότι κατ' αποτέλεσμα κανένα πρόσωπο δεν αποδεσμεύεται πλήρως από το παρελθόν του και ότι ανά πάσα στιγμή μπορεί οποιοσδήποτε να ανασύρει κάποιες ατυχείς παρελθούσες στιγμές του.

Πέραν όμως, των αυτονόητων κινδύνων για τα δικαιώματα των προσώπων που θέτουν το ζήτημα της στάθμισης της προσβολής των δικαιωμάτων του ατόμου με το δικαίωμα πληροφόρησης, το οποίο εξασφαλίζει η δημοσιότητα –ως προανφέρθη- οι κίνδυνοι αυτοί εντείνονται και από το γεγονός ότι τα δεδομένα δεν ενημερώνονται ή δεν ενημερώνονται κατά τρόπο ανάλογο της αρχικής του συλλογής.²⁶ Χαρακτηριστικά π.χ η παύση της ποινικής δίωξης εναντίον ενός ατόμου δεν εμφανίζεται συνήθως στο αστυνομικό δελτίο, καθώς συνήθως δεν προκαλεί –πλην εξαιρέσεων- το ίδιο ενδιαφέρον στην κοινή γνώμη.

Αποτέλεσμα της καταγραφής κι έκθεσης του ιδιωτικού βίου ενός προσώπου και της συλλογής των πληροφοριών που το αφορούν, δεν είναι μόνον η επέμβαση στην ανεμπόδιστη απόλαυση της ιδιωτικής ζωής, αλλά και ο περιορισμός έως αποκλεισμός της δυνατότητας του ατόμου να επανεξετάσει και να μεταβάλλει, προσαρμοζόμενο σε νέες συνθήκες, προσωπικές επιλογές, αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που δημιουργεί η λήθη του παρελθόντος.²⁷

²⁶ Κατά παράβαση των επιταγών του νόμου για τήρηση των αρχών της ακρίβειας και της επικαιροποίησης/ ενημέρωσης των δεδομένων (άρθρο 4 ν. 2472/1997)

²⁷ Πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν ότι βασική παράμετρος της προστασίας προσωπικών δεδομένων είναι να προσφέρει στο άτομο την πραγματική δυνατότητα να λαμβάνει αυτόνομες αποφάσεις και να προσδιορίζει αντίστοιχα της επιλογές της ζωής του. Βλ. Λ. Μήτρου Ιδιωτικός βίος: Η διστακτική και αβέβαιη πορεία της προστασίας προσωπικών πληροφοριών» σελ. 35

γ) Προσωπικά Δεδομένα

Η συνεχώς αυξανόμενη δυνατότητα διείσδυσης στην ζωή και η έκταση της δημοσιοποίησης και αποκάλυψης στοιχείων και δεδομένων προσώπων ιδίως εκείνων τα οποία σχετίζονται με παραβατικές συμπεριφορές ή εγκληματικές πράξεις, όπως εξετάζει η παρούσα μελέτη, ανέδειξε τόσο την ποσοτική όσο και την ποιοτική διάσταση των κινδύνων για τα δικαιώματα των προσώπων αυτών.

Η τεχνολογική εξέλιξη πρωτίστως και η εκτεταμένη χρήση των προϊόντων κι εφαρμογών της τόσο από το κράτος όσο κι από ιδιώτες ανέδειξε την ανάγκη ενισχυμένης προστασίας των προσωπικών πληροφοριών, ως απόρροια της προστασίας της ιδιωτικότητας, η προστασία αυτή δεν περιορίζεται στη ρύθμιση και προστασία της πληροφορίας που το άτομο θεωρεί «προσωπική», «ιδιωτική» ή «ευαίσθητη» αλλά εκτείνεται σε οποιαδήποτε πληροφορία αφορά ένα πρόσωπο, για την οποία το άτομο επιθυμεί να απαγορεύσει ή να περιορίσει την συλλογή, χρήση και διάδοσή της.

Κατόπιν των ανωτέρω, η προστασία του ιδιωτικού βίου εμπλουτίστηκε και διευρύνθηκε μέσω της προσθήκης του άρθρου 9^Α του Συντάγματος το 2001 που κατοχυρώνει το δικαίωμα προστασίας κάθε προσώπου από την συλλογή, επεξεργασία και χρήση προσωπικών δεδομένων. Σημειωτέον ότι η νομοθετική αναγνώριση του εν λόγω δικαιώματος προηγήθηκε με την θέσπιση του ν. 2472/1997 σε συμμόρφωση της χώρας μας με την Οδηγία 95/46/EΚ «για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, ως προανεφέρθη. Αντίστοιχη είναι η επιλογή του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που κατοχυρώνει ρητά σε δύο διαφορετικές διατάξεις, τόσο τον ιδιωτικό βίο όσο και το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Παρά ταύτα τόσο στο Σύνταγμα, όσο και στην κανονιστική εξειδίκευσή του το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων δεν είναι διατυπωμένο με απόλυτο τρόπο. Σε αντίθεση με την «απόλυτη» διατύπωση της προστασίας του ιδιωτικού βίου, το δικαίωμα των προσωπικών δεδομένων τελεί υπό την επιφύλαξη του νόμου. Η παρεχόμενη από αυτό προστασία υπόκειται σε περιορισμούς από τον

νομοθέτη, ο οποίος δεν αναγνωρίζει έτσι ένα «απόλυτο» δικαίωμα του ατόμου, αλλά αντίθετα προϋποθέτει αλλά και επιτάσσει την ελεγχόμενη ροή, χρήση και επεξεργασία των πληροφοριών, ακόμη και αυτών που έχουν προσωπικό χαρακτήρα, καθώς η ροή αυτή είναι ζωτικής σημασίας για κάθε πτυχή της ανθρώπινης δραστηριότητας. Το θεσμικό πλαίσιο εκκινεί ακριβώς από την εξισορρόπηση του δικαιώματος με άλλα δικαιώματα και συμφέροντα, καθορίζοντας –έστω και με γενικούς όρους- τους νόμιμους λόγους επεξεργασίας πληροφοριών και την επιτρεπτή έκταση της προσβολής του δικαιώματος, κυρίως βάσει των αρχών του σκοπού και της αναλογικότητας και προβλέποντας τις αναγκαίες διαδικαστικές και οργανωτικές εγγυήσεις για την διασφάλισή του.²⁸

δ) Το τεκμήριο αθωότητας

Αξίζει ακόμη να αναφερθεί ότι ειδικά στις ποινικές δίκες η έκθεση ενός «παραβάτη» στη δημοσιότητα, είτε άμεση είτε έμμεση, σε στάδιο που δεν έχει υπεισέλθει ακόμη η δικαστική απόφαση εγείρει ζητήματα ως προς τις επιπτώσεις της έκθεσης αυτής για την απόλαυση του δικαιώματος ενός προσώπου σε δίκαιη δίκη. Το τεκμήριο αθωότητας συνίσταται στην αξίωση του προσώπου κι αντίστοιχα στη δέσμευση των αποδεκτών της να μην αντιμετωπίζεται ως «ένοχο», εφόσον η ενοχή του δεν έχει απαγγελθεί από την αρμόδια προς τούτο κρατική αρχή, δηλαδή τον ποινικό δικαστή. Το τεκμήριο αθωότητας, συνιστά έκφραση και έκφανση της αρχής του κράτους δικαίου, ύψιστη διαδικαστική επιταγή, σύμφωνα με την οποία οι επιπτώσεις της δίωξης που προσβάλλουν την αξιοπρέπεια και μειώνουν κοινωνικά και ηθικά τον κατηγορούμενο δεν πρέπει να επιβαρύνουν τη θέση του στην διαδικασία.

Αν και το τεκμήριο αθωότητας αποτελεί θεμελιώδη αρχή για το ποινικό δίκαιο και την διασφάλιση της δίκαιης δίκης, δεν έχει γνωρίσει συνταγματική κατοχύρωση, αλλά ούτε διατυπώνεται με ρητή πρόβλεψη στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Για τον λόγο αυτό η κατοχύρωσή του από την ΕΣΔΑ αποκτά ιδιαίτερη σημασία.²⁹ Συγκεκριμένα στο άρθρο 6

²⁸ Ο ν. 2472/1997 καθιερώνει έτσι περιορισμούς στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, προβλέποντας τις εξαιρέσεις από αυτήν και τις αναγκαίες προϋποθέσεις.

²⁹ Η Σύμβαση αυτή μέσω της κύρωσής της με το π.δ 53/74 συνιστά δεσμευτικό κείμενο για τον έλληνα εφαρμοστή του δικαίου και μάλιστα, δια της ρύθμισης του άρθρου 28 παρ. 1 Σ, υπερνομοθετικής ισχύος.

παρ. 2 της Σύμβασης διακηρύσσεται ότι ένας άνθρωπος θεωρείται αθώος (απλά ύποπτος) εφόσον η ενοχή του δεν έχει ακόμη απαγγελθεί με αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση τακτικού ποινικού δικαστηρίου.³⁰

Στην περίπτωση της δημοσιότητας της ποινικής δίκης, το τεκμήριο της αθωότητας επιτρέπεται να χρησιμοποιείται ως γνώμονας για την αξιολόγηση των δημοσιευμάτων σχετικά με ποινικές υποθέσεις. Η θέση αυτή ενισχύεται ακριβώς από το γεγονός ότι το τεκμήριο αθωότητας προβλέπεται ρητά ως περιορισμός – παράμετρος της άσκησης του δικαιώματος πληροφόρησης και στον Κώδικα Δεοντολογίας του Δημοσιογραφικού Επαγγέλματος.³¹

Κατόπιν των προαναφερθέντων, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι από Σύνταγμα και την κοινή νομοθεσία δεν προκύπτει *in abstracto* επικράτηση του ενός ατομικού δικαιώματος επί του άλλου στις ως άνω περιπτώσεις σύγκρουσής των, κατά την δημοσίευση δεδομένων προσώπων που εμπλέκονται σε μία δίκη, συνήθως με την ιδιότητα του κατηγορουμένου ή του παραβάτη.

Ως εκ τούτου, πρέπει να γίνεται μία *in concreto* οριοθέτηση των πεδίων εφαρμογής των συγκρουόμενων δικαιωμάτων, σύμφωνα με τις αρχές της *ad hoc* στάθμισης των αντιτιθεμένων συμφερόντων και της πρακτικής αρμονίας και αναλογικής εξισορρόπησης. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή της αναλογικότητας με τέτοιο τρόπο, ώστε τα προστατευόμενα αγαθά (ελευθερία του Τύπου, δικαίωμα των πολιτών στην πληροφόρηση και δικαίωμα στην προστασία της ιδιωτικής ζωής του ατόμου και στον πληροφοριακό καθορισμό) να διατηρήσουν την κανονιστική τους εμβέλεια.

³⁰ Στην υπόθεση *Marper v. UK*, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η διατήρηση του DNA προσώπων, τα οποία είτε απαλλάχθηκαν από τις κατηγορίες είτε αθώωθηκαν, συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ και τούτο διότι μπορεί η συλλογή και τήρηση προσωπικών δεδομένων από δημόσιες αρχές να μην εξομοιώνεται κατ' αρχήν με την απαγγελία υπονοιών, πλην όμως ελλοχεύει κίνδυνος στιγματισμού των προσώπων, τα δεδομένα των οποίων χρησιμοποιούνται με τον ίδιο τρόπο με τα δεδομένα ατόμων που έχουν καταδικαστεί και εγείρεται το αίσθημα ότι τα πρόσωπα αυτά δεν αντιμετωπίζονται ως αθώα. Αντίστοιχα, στην υπόθεση *Asan Rushiti v Austria* το Δικαστήριο επεσήμανε ότι κατά την ΕΣΔΑ, το τεκμήριο αθωότητας περιλαμβάνει και τον γενικό κανόνα ότι μετά την αθωωτική απόφαση για ένα πρόσωπο δεν επιτρέπεται να διατυπώνονται υπόνοιες κατά του προσώπου αυτού.

³¹ Βλ. άρθρο 11 παρ. 1 του π.δ 77/2003, σύμφωνα με το οποίο η αρχή ότι ο κατηγορούμενος τεκμαίρεται αθώος μέχρι την αμετάκλητη καταδίκη του γίνεται σεβαστή και συνεπώς δεν προεξοφλείται το αποτέλεσμα της δίκης ούτε οι κατηγορούμενοι αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα ως ένοχοι. Ο φερόμενος ως δράστης δεν πρέπει να αναφέρεται με απαξιωτικούς για το πρόσωπό του χαρακτηρισμούς, ούτε να γίνεται αναφορά σε αυτόν με μοναδικό προσδιορισμό την εθνικότητα του καταγωγή ή το θρήσκευμα του.

4. ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ/ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ ΔΙΚΗΣ ΣΕ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ

α) Αποκλεισμός Άμεσης Δημοσιότητας

Κατόπιν των προαναφερθέντων και δεδομένου ότι η δημοσιότητα της δίκης πέραν του ότι εξυπηρετεί τον έλεγχο της δικαστικής εξουσίας από τον πολίτη και ενισχύει σημαντικά την εμπιστοσύνη του στην αμερόληπτη απονομή της δικαιοσύνης από τα δικαστήρια, μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να παραβιάσει την ιδιωτικότητα και θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου, κρίθηκε σκόπιμη η οριοθέτησή της.

ι. Μυστικότητα Προδικασίας

Το άρθρο 93 παρ. 2 του Συντάγματος καθιερώνει την δημοσιότητα των συνεδριάσεων και την δημοσιότητα της απαγγελίας της απόφασης (93 παρ. 3), ως προηγουμένως αναφέρθηκε, πλήν όμως δεν αναφέρεται στο στάδιο της προδικασίας. Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας ορίζει στο άρθρο 112 ότι η προδικασία δεν είναι δημόσια για το κοινό, περιορίζοντάς την σε δημοσιότητα έναντι των διαδίκων, των νόμιμων αντιπροσώπων τους και των πληρεξουσίων τους αλλά απαγορεύεται η προσέλευση οποιουδήποτε ενδιαφερόμενου πολίτη.

Είναι αναγκαία η δυνατότητα των διαδίκων να γνωρίζουν το υλικό που συγκεντρώνεται στο στάδιο της προδικασίας ώστε να γνωρίζει τα πλαίσια, στα οποία θα κινηθεί ο δικαστικός αγώνας, ώστε να προπαρασκευάσει την υπεράσπισή του. Σκοπός της προδικασίας είναι η αποφυγή αιφνιδιασμού του αντιδίκου. Αντίθετα η πληροφόρηση της κοινής γνώμης καθώς και η δυνατότητα άσκησης κριτικής πιθανόν να δυσχεραίνει την εξέλιξη της διαδικασίας, το έργο των παραγόντων της δίκης και ενδεχομένως να φόρτιζε αρνητικά ή να μείωνε ηθικά τους ίδιους τους διαδίκους.

Ιδιαίτερα εμφανής είναι η ανάγκη της μυστικότητας της προδικασίας, στην ποινική δίκη. Ο ΚΠΔ, όπως επισημάνθηκε, καθιερώνει την αρχή της δημοσιότητας για την συζήτηση στο ακροατήριο και για την απαγγελία των αποφάσεων (άρθρο 329). Η προδικασία της ποινικής δίκης αρχίζει με την κίνηση της ποινικής δίωξης, περιλαμβάνει την ανάκριση, προανάκριση ή κύρια, και τελειώνει με την αμετάκλητη είτε

παραπομπή του κατηγορούμενου στο ακροατήριο είτε απόφαση (βούλευμα) ότι δεν πρέπει να γίνει κατηγορία ή ότι παύει (οριστικά ή προσωρινά) η ποινική δίωξη ή ότι κηρύσσεται απαράδεκτη.

Για το στάδιο της προδικασίας ο Κ.Π.Δ. υιοθετεί την αρχή της μυστικότητας (άρθρα 241, 239). Η ίδια η φύση και ο σκοπός της ανάκρισης υπαγορεύουν την μυστικότητα της διαδικασίας οι επιμέρους ανακριτικές πράξεις δεν μπορούν πρακτικά να γίνονται δημόσια αλλά ούτε και πρέπει να γίνονται. Βέβαια, η μυστικότητα της προδικασίας δεν πρέπει να φθάνει στο σημείο να προσβάλλει τα θεμελιώδη δικαιώματα του κατηγορουμένου, κατά παραβίαση της δίκαιης δίκης. Προς τούτο η ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου επέβαλε την “φανερή” ανάκριση, την γνωστοποίηση στους διαδίκους των εγγράφων της ανάκρισης και την παράστασή τους στις ανακριτικές πράξεις γι’ αυτό γίνεται λόγος για “εσωτερική δημοσιότητα”.

ii. Κεκλεισμένων των θυρών

Επιπρόσθετα, -και πέραν της προδικασίας- με την παρέμβαση του νομοθέτη η δημοσιότητα μπορεί να αποκλείεται κατ’ εξαίρεση -και μάλιστα μόνον ως προς τους τρίτους, ποτέ ως προς τους διαδίκους- όταν η παρουσία του κοινού μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερο κακό από αυτό, που η δημοσιότητα επιδιώκει να αποτρέψει. Ο κίνδυνος αυτός αντιμετωπίζεται πιο εύκολα σύμφωνα με το άρθρο 93 παρ. 2 του Συντάγματος, το οποίο ορίζει ότι οι συνεδριάσεις των δικαστηρίων δεν είναι δημόσιες, αν με απόφαση του δικαστηρίου κριθεί ότι η δημοσιότητα πρόκειται να είναι επιβλαβής στα χρηστά ήθη ή ότι δεν συντρέχουν ειδικοί λόγοι προστασίας της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής των διαδίκων.³²

Σ’ αυτή την συνταγματική διάταξη αντιστοιχεί η διάταξη του άρθρου 330 ΚΠΔ, κατά την οποία το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την διεξαγωγή συζητήσεως ή ενός μέρους της χωρίς δημοσιότητα, όταν η δημόσια συζήτηση θα είναι επιβλαβής στα χρηστά ήθη, ή συντρέχουν

³² Από την σαφή διατύπωση του άρθρου του Συντάγματος συνάγεται ότι η επιβαλλόμενη συνταγματικά δημοσιότητα των συνεδριάσεων των δικαστηρίων δεν μπορεί να αποκλειστεί για οποιονδήποτε λόγο εκτός από τους ρητά και περιοριστικά αναφερόμενους σ’ αυτό. Ούτε το κύρος της δικαιοσύνης, ούτε τα μυστικά του κράτους, ούτε η δημόσια τάξη αποτελούν λόγους για τους οποίους θα μπορούσε να αποκλειστεί η δημοσιότητα συγκεκριμένης δίκης. Βλ. Μανωλεδάκης Ι. «Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στην Ποινική Δίκη». Υπεράσπιση 1995 Σελ. 3-6

ειδικοί λόγοι για την προστασία του ιδιωτικού ή οικογενειακού βίου των διαδίκων, ιδίως δε σε δίκη η οποία έχει ως συνέπεια την ιδιαίτερη ψυχική ταλαιπωρία ή τον διασυρμό του θύματος (π.χ σε δίκη βιασμού). Στην περίπτωση δε, του αποκλεισμού της δημοσιότητας βάσει της ανωτέρω διατάξεως (330 παρ. 1 ΚΠΔ), το δικαστήριο αφού ακούσει τον εισαγγελέα ή τον δημόσιο κατηγορο και τους διαδίκους, εκδίδει αιτιολογημένη απόφαση και την απαγγέλει σε δημόσια συνεδρίαση.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 96 παρ. 3 του Συντάγματος, οι συνεδριάσεις των ειδικών δικαστηρίων, επιτρέπεται να μην διεξάγονται δημόσια και μάλιστα και οι αποφάσεις τους είναι δυνατόν να μην απαγγέλονται δημόσια. Με άλλα λόγια στα ειδικά δικαστήρια ανηλίκων, κρίνεται ότι είναι ορθότερος ο αποκλεισμός της δημοσιότητας, γιατί έτσι εξασφαλίζεται η απαραίτητη για την εκδίκαση των εγκλημάτων των ανηλίκων «οιονεί οικογενειακή ατμόσφαιρα».³³ Η ρύθμιση αυτή έχει τεθεί λόγω της ανάγκης της αυξημένης προστασίας του ανήλικου κατηγορουμένου καθώς είναι ιδιαίτερα έντονη η ομαλή επανένταξη στην κοινωνία, η προφύλαξη της προσωπικότητας του κατηγορουμένου και η αποφυγή οιασδήποτε ενέργειας που μπορεί να δράσει αποκοινωνικοποιητικά. Επιπλέον προβλέπεται ότι ακόμα κι αν δημοσιεύεται η σχετική απόφαση δεν πρέπει να αναγράφεται το ονοματεπώνυμο του ανήλικου.³⁴

Περαιτέρω σύμφωνα με το άρθρο 329§1 ΚΠΔ και το άρθρο 113§2 του ΚΠολΔ, ο διευθύνων την συζήτηση κατά την ελεύθερη κρίση του μπορεί να απαγορεύσει την παρουσία ανηλίκων που δεν έχουν συμπληρώσει το 17ο έτος της ηλικίας τους, στην αίθουσα συνεδριάσεων. Η απαγόρευση αυτή έγκειται στην βλαβερή επίδραση που μπορεί να έχει στο άτομο αυτό η παρακολούθηση δικών ιδιαίτερα ποινικών, όπου η τραγικότητα των εικόνων και η εκτύλιξη εγκλημάτων, δύναται να λειτουργήσει αρνητικά στην ηθική, πνευματική διάπλαση των ανηλίκων. Αναμφισβήτητα, το συμφέρον αναδιαμορφώσεως του ανήλικου κατηγορουμένου προέχει από το δικαίωμά του για πληροφόρηση. Στην ίδια κατεύθυνση, η διεξαγωγή της δίκης χωρίς δημοσιότητα, μπορεί να

³³ Ανδρουλάκης «Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης» σελ. 134

³⁴ Σημειωτέον ότι στις δίκες σχετικές με ανήλικους, ο Πρόεδρος του δικαστηρίου έχει τη δυνατότητα να απομακρύνει ακόμη και τον ίδιο τον ανήλικο από το ακροατήριο για ένα μέρος ή για ολόκληρη τη συζήτηση.

διαταχθεί και κατά την διεξαγωγή της κύριας διαδικασίας τέλεσης της υιοθεσίας ανηλίκου, ρύθμιση η οποία συνάδει και είναι σύμφωνη με την εξαίρεση που θέτει η διάταξη 93 παρ. 2 Συντάγματος.

Ο παραπάνω αποκλεισμός της δημοσιότητας, έχει συνδεθεί με τον όρο «κεκλεισμένων των θυρών», ο οποίος παρά τη λόγια διατύπωσή του είναι γνωστός ακόμη και στους μη νομικούς. Δεν σημαίνει όμως ότι μια διαδικασία, η οποία διεξάγεται με κλειστές πόρτες είναι απαραίτητα μυστική. Συζήτηση κεκλεισμένων των θυρών είναι αυτή που διεξάγεται, έπειτα από ειδικά αιτιολογημένη, παρεμπόδιουσα δικαστική απόφαση, χωρίς ακροατές, με την παρουσία συγκεκριμένων μόνον προσώπων και με την απαγόρευση εισόδου οποιουδήποτε τρίτου στο χώρο όπου γίνεται.

Με άλλα λόγια, το «κεκλεισμένων των θυρών» είναι το όνομα μιας διαδικασίας, χωρίς δημοσιότητα, δεν είναι όμως η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα σε μία δημόσια και σε μία μυστική συνεδρίαση δικαστηρίου. Η διαφορά αυτή, πέρα από το αν η πόρτα παραμένει κλειστή ή ανοικτή, βρίσκεται στο αν το δικαστήριο έχει απαγορεύσει ή όχι την παρουσία ακροατών κατά την διάρκεια της συνεδριάσεώς του. Αν υπάρχει τέτοια απαγόρευση, η διαδικασία είναι μυστική. Αν η απαγόρευση είναι παράνομη, δημιουργείται λόγος αναιρέσεως.^{35 36}

iii. Η απόφαση για την διεξαγωγή της δίκης χωρίς δημοσιότητα

Η απόφαση για την διεξαγωγή της δίκης “κεκλεισμένων των θυρών” ρυθμίζεται στον ΚΠοινΔ στο άρθρο 330§2 και στον Κ.Πολ.Δ. στο 114 παρ. 2 και 3. Η παρέμβαση των διαδίκων στην όλη διαδικασία είναι συμβολική, καθώς αναμφισβήτητα η συγκεκριμένη ρύθμιση έχει τεθεί για την προστασία του κατηγορουμένου. Πάντως οι διάδικοι καλούνται να εκφραστούν, νομιμοποιούνται να συζητήσουν την διεξαγωγή της δίκης χωρίς δημοσιότητα αν δεν το έχει προτείνει ο εισαγγελέας ή το δικαστήριο. Άλλωστε περιορισμένη είναι η επιρροή της υπεράσπισης

³⁵ Είναι αυτονόητο ότι μια διαδικασία, η οποία με δικαστική απόφαση γίνεται μυστικά, δεν αποκτάει δημοσιότητα αν για ορισμένο χρονικό διάστημα παραμένει ανοικτή η πόρτα της αίθουσας για να δροσίσει ο χώρος, εφόσον κάποιο όργανο τάξεως εξακολουθεί να απαγορεύει την είσοδο τρίτων σ’ αυτή. Κατά τον ίδιο τρόπο μια δημόσια συνεδρίαση, δεν μετατρέπεται σε μυστική αν για λόγους ευταξίας, διαταχθεί το προσωρινό κλείσιμο της πόρτας, χωρίς βέβαια να παρεμποδίζεται η ελεύθερη διακίνηση ακροατών.

³⁶ Κοσμίδης Χρ. «Δημόσιες συνεδριάσεις με κλειστές πόρτες» ΕλλΔνη 1984 σελ. 103-104

στην απόφαση για την έκταση, τον τρόπο εκτέλεσης ή την άρση του μέτρου της διεξαγωγής της δίκης χωρίς δημοσιότητα.

Η απόφαση που διατάζει να γίνει η συζήτηση κεκλεισμένων των θυρών μπορεί να διατάζει όλη η συζήτηση στο ακροατήριο να γίνει χωρίς δημοσιότητα ή μέρος της διαδικασίας³⁷. Η απόφαση πρέπει να είναι ειδικά και εμπεριστατωμένη αιτιολογημένη και να απαγγέλλεται σε δημόσια συνεδρίαση (93§3 Σ). Στην αιτιολογία πρέπει να αναφέρονται οι λόγοι που το δικαστήριο προβαίνει στον αποκλεισμό της δημοσιότητας αλλιώς η απόφαση δύναται να αναιρεθεί. Η απλή μνεία της φύσης ή του είδους του εγκλήματος δεν μπορεί να θεωρηθεί επαρκής αιτιολογίας αφού ο αποκλεισμός της δημοσιότητας δε συνδέεται αναγκαία με αυτά.³⁸

Πάντως ο ΑΠ δεν φαίνεται να απαιτεί ιδιαίτερη εξειδίκευση των πραγματικών περιστατικών που οδηγούν στην διεξαγωγή της δίκης “κεκλεισμένων των θυρών”. Άλλωστε κατά την ελληνική νομολογία η εκτίμηση των περιστατικών ανήκει στην ανέλεγκτη κρίση των δικαστών της ουσίας.

iv. Δημοσιοποίηση δεδομένων προσώπων κατά την αποδεικτική διαδικασία στα πλαίσια μίας ποινικής δίκης

Υπό συζήτηση τίθεται και το θέμα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων τόσο των κατηγορουμένων, όσο και των πολιτικώς εναγόντων ή ακόμη και των μαρτύρων υπεράσπισης ή κατηγορίας, κατά την διάρκεια συζήτησης μίας ποινικής δίκης και ειδικά στο στάδιο της αποδεικτικής διαδικασίας. Κατά μία άποψη σε περίπτωση προβολής της ιδιωτικότητας προσώπων εμπλεκομένων σε μία ποινική δίκη ενόψει της διαδικασίας της απόδειξης ενώπιον του Δικαστηρίου, δεν θίγεται ο ν. 2472/1997 περί προσωπικών δεδομένων, ούτε παραβιάζεται το άρθρο 22 παρ. 4 του νόμου τούτου διότι οι διατάξεις των άρθρων 358 και 364 ΚΠΔ οι οποίες αναφέρονται στην διαδικασία της εξέτασης των μαρτύρων και της

³⁷ π.χ. για την εξέταση ως μάρτυρα της παθούσας σε έγκλημα βιασμού για την προστασία της ιδιωτικής ζωής

³⁸ Υπάρχουν περιπτώσεις που η δίκη έχει διεξαχθεί χωρίς δημοσιότητα για το έγκλημα της παραχάραξης του νομίσματος ακόμα και για το έγκλημα της κλοπής.

ανάγνωσης εγγράφων κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση είναι ειδικότερες και κατ' ισχύουν του Ν. 2472/1997.³⁹

Κατά άλλη άποψη, ωστόσο, η θεώρηση περί ειδικότητας των διατάξεων των άρθρων 358 και 364 ΚΠΔ έναντι εκείνων του Ν. 2472/1997 είναι εσφαλμένη για τους εξής λόγους: Κατ' αρχήν τα ανωτέρω άρθρα του ΚΠΔ δεν ρυθμίζουν το ίδιο θέμα με αυτό του Ν. 2472/1997, ώστε να τεθεί στην συνέχεια ζήτημα ειδικότητας λόγω ύπαρξης πλειόνων στοιχείων πέραν των υποτιθέμενων κοινών. Στο άρθρο 358 ΚΠΔ διατυπώνονται ορισμένοι ειδικότεροι κανόνες σχετικά με τα δικαιώματα των διαδίκων κατά την εξέταση των μαρτύρων, όπως προκύπτει και από την διατύπωση του νόμου «περί ακριβέστερου καθορισμού της αξιοπιστίας του μάρτυρος». Το άρθρο 364 ΚΠΔ εξάλλου δίνει το δικαίωμα στο δικαστήριο να προβεί στην ανάγνωση οποιουδήποτε εγγράφου προσκομίσθηκε νόμιμα και δεν αμφισβητήθηκε η γνησιότητά του. Υποστηρίζεται λοιπόν ορθά, ότι θα ήταν παράλογο να λειτουργούν οι ανωτέρω διατάξεις ως γενικοί λόγοι άρσης του αδικού οποιασδήποτε προσβολής του ιδιωτικού βίου ή άλλου εννόμου αγαθού κατά την διάρκεια της ποινικής δίκης.⁴⁰

Σημειώνεται ότι ως περαιτέρω επιχείρημα προβάλλεται ότι ο νομοθέτης με την θέσπιση του Ν. 2472/1997 «δεν ήθελε να καταστήσει την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα υπερσυνταγματική Αρχή, η οποία θα εποπτεύει και θα καθορίζει τον τρόπο λειτουργίας όλων των άλλων αρχών». Ακόμη και έτσι όμως, ως αντίθετη επιχειρηματολογία προς τα ανωτέρω, θα μπορούσε να παρατηρηθεί καταρχήν ότι Ν. 2472/1997 δεν ψηφίστηκε με σκοπό την

³⁹ ΣυμβΑΠ 1945/2002 ΠοινΔικ 6/2003 (6^ο έτος) σελ. 626. Συγκεκριμένα ασκήθηκε ποινική δίωξη για παραβίαση του άρθρου 22 παρ. 4 του Ν 2472/1997, κατά συνηγόρων υπεράσπισης, οι οποίοι κατά τη διάρκεια της ποινικής δίκης προσκόμισαν έγγραφο με καταδικαστικές αποφάσεις για το έγκλημα της ψευδορκίας εκείνου που επείχε θέση μηνυτή στην ανωτέρω δίκη, με σκοπό να κλονίσουν την αξιοπιστία του. Το αρμόδιο Συμβούλιο Εφετών έκρινε ότι οι κατηγορούμενοι – δικηγόροι δεν τέλεσαν το ανωτέρω αδίκημα και η υπόθεση έφτασε στον Άρειο Πάγο. Το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε την σχετική αίτηση αναίρεσης, κρίνοντας ότι η αιτιολογία του προσβαλλόμενου εφετειακού βουλεύματος είναι επαρκής και ότι το Εφετείο εφάρμοσε σωστά την διάταξη του άρθρου 22 παρ. 4 Ν. 2472/1997, την οποία δεν παραβίασε ούτε εκ πλαγίου.

⁴⁰ Τούτο αποδεικνύεται βέβαια τόσο από την ύπαρξη των ειδικών διατάξεων για τα παράνομα αποδεικτικά μέσα (Καρράς Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο εκδ. 2^η 1998 σελ. 636 επ.), στο άρθρο 177 παρ. 2 ΚΠΔ, όσο και από τη ρύθμιση του άρθρου 253Α ΚΠΔ, η οποία καθιερώνει εξαιρέσεις προστασίας των προσωπικών δεδομένων κατά την ανακριτική διαδικασία αλλά πάντοτε υπό το γενικό πλαίσιο του Ν. 2472/1997. Διαφορετικά, ούτε η διάταξη του άρθρου 370^Α παρ. 4 ΠΚ, η οποία ρυθμίζει την περιορισμένη ενώπιον του δικαστηρίου χρήση ορισμένων αποδεικτικών μέσων, που αποκτήθηκαν με προσβολή του απορρήτου των επικοινωνιών, θα είχε νόημα.

κατάργηση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αλλά για να διατυπωθούν και εφαρμοστούν ειδικοί και συγκεκριμένοι κανόνες προστασίας του ιδιωτικού βίου, όχι μόνο κατά τη διάρκεια μιας ποινικής δίκης αλλά και σε κάθε περίπτωση ροής των πληροφοριών που αφορούν προσωπικά δεδομένα, στα πλαίσια διαφορών είτε δημοσίου είτε ιδιωτικού δικαίου.

Εξάλλου σύμφωνα με τα άρθρα 5 παρ. 2 εδ. δ' και 7 παρ. 2 εδ. ε' περ. ββ' του Ν 2472/1997, προβλέπεται ως εξαιρεση από την προστασία των προσωπικών δεδομένων, η δυνατότητα δικαστικών λειτουργιών να επεξεργάζονται οποιαδήποτε προσωπικά δεδομένα που υπάρχουν σε εκκρεμή ποινική δικογραφία.⁴¹ Η ανωτέρω εκκρεμής ποινική δικογραφία δεν θεωρείται ως αρχείο σύμφωνα και με απόφαση της Ανεξάρτητης Αρχής του Ν. 2472/1997.⁴² Η ανωτέρω Αρχή λοιπόν, δεν έχει βέβαια υπερσυνταγματικό χαρακτήρα, πλήν όμως χαρακτηρίζεται από την προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των μελών της, αντίστοιχη με εκείνη των δικαστικών λειτουργιών, σύμφωνα με το άρθρο 101^A του Συντάγματος, ώστε να λειτουργεί ως θεσμική εγγύηση προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών.

Σε κάθε περίπτωση, από τα άρθρα 358 και 364 και τις υπόλοιπες διατάξεις του ΚΠΔ, δεν προκύπτει ότι το ποινικό δικαστήριο εφοδιάζεται με γενική ελευθερία πρόσβασης και χρήσης παντός δεδομένου – πληροφορίας που αφορά τον ιδιωτικό βίο των διαδίκων. Δεν θα μπορούσε, εξάλλου, να έχει άλλως το πράγμα ούτε λόγω της δημοσιότητας της ποινικής διαδικασίας. Γιατί μπορεί αυτή να εξυπηρετεί ρητά την ανάγκη δημοσίου ελέγχου και κριτικής των αποφάσεων, φέρει όμως υπόρρητα τα κατάλοιπα διαπόμπευσης του κατηγορουμένου. Εάν η δημοσιότητα λοιπόν αυτή γινόταν δεκτό, ότι θα κατέλυε κάθε έννοια της ιδιωτικότητας και προσέφερε στον καθένα ελεύθερη πρόσβαση στα αρχεία των ποινικών καταδικών κ.λπ, τότε δεν θα είχαν νόημα προβλεπόμενες απαγορεύσεις, όπως για παράδειγμα η απαγόρευση χορήγησης αντιγράφων ποινικού μητρώου κατά το άρθρο 577 ΚΠΔ. Είναι σαφές, εξάλλου ο διαχωρισμός της δημοσιότητας της δίκης από την περαιτέρω δημοσιοποίηση της καταδίκης ή αθώωσης κάποιου, η οποία καταρχήν απαγορεύεται και επιτρέπεται μόνον στις

⁴¹ Ιγγλεζάκης Ι. – Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα σελ. 228

⁴² Υπ' αριθμ. 147/2001 απόφαση ΑΠΔΠΧ ΠοινΔικ 2001 σελ. 37

προβλεπόμενες ειδικά από το νόμο περιπτώσεις,⁴³ όπως θα αναλυθεί λεπτομερώς κατωτέρω.

Πρέπει όμως εν προκειμένω να αναλυθεί και η διάταξη του άρθρου 7 παρ. 2 εδ. γ του Ν. 2472/1997, σύμφωνα την οποία η επεξεργασία επιτρέπεται όταν είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου ή πειθαρχικού οργάνου.⁴⁴ Η εξαίρεση αυτή αναφέρεται σε διαδικασίες ενώπιον τόσο των πολιτικών, όσο και των διοικητικών και ποινικών δικαστηρίων, καθώς και ενώπιον πειθαρχικών οργάνων, ως προαναφέρθη, ενώ δύναται να τύχει εφαρμογής και στο πλαίσιο της εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών. Ως στόχο έχει να δώσει τη δυνατότητα χρησιμοποίησης ακόμη και ευαίσθητων δεδομένων στο πλαίσιο μίας δίκης, κυρίως από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή άλλον εμπλεκόμενο, ακόμη και όταν δεν συμφωνεί με την δημοσιοποίησή τους το υποκείμενο.⁴⁵ Σημειώνεται όμως, ότι η χρησιμοποίηση των εν λόγω προσωπικών δεδομένων, όταν αυτά παρανόμως έχουν συλλεχθεί ή τύχει επεξεργασίας, δεν επιτρέπεται, διότι αντίκειται στην απαγόρευση του άρθρου 177 παρ. 2 ΚΠΔ, καθώς και στην συνταγματική αρχή της απαγόρευσης χρήσης αποδεικτικών μέσων που έχουν κτηθεί παράνομα.⁴⁶

β) Άρση Έμμεσης Δημοσιότητας

ι. Γενικά

Κατά τα προαναφερθέντα, έγινε σαφές ότι η ραγδαία εισβολή της πληροφορικής στο χώρο της δικαιοσύνης, με τη μορφή της έμμεσης δημοσιότητας της δίκης, αποτελεί εγγύηση για το δικαίωμα πληροφόρησης, για την διαφάνεια της δίκης, πλην όμως και αυτού του είδους η «διάδοση/ανακοίνωση» δύναται να θέσει σε κίνδυνο άλλα θεμελιώδη συνταγματικά δικαιώματα, όπως η προστασία της

⁴³ Βλ. αναλυτικά Νούσκαλης Γ. – Προστασία προσωπικών δεδομένων και ποινικής δίκη: Αξίες Αντιφατικές ή Παράλληλες ΠοινΔικ 6/2003 (ΕΤΟΣ 6^ο) σελ. 675 -677

⁴⁴ Παρατηρούμε ότι η εν λόγω ρύθμιση του ελληνικού νόμου δεν περιορίζεται στην άσκηση δικαιωμάτων ενώπιον των δικαστηρίων, αλλά εκτείνεται και στις διαδικασίες ενώπιον πειθαρχικών οργάνων.

⁴⁵ Στην διάταξη του άρθρου 7 παρ. 2 εδ. γ του Ν. 2472 /1997 και κατ' εξαίρεση η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων επιτρέπεται στην περίπτωση που αφορά δεδομένα που δημοσιοποιεί το ίδιο το υποκείμενο. Η ρύθμιση αυτή συσχετίζεται με τη δυνατότητα συγκατάθεσης του υποκειμένου και το δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού.

⁴⁶ Ιγγλεζάκης Ι. – Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα σελ.227-229

προσωπικότητας, τις τιμές, η ανεπηρέαστη άσκηση της δικαστικής εξουσίας κ.α. Αναγκαία είναι η χρυσή τομή ώστε να μην απειληθεί κανένα συνταγματικό δικαίωμα και να διατηρηθεί ακέραιος ο χαρακτήρας της δημοκρατικής πολιτείας.

Το πρόβλημα εμφανίζεται έντονα στην περίπτωση της έμμεσης δημοσιότητας λόγω της επί του θέματος νομοθετικής ανεπάρκειας ενώ γεννιέται η ανάγκη τήρησης ορισμένων αρχών, οι οποίες όμως φαινομενικά συγκρούονται: Από τη μια πλευρά η δίκη, ειδικά η ποινική, πρέπει να διεξάγεται για λόγους δικαιοπολιτικούς στο φως της δημοσιότητας και από την άλλη πλευρά πρέπει να λαμβάνεται πρόνοια ώστε ο ρόλος των Μ.Μ.Ε. να μην μεταβάλλεται από διασφαλιστικός των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου σε πηγή κινδύνων για την υπόστασή τους, ως ανωτέρω αναλύθηκε.

Άλλωστε η δημοσιότητα της δίκης –κατά τα προαναφερθέντα- δύναται να έχει αρνητικές συνέπειες στην προσωπικότητα του κατηγορουμένου, ακόμα και με την άμεση μορφή της. Αναμφισβήτητα συνεπώς, η ραδιοτηλεοπτική μετάδοση αποτελεί ασύγκριτη εντονότερη επέμβαση στην προσωπικότητα, διαφορετική από εκείνη που πραγματοποιείται με την φυσική παρουσία του κοινού στην αίθουσα της δίκης. Η ραδιοτηλεοπτική επέμβαση επεμβαίνει σε περισσότερα στοιχεία της προσωπικότητας, αποτυπώνει μόνιμα την εικόνα και τον λόγο του προσώπου, τα αποσπά από την συγκεκριμένη χρονική στιγμή και το γεωγραφικό κοινωνικό περίγυρο και τα καθιστά γνωστά σε ασύγκριτα μεγαλύτερο αριθμό προσώπων. Γίνεται κτήμα και αντικείμενο σχολιασμού συζήτησης κριτικής και κατά το δοκούν αναπαραγωγής από το σύνολο των τηλεθεατών και ακροατών. Συγκεκριμένα συνιστά παράνομη επέμβαση στην προσωπικότητα και προσβάλλεται το δικαίωμα για πληροφορική αυτοδιάθεση⁸⁰ που κατοχυρώνεται στο άρθρο 9Α του ισχύοντος Συντάγματος. Συναφές με την προσβολή της προσωπικότητας είναι και η προσβολή του τεκμηρίου αθωότητας του κατηγορουμένου (6§2 ΕΣΔΑ), καθώς εύκολα μπορεί να δημιουργηθεί στο κοινό η πεποίθηση ότι ο κατηγορούμενος είναι ένοχος ή ακόμα και να απειληθεί η αμερόληπτη κρίση του δικαστηρίου. Η ραδιοτηλεοπτική μετάδοση υπονομεύει την αρχή της δίκης καθώς έχει τη δύναμη να δημιουργεί την ψευδαισθηση ότι αναπαράγει πιστά την πραγματικότητα.

Στον ελληνικό χώρο, τόσο η κρατική όσο και η ιδιωτική τηλεόραση μετέδωσαν διάφορες “πολύκροτες” δίκες. Ειδικότερα η κρατική τηλεόραση παρουσίαζε διάφορα αποσπάσματα από την διεξαγωγή της δίκης στα πλαίσια του δελτίου ειδήσεων. Μ’ αυτό τον τρόπο παρουσιάστηκε στο ευρύ κοινό η δίκη της “Εταιρείας Δολοφόνων” και του Αθανάσιου Νάσιουτζικ ο οποίος κατηγορείτο για την άγρια δολοφονία του Αθανάσιου Διαμαντοπούλου. Η κρατική τηλεόραση ΕΤ-1 για πρώτη φορά προέβη ακόμη σε απευθείας μετάδοση της δίκης, που εκδικάστηκε από το Ειδικό Δικαστήριο της υπόθεσης Κοσκωτά, της “Μεγάλης Δίκης” του 1989. Η απόφαση για την είσοδο των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας στην αίθουσα ανήκε στον πρόεδρο του δικαστηρίου. Επίσης είναι αναγκαία η αναφορά στη δίκη των διοικητών ΔΕΚΟ, η οποία στιγματίστηκε από πρωτοφανή επεισόδια που έγιναν στο δικαστήριο, των οποίων οι υπεύθυνοι εντοπίστηκαν από τις βιντεοκασέτες των τηλεοπτικών καναλιών.

Πριν τη νομοθετική παρέμβαση του 1993, που θα εκτεθεί αναλυτικότερα κατωτέρω, στον ημεδαπό χώρο υπήρχε νομοθετικό κενό για την συμμετοχή των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην διεξαγωγή της δίκης. Ούτε η νομική επιστήμη ούτε η νομολογία ασχολήθηκαν συστηματικώς με την έμμεση δημοσιότητα και τα ανακύπτοντα ζητήματα επιλύονταν κατά τρόπο εμπειρικό, στην διακριτική ευχέρεια του δικαστή να αποφασίσει αν θα επιτρέψει την είσοδο των ΜΜΕ στο χώρο συνεδριάσεων. Ο προβληματισμός για την έμμεση δημοσιότητα είχε *de lege lata* αντιμετωπισθεί από τις ξένες νομοθεσίες αλλά όχι κατά ενιαίο τρόπο.⁴⁷ Στην χώρα μας ανέκυψε έντονη διχογνωμία σχετικά με την ραδιοφωνική, τηλεοπτική και κινηματογραφική κάλυψη - αναμετάδοση της ποινικής δίκης. Αν και κατ’ αρχήν δεν φαίνεται να συντρέχει ιδιαίτερος λόγος, που να δικαιολογεί την απαγόρευση της μετάδοσης της δίκης, λαμβανομένων και των νέων τεχνολογιών ενημέρωσης που δεν

⁴⁷ Στην Γερμανία το άρθρο 169 του νόμου περί οργανισμού των δικαστηρίων (GVG) απαγορεύει τις ραδιοφωνικές, τηλεοπτικές και κινηματογραφικές αναμεταδόσεις αναγνωρίζοντας ως μόνη μορφή έμμεσης δημοσιότητας την προφορική ή γραπτή ανταπόκριση. Ανάλογη ρητή απαγόρευση περιέχεται στην αυστριακή νομοθεσία και κατά κανόνα απαγορεύεται από τη γαλλική νομοθεσία μ κάποιες εξαιρέσεις. Στις ΗΠΑ η αντιμετώπιση του προβλήματος δεν είναι η ίδια σε όλες τις πολιτείες· σε άλλες απαγορεύεται η λήψη φωτογραφιών στην αίθουσα του δικαστηρίου, σε αρκετές όμως επιτρέπεται η μετάδοση μέσω της ραδιοτηλεόρασης. Ακόμα στην Ιταλία επιτρέπεται η μετάδοση των δικών και αν υπάρχει ουσιώδες δημόσιο συμφέρον δεν δικαιούται το δικαστήριο να απαγορεύει την τηλεοπτική μετάδοση.

μπορούν να την αφήσουν ανεπηρέαστη, εντούτοις αυτού του είδους η δημοσιότητα κρύβει σοβαρούς κινδύνους σχετικά με την προσωπικότητα και την ιδιωτική ζωή των εμπλεκομένων στη δίκη προσώπων.

Έτσι, αν και ο προισχύσας ν.2172/1993 σχετικά με την δημοσιότητα που λαμβάνει μία ποινική δίκη (άρθρο 35 παρ. 4 περ. 2), προέβλεπε ότι το Δικαστήριο με ειδικά αιτιολογημένη απόφασή του μπορούσε να απαγορεύσει την μαγνητοφώνηση ή την βιντεοσκόπηση μιας δίκης και την τηλεοπτική ή ραδιοφωνική μετάδοσή της, μόνον αν υποβάλλετο σχετικό αίτημα από τον κατηγορούμενο ή τον παθόντα και η δίκη δεν συνεδέετο με την δημόσια ζωή, σήμερα, με την διάταξη του άρθρου 8 του ν. 3090/2002 οι όροι αντιστράφηκαν. Συγκεκριμένα, με τον προισχύσαντα νόμο η τηλεοπτική μετάδοση της δίκης ήταν καταρχήν επιτρεπόμενη, ενώ η απαγόρευση της μετάδοσης μπορούσε να λάβει χώρα, μόνον ύστερα από αίτημα του κατηγορουμένου ή του παθόντος και μόνον αν η δίκη δεν συνδεόταν με τη δημόσια ζωή, σήμερα η απαγόρευση της μετάδοσης αποτελεί πια τον κανόνα, ενώ η τηλεοπτική κάλυψη μπορεί να επιτραπεί με απόφαση του ποινικού Δικαστηρίου, μόνον εφόσον συναινούν ο Εισαγγελέας και οι Διάδικοι και συντρέχει ουσιώδης δημόσιο συμφέρον.⁴⁸

ii. Η δίκη της 17N⁴⁹ (Ο νόμος 3090/2002 στα πλαίσια της δίκης)

⁴⁸ Ειδικότερα προβλέπεται ότι η μετάδοση από την τηλεόραση ή η κινηματογράφηση ή μαγνητοσκόπηση ή φωτογράφιση των προσώπων που οδηγούνται ενώπιον των δικαστικών ή εισαγγελικών ή αστυνομικών και λοιπών αρχών απαγορεύεται και όποιος παραβαίνει τις ως άνω διατάξεις τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών ετών και χρηματική ποινή είκοσι χιλιάδων (20.000) έως διακοσίων χιλιάδων (200.000) ευρώ

⁴⁹ Οι κατηγορούμενοι ως μέλη της "17 Νοέμβρη" δικάστηκαν το 2003 σε μια πολύμηνη δίκη που προξένησε το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης. Δικάστηκαν ενώπιον του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων. Η παραπομπή τους σε δίκη ενώπιον του Τριμελούς Εφετείου προκάλεσε δημόσιες συζητήσεις για τη συνταγματικότητα της, καθώς το Σύνταγμα στο άρθρο 97 παρ. 1 προβλέπει ότι τα πολιτικά εγκλήματα δικάζονται μόνο από Μεικτά Ορκωτά Δικαστήρια, που αποτελούνται από τρεις τακτικούς δικαστές και τέσσερις ενόρκους. Ανέκυψε σχετικά το ερώτημα κατά πόσο τα εγκλήματα της ΕΟ 17N ήταν πολιτικά. Τελικώς στη σχετική παρεμπόμπουσα απόφασή του, το Δικαστήριο δέχθηκε "ως πολιτικό έγκλημα εκείνο που απευθύνεται αμέσως κατά της πολιτείας και τείνει στην ανατροπή ή αλλοίωση της καθεστηκυίας τάξης που υπάρχει σύμφωνα με το ισχύον πολίτευμα. Κάθε άλλο έγκλημα δεν υπάγεται στην έννοια του πολιτικού εγκλήματος, έστω κι αν τελέστηκε από το δράστη με αφορμή τα πολιτικά του φρονήματα." Οι συλληφθέντες κατηγορούνταν για τη διάπραξη σωρείας εγκλημάτων, μεταξύ άλλων και σύστασης, συμμορίας, κατοχής εκρηκτικών υλών, ανθρωποκτονιών, ληστειών κ.λπ., τα οποία κατά την κρίση του δικαστηρίου δεν έτειναν στην ανατροπή του πολιτεύματος. Οι περισσότεροι καταδικάστηκαν σε ποινές φυλάκισης και βρίσκονται στις φυλακές Κορυδαλλού. (βλ. Βικιπédia)

Αναμφισβήτητα, τον νομικό και δημοσιογραφικό κόσμο της χώρας καθώς και την ευρύτερη κοινή γνώμη απασχόλησε ιδιαίτερα το ζήτημα της τηλεοπτικής ή μη κάλυψης της ποινικής δίκης της 17N.

Στην συγκεκριμένη δίκη τέθηκε το ερώτημα αν ο νόμος 3090/2002 είναι αντισυνταγματικός. Οι απόψεις των συνηγόρων της υπεράσπισης συνέκλιναν στο επιχείρημα ότι ο νόμος αυτός κατασκευάστηκε παραμονές της δίκης αυτής, γι' αυτήν τη δίκη, ότι δεν συμπορεύεται με το Σύνταγμα και οι περισσότεροι επιθυμούν την τηλεοπτική μετάδοση της διαδικασίας. Αντιθέτως η πολιτική αγωγή έκλινε προς την συνταγματικότητα του νόμου και αντιτίθετο στην ραδιοτηλεοπτική μετάδοση των συνεδριάσεων της δίκης. Η πολύκροτη αυτή δίκη είχε ανακινήσει το θέμα της στάσης που πρέπει να τηρούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης απέναντι στον κατηγορούμενο και αν η τηλεοπτική προβολή της δίκης θα παραβίαζε τα δικαιώματα των εμπλεκομένων προσώπων.

Πράγματι δεν είναι λίγοι εκείνοι που θεωρούν ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης όχι μόνο δεν σεβάστηκαν αλλά προσέβαλλαν βάνουσα την προσωπικότητα και την ιδιωτική ζωή των κατηγορουμένων. Όπως προκύπτει αβίαστα από τον τύπο εκείνης της περιόδου, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με προφανή τα στοιχεία της υπερβολής και του δράματος και με στόχο την δημιουργία κλίματος πανικού στην κοινή γνώμη, δεν δίστασαν να παραβιάσουν τον κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας και τα άρθρα του Συντάγματος περί του απαραβίαστου της ανθρώπινης αξίας και του σεβασμού της προσωπικότητας.⁵⁰

Το δικαστήριο αποφάνθηκε ομοφώνως υπέρ της συνταγματικότητας του νόμου με το εξής σκεπτικό: Ο παραπάνω νόμος δεν αντιβαίνει στο αρθρ.93 παρ.2 Σ, ούτε στο αρθρ.6 παρ.1 Ε.Σ.Δ.Α. γιατί η δημοσιότητα αυτών των άρθρων δεν έχει την έννοια της δημοσιότητας των μέσων μαζικής ενημέρωσης αλλά την έννοια της άμεσης δημοσιότητας, δηλαδή στην αίθουσα του δικαστηρίου μπορεί να παρευρίσκεται κάθε πρόσωπο που επιθυμεί να παρακολουθήσει την δίκη. Ο νόμος δεν θίγει ούτε το αρθρ.5Α Σ που κατοχυρώνει το δικαίωμα καθενός στην πληροφόρηση, γιατί αυτό το άρθρο δεν μπορεί να αποτελέσει κατάλληλο θεμέλιο

⁵⁰ Σημειωτέον ότι κατά την διάρκεια που η ποινική διαδικασία ήταν στο στάδιο της προδικασίας δεν σεβάστηκαν ούτε το τεκμήριο αθωότητας των κατηγορουμένων.

διεύρυνσης της έννοιας της δημοσιότητας των δικαστικών συνεδριάσεων και η πληροφόρηση του κοινού δεν παρακωλύεται από την εφαρμογή των διατάξεων των αρθρ.93 παρ.2 Σ και 6 παρ.1 Ε.Σ.Δ.Α.

Επίσης, ο νόμος δεν αντιβαίνει ούτε στο αρθρ.14 Σ αφού σύμφωνα με το αρθρ.15 παρ.1 Σ «οι προστατευτικές για τον τύπο διατάξεις δεν εφαρμόζονται στον κινηματογράφο, τη φωνογραφία, τη ραδιοφωνία, την τηλεόραση και κάθε άλλο παρεμφερές μέσο μετάδοσης λόγου ή παράστασης». Βέβαια, το δικαστήριο επιφυλάχθηκε ως προς το ότι αν συναινούσαν όλες οι πλευρές τα μέσα μαζικής ενημέρωσης θα μπορούσαν να παραστούν στην δίκη. Οι πολιτικοί ενάγοντες, ωστόσο, δεν συμφώνησαν στην τηλεοπτική κάλυψη ασκώντας το δικαίωμα που τους παρέχει το αρθρ.8 ν. 3090/2002. Έτσι, το δικαστήριο απέρριψε το αίτημα των συνηγόρων υπεράσπισης και απαγορεύτηκε η απευθείας μετάδοση της δίκης για να μην καταντήσει αυτή, όπως χαρακτηριστικά ειπώθηκε, ένα «show». Σημειωτέον ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ήταν παρόντα πλήν όμως δεν μπορούσαν να καλύψουν τηλεοπτικά το θέμα. Κατά συνέπεια, στηρίχθηκαν αποκλειστικά στο δικαστικό ρεπορτάζ, το οποίο χαρακτηρίστηκε από δραματοποιημένες και αυθαίρετες περιγραφές.

Είναι προφανές ότι η εξέλιξη που έλαβαν οι προβληματισμοί πάνω στο θέμα της εκτάσεως της έμμεσης δημοσιότητας στην δίκη ακολουθεί, όπως θα ήταν αναμενόμενο, την γενικότερη πορεία του φαινομένου της παρουσίας των Μ.Μ.Ε στην κοινωνική ζωή. Πέραν του προβλήματος που ανέκυψε σχετικά με την πιστότητα της αποδόσεως των δρωμένων στις δικαστηριακές αίθουσες κυρίως από τον Τύπο, αλλά και το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, προβλημάτισε έντονα την κοινή γνώμη αν και κατά πόσον υφίσταται αμερόληπτη στάση των Μ.Μ.Ε. απέναντι στον κατηγορούμενο με σεβασμό του τεκμηρίου αθωότητας και της αξίας της προσωπικότητάς του. Αναμφισβήτητα, η ραδιοτηλεοπτική μετάδοση αποτελεί ασύγκριτη εντονότερη επέμβαση στην προσωπικότητα, διαφορετική από εκείνη που πραγματοποιείται με την φυσική παρουσία του κοινού στην αίθουσα της δίκης. Η ραδιοτηλεοπτική επέμβαση επεμβαίνει σε περισσότερα στοιχεία της προσωπικότητας, αποτυπώνει μόνιμα την εικόνα και τον λόγο του προσώπου, τα αποσπά από την συγκεκριμένη χρονική στιγμή και το γεωγραφικό κοινωνικό περίγυρο

και τα καθιστά γνωστά σε ασύγκριτα μεγαλύτερο αριθμό προσώπων. Γίνεται κτήμα και αντικείμενο σχολιασμού συζήτησης κριτικής και κατά το δοκούν αναπαραγωγής από το σύνολο των τηλεθεατών και ακροατών. Συγκεκριμένα συνιστά παράνομη επέμβαση στην προσωπικότητα και προσβάλλουν το δικαίωμα για πληροφορική αυτοδιάθεση που κατοχυρώνεται στο άρθρο 9Α του ισχύοντος Συντάγματος. Συναφές με την προσβολή της προσωπικότητας είναι και η προσβολή του τεκμηρίου αθωότητας του κατηγορουμένου (6§2 ΕΣΔΑ), καθώς εύκολα μπορεί να δημιουργηθεί στο κοινό η πεποίθηση ότι ο κατηγορούμενος είναι ένοχος ή ακόμα και να απειληθεί η αμερόληπτη κρίση του δικαστηρίου. Τέλος, επισημαίνεται ότι μπορεί να αλλοιώνει την συμπεριφορά των παραγόντων της δίκης, προσανατολίζοντάς τους σε συμπεριφορές, οι οποίες δικονομικά αποδοκιμάζονται.

5. ΕΙΔΙΚΑ Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΑΠΟ ΤΑ ΜΜΕ & ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΣΚΟΠΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

α) Γενικά

Η σύγκρουση μεταξύ των δικαιωμάτων που άπτονται της προσωπικότητας και της ιδιωτικότητας και του δικαιώματος πληροφόρησης αναδεικνύεται, με ιδιαίτερη σαφήνεια αλλά κυρίως ένταση στην περίπτωση της ποινικής δίκης και συγκεκριμένα της παροχής πληροφοριών στα ΜΜΕ και δια των ΜΜΕ αναφορικά με πρόσωπα που σχετίζονται με την τέλεση αδικημάτων, την δίωξη και την εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων. Είναι προφανές ότι το ενδιαφέρον ενημέρωσης του κοινού στην προκειμένη περίπτωση είναι ιδιαίτερα υψηλό και τούτο διότι η ποινική παράβαση και η αντίστοιχη καταδίκη απηχούν καταρχήν τουλάχιστον, μία ισχυρότερη απαξία και αποδοκιμασία. Συνάδει δε, με την ιδιαίτερη αντιμετώπιση που επιφυλάσσει η συνταγματική τάξη στο «ποινικό φαινόμενο», το οποίο «τυποποιεί» ακριβώς για να διαγράψει έναν ασφαλή κύκλο εγγυήσεων απέναντι στην ενδεχόμενη κρατική αυθαιρεσία.⁵¹

ι. Η ρύθμιση για τα προσωπικά δεδομένα που αναφέρονται σε ποινικές διώξεις ή καταδίκες

Η χρήση των πληροφοριών που αναφέρονται σε ποινικές διώξεις και καταδίκες αλλά και το ειδικότερο ζήτημα της δημοσιοποίησης ονομάτων προσώπων, που εμπλέκονται ως δράστες σε ποινικά αδικήματα έχει αποτελέσει αντικείμενο ρύθμισης. Τα ζητήματα αυτά αντιμετωπίζονται από την έννομη τάξη στο πλαίσιο τόσο της νομοθεσίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων όσο και των ρυθμίσεων που διέπουν την δημοσιογραφική δεοντολογία. Πριν όμως εξετασθούν οι ισχύουσες ρυθμίσεις αρκεί να προσδιοριστεί με σαφήνεια η φύση και ο χαρακτήρας των δεδομένων των προσώπων, τα οποία βρίσκονται σε οποιοδήποτε στάδιο μιας ποινικής διαδικασίας, συνήθως με την ιδιότητα του «κατηγορουμένου» ή του «καταδικασθέντα».

⁵¹ Χρυσόγονος Κ. Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα σελ. 220 επ.

Τα δεδομένα, λοιπόν αυτά αντιμετωπίζονται με ιδιαίτερη μεταχείριση από την έννομη τάξη, ακριβώς επειδή αναφέρονται σε μία ιδιαίτερη κατάσταση του προσώπου το οποίο διώκεται ή έχει καταδικασθεί και ως εκ τούτου το εκθέτουν και στιγματίζουν και μάλιστα συχνά αμετάκλητα και δια παντός.

Σύμφωνα λοιπόν με τον Ν. 2472/1997 τα δεδομένα αυτά συμπεριλαμβάνονται στα προσδιοριζόμενα από το νόμο ως «ευαίσθητα δεδομένα». Σημειώνεται ότι εφόσον η ανακοίνωση του ονόματος αποσκοπούσε στην εξυπηρέτηση της ποινικής δίωξης, διεπόταν από την διάταξη του άρθρου 7 παρ. 2 εδ. ε περ. β του παραπάνω νόμου, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 34 παρ. 2 του ν. 2914/2001. Σύμφωνα με αυτήν επιτρέπεται κατ' εξαίρεση η συλλογή και επεξεργασία ευαίσθητων, όταν η επεξεργασία ενεργείται από δημόσια αρχή και είναι αναγκαία, μεταξύ των άλλων, για την εξυπηρέτηση των αναγκών εγκληματολογικής πολιτικής και αφορά την διακρίβωση εγκλημάτων, ποινικές καταδίκες ή μέτρα ασφαλείας.⁵²

Επίσης για τα δεδομένα που αφορούν ποινικές δίωξεις και καταδίκες επιφυλάσσεται ιδιαίτερη μεταχείριση τόσο από τα διεθνή όσο και από τα εθνικά νομοθετικά κείμενα. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 2 της Σύμβασης 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης, πληροφορίες προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν ποινικές καταδίκες (criminal convictions) εντάσσονται στις ειδικές κατηγορίες πληροφοριών που δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο αυτοματοποιημένης επεξεργασίας παρά μόνον εφόσον προβλέπονται ειδικές εγγυήσεις.⁵³ Ακολούθως και ως προς το κοινοτικό δίκαιο, η Οδηγία 95/46/ΕΚ εντάσσει της «παραβάσεις, ποινικές καταδίκες και μέτρα ασφαλείας» στις λεγόμενες «ειδικές κατηγορίες δεδομένων» (άρθρο 8). Δεν απαγορεύει την επεξεργασία τους, αλλά την έχει υπαγάγει στην τήρηση ειδικών εγγυήσεων. Σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 5 της Οδηγίας η επεξεργασία δεδομένων σχετικών με παραβάσεις, ποινικές καταδίκες ή μέτρα ασφαλείας επιτρέπεται μόνον υπό τον έλεγχο της δημόσιας αρχής, ή εάν το εθνικό δίκαιο προβλέπει

⁵² Ιγγλεζάκης Ι. Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα σελ. 235

⁵³ Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση της Σύμβασης (47), με τον όρο "criminal convictions" και για τους σκοπούς του άρθρου 6 νοούνται τα αδικήματα που βασίζονται στο ποινικό δίκαιο και στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας.

επαρκείς και ειδικές εγγυήσεις. Οι εγγυήσεις αυτές θα πρέπει να είναι «ενδεδειγμένες και ειδικές», σύμφωνα με το γράμμα της οδηγίας.⁵⁴

Αξίζει να σημειωθεί, ότι όπως προκύπτει από τις σχετικές ρυθμίσεις (άρθρα 27 επ. και 243 παρ. 2 επ. ΚΠΔ), η προκαταρκτική εξέταση και η διαδικασία που προηγείται της άσκησης της ποινικής δίωξης δεν περιλαμβάνονται στην –υπό στενή– έννοια της ποινικής δίωξης και ως εκ τούτου φαίνεται καταρχήν να βρίσκονται εκτός της ενισχυμένης προστασίας που επιφυλάσσεται στα «ευαίσθητα δεδομένα». Ωστόσο, επειδή η διάταξη του άρθρου 2β αναφέρεται σε «δεδομένα σχετικά με ποινικές δίωξεις και καταδίκες» μπορεί βάσιμα να θεωρηθεί ότι βούληση του νομοθέτη ήταν να συμπεριλάβει και τα δεδομένα που συλλέχθηκαν προκειμένου να σχηματισθεί ο φάκελος της δικογραφίας.⁵⁵

Άλλωστε ορθά υποστηρίζεται η άποψη, ότι ακόμη και δεδομένα που σχετίζονται με ένα έγκλημα, όταν δηλαδή υπάρχει υποψία και όχι καταδίκη, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται από τον εφαρμοστή ως «ευαίσθητα» και ότι ειδικά στην ποινική διαδικασία πρέπει να αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή στο γεγονός ότι στην αντίληψη των αδαών ήδη, η έναρξη της ποινικής διαδικασίας ισοδυναμεί με την καταδίκη ενός προσώπου, το οποίο ενδέχεται να εκτεθεί και να στιγματιστεί ομοίως σαν να έχει καταδικασθεί.

Ποινική καταδίκη δε, νοείται η καταδικαστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου χωρίς διάκριση βαθμού. Εξ αντιδιαστολής πρέπει να θεωρηθεί ότι οι αθωωτικές αποφάσεις δεν συνιστούν ευαίσθητα δεδομένα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι «αποχαρακτηρίζονται» και τα δεδομένα που είχαν συλλεχθεί κατά το στάδιο της ποινικής δίωξης. Ερμηνεύοντας και πάλι τον σκοπό του νόμου θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι, εάν στις αθωωτικές αποφάσεις περιλαμβάνονται αναφορές που ενδέχεται να αφορούν ή και να στιγματίζουν έστω και έμμεσα, ένα πρόσωπο θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαίτερες εγγυήσεις που

⁵⁴ Οι ενδεδειγμένες εγγυήσεις πρέπει σύμφωνα με την ερμηνεία της σχετικής ρύθμισης, να προσανατολίζονται στην προσπάθεια του προσώπου έναντι αδικαιολογήτων δυσμενών διακρίσεων και να λαμβάνουν υπόψη το χρονικό διάστημα που έχει μεσολαβήσει από την τέλεση του εγκλήματος.

⁵⁵ Η ερμηνεία αυτή ενισχύεται από την τελολογική ερμηνεία του νόμου, σκοπός του οποίου δεν είναι μόνον η προστασία των προσωπικών δεδομένων, αλλά και η μέσω αυτής προστασία έναντι του στιγματισμού και δυσμενών διακρίσεων που μπορεί να επιφέρει.

πρέπει να περιβάλλουν την επεξεργασία τους.⁵⁶ Εξάλλου, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο και το διατακτικό των αποφάσεων η ΑΠΔΠΧ απαιτεί την ανωνυμοποίηση των στοιχείων των φυσικών προσώπων⁵⁷ κατά την δημοσίευση αποφάσεων⁵⁸ στον τύπο (γενικό, νομικό ή στο Διαδίκτυο).

ii. Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν παραβάσεις μη ποινικού χαρακτήρα

Η αντιμετώπιση των δεδομένων που αφορούν ποινικές διώξεις και καταδίκες ως ευαίσθητα είναι καταρχήν αντιληπτή καθώς η ποινική παράβαση και αντίστοιχη καταδίκη, απηχούν –ως προαναφέρθη- μία ισχυρότερη κοινωνική απαξία και αποδοκιμασία.

Εξ αντιδιαστολής, τα δεδομένα που αναφέρονται σε παραβάσεις κανόνων που εμπίπτουν στο πεδίο του διοικητικού ή του ιδιωτικού δικαίου δεν αντιμετωπίζονται καταρχήν από τον νομοθέτη ως δεδομένα που χρήζουν της ίδιας ενισχυμένης προστασίας, όπως αυτά που αφορούν ποινικές διώξεις και καταδίκες. Αξίζει ωστόσο να διατυπωθούν ορισμένες επισημάνσεις. Η Οδηγία 95/46/ΕΚ παρέχει στα κράτη μέλη την ευχέρεια να αντιμετωπίσουν ως «ιδιαίτερη κατηγορία δεδομένων» και τα δεδομένα που σχετίζονται με την επιβολή διοικητικών κυρώσεων ή δικαστικές αποφάσεις επί αστικών υποθέσεων, καθώς αξιολογείται ότι η συλλογή κι επεξεργασία πληροφορίας και για αυτές τις κατηγορίες δεδομένων ενέχει υψηλούς κινδύνους για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των προσώπων.⁵⁹

Την ως άνω θέση φαίνεται να υιοθετεί και η ΑΠΔΠΧ καθώς στο Έντυπο για την Γνωστοποίηση – Αίτηση για άδεια στα δεδομένα που αφορούν ποινικές διώξεις περιλαμβάνονται: α) καταγγελίες, β) διώξεις, γ)

⁵⁶ Μήτρου Λ. ό.π σελ 120 επ.

⁵⁷ Ονοματεπώνυμα, διευθύνσεις αλλά και κάθε άλλο στοιχείο από το οποίο θα μπορούσε εμμέσως να προκύψει η ταυτότητα των φυσικών προσώπων.

⁵⁸ Με εξαίρεση τα στοιχεία που αφορούν την σύνθεση του Δικαστηρίου και τους πληρεξούσιους δικηγόρους, καθώς στην περίπτωση αυτή υπερισχύει ο δημόσιος ρόλος τους κατά την διεξαγωγή της δίκης.

⁵⁹ Όπως σημειώνεται στην απόφαση 3319/10 του Συμβουλίου της Επικρατείας, «από τη νομολογία του ΕΔΔΑ γίνεται δεκτό ότι οι διαφορές που προκύπτουν από την προσβολή πράξεως εκδοθείσας από όργανο που είναι διοικητική αρχή, θεωρούνται ως ισοδύναμες με τις δικαστικές διαφορές, αντικείμενο των οποίων είναι η εκδίκαση ποινικής φύσεως εις βάρος του προσώπου αυτού με αποτέλεσμα να εμπίπτουν στο ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ.

διοικητικά μέτρα, δ) διοικητικές ποινές, ε) παραβιάσεις ΚΟΚ, δεδομένα ποινικού μητρώου.⁶⁰

β) Η διάδοση προσωπικών δεδομένων για σκοπούς ενημέρωσης

Τα εγκλήματα και εν γένει η παραβατικότητα συνιστούν ένα ιδιαίτερο πεδίο ενδιαφέροντος για τα Μέσα ενημέρωσης, αλλά και για την κοινή γνώμη. Αυτό ισχύει πολύ περισσότερο, όταν είτε στα εγκλήματα εμπλέκονται υπό οποιαδήποτε ιδιότητα δημόσια πρόσωπα είτε τα εγκλήματα είναι ιδιαίτερα σοβαρά είτε αφορούν μία ιδιαίτερη κατηγορία του πληθυσμού (παιδιά, μειονότητες, ηλικιωμένους). Θεωρείται μάλιστα υπό των ΜΜΕ, ότι οι ποινικές υποθέσεις αξίζουν ενασχόλησης περισσότερο από οποιεσδήποτε άλλες, καθώς ικανοποιούν το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης για ενημέρωση.⁶¹

Ωστόσο, η συζήτηση και η απόφαση σχετικά με την διάδοση πληροφοριών, στοιχείων κ.λπ ενός προσώπου που εμπλέκεται σε ένα αδίκημα επανέρχεται και επικεντρώνεται στο εάν και στην έκταση της ύπαρξης δικαιολογημένου ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης για ενημέρωση. Είναι ικανή η περιέργεια του κοινού, η δίψα για εντυπωσιασμό να θεμελιώσει το ενδιαφέρον του κοινού ή εν προκειμένω εμπλεκόμαστε σε ένα φαύλο κύκλο;

ι. Πρόσωπα απόλυτης και σχετικής επικαιρότητας

Προκειμένου να απαντηθούν τα ερωτήματα αυτά πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν ότι ως θεμελιώδης μέθοδος διερεύνησης της ύπαρξης του εν λόγω δικαιολογημένου ενδιαφέροντος και στάθμισης των συγκρουόμενων δικαιωμάτων στην εκάστοτε περίπτωση διαγράφεται η κατάταξη των προσώπων σε πρόσωπα απόλυτης και σχετικής επικαιρότητας.

Έτσι στην κατηγορία των προσώπων απόλυτης επικαιρότητας ανήκουν εκείνα, τα οποία κατέχουν εξέχουσα θέση στο δημόσιο βίο (π.χ αρχηγοί κρατών, υπουργοί, κάτοχοι δημοσίων αξιωμάτων και θέσεων), καθώς και όσα ασκούν μία σημαντική κοινωνική δραστηριότητα ή

⁶⁰ Μήτρου Λ. ό.π. σελ. 121-123

⁶¹ Δεν πρέπει να παραβλέπουμε, ωστόσο, το γεγονός ότι παρά την ανάγκη για ενημέρωση και την νοσηρή περιέργεια της κοινής γνώμης που εγείρουν, οι ποινικές υποθέσεις συχνά αυξάνουν την απήχηση και τις οικονομικές απολαβές των ΜΜΕ.

απασχολούν την επικαιρότητα σε τακτική βάση (οικονομικοί παράγοντες, ηθοποιοί, αθλητές).⁶²

Στην δεύτερη κατηγορία, δηλαδή αυτή των προσώπων σχετικής επικαιρότητας, ανήκουν πρόσωπα που προκαλούν το ενδιαφέρον του κοινού, λόγω κάποιου μεμονωμένου, εξαιρετικού και έκτακτου γεγονότος, το οποίο μπορεί να είναι περιορισμένης ή εκτεταμένης διάρκειας, θετικό ή αρνητικό. Στα πρόσωπα αυτά συγκαταλέγονται και ο κατηγορούμενος, το θύμα ενός σοβαρού εγκλήματος, ο αυτόπτης μάρτυρας ενός σοβαρού εγκλήματος. Κατά τα ανωτέρω, η ιδιότητα ενός προσώπου ως προσώπου απόλυτης ή σχετικής επικαιρότητας συμπροσδιορίζει τα όρια ανοχής των προσβολών των δικαιωμάτων μέσω της δημοσιοποίησης πτυχών της δραστηριότητας και της ζωής τους.

Στην ελληνική νομοθεσία δεν συναντάται αναφορά σε πρόσωπα απόλυτης επικαιρότητας αλλά σε «δημόσια πρόσωπα». Συγκεκριμένα η ρύθμιση του άρθρου 7 παρ. 2 ζ του ν. 2472/1997, η οποία προβλέπει εφαρμογή εξαίρεσης από την απαγόρευση επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων, εισάγει έναν στενό εννοιολογικό προσδιορισμό των δημοσίων προσώπων, τα οποία συνδέει με την άσκηση δημοσίου λειτουργήματος ή τη διαχείριση συμφερόντων τρίτων.⁶³ Η έννοια αυτή του «δημόσιου προσώπου» αλλά και των ορίων της προσβολής της ιδιωτικότητας των προσώπων που προσδιορίζονται ως τέτοια τέθηκε με ιδιαίτερη ένταση στην περίπτωση της ειδησεογραφίας αναφορικά με το «παραδικαστικό κύκλωμα» και τις «υποθέσεις των Μητροπολιτών». Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα παρέθεσε ρητό ορισμό του δημοσίου προσώπου για πρώτη φορά στις αποφάσεις που αφορούσαν την προβολή συμπεριφορών ιερωμένων και μητροπολιτών.

⁶² Σύμφωνα με την Σύσταση 1165 (1998) Right of Privacy του Συμβουλίου της Ευρώπης “public figures are persons holding public office and/or using public resources, and more broadly speaking, all those who play a role in public life, whether in politics, the economy, the arts, the social sphere, sport or any other domain”.

⁶³ Ως άσκηση δημοσίου λειτουργήματος νοείται ο διορισμός ή η εκλογή ενός προσώπου σε θέση, η οποία συνδέεται με την εκτελεστική ή τη δικαστική ή τη νομοθετική εξουσία (οργανικό κριτήριο). Επιπλέον δημόσια πρόσωπα θεωρούνται και εκείνα τα πρόσωπα που διαχειρίζονται συμφέροντα τρίτων, είτε η διαχείριση γίνεται από μία θέση δημοσίου τομέα (λειτουργικό κριτήριο διοικητικής δράσης π.χ Διευθυντής μίας κρατικής ΔΕΚΟ) είτε η διαχείριση γίνεται από μία θέση ιδιωτικού τομέα (π.χ Διευθυντής μιας ιδιωτικής επιχείρησης μη υπαγόμενης στον ευρύτερο δημόσιο τομέα). Σημειωτέον ότι είναι διαφορετική η έννοια του δημοσίου προσώπου, όπως αποτυπώνεται στη ρύθμιση του άρθρου 11 παρ. 5 του ν. 2472/1997, όπου προβλέπεται απαλλαγή από την υποχρέωση του υποκειμένου, όταν η συλλογή των δεδομένων γίνεται αποκλειστικά για δημοσιογραφικούς σκοπούς και αφορά δημόσια πρόσωπα.

Η ΑΠΔΠΧ παραπέμπει στη νομολογία του ΕΔΔΑ, σύμφωνα με την οποία «ως δημόσια πρόσωπα νοούνται τα πρόσωπα που κατέχουν κάποια δημόσια θέση ή/και χρησιμοποιούν δημόσιο χρήμα ή ακόμη και όλοι όσοι διαδραματίζουν κάποιο ρόλο στη δημόσια ζωή, είτε την πολιτική, την οικονομική, την καλλιτεχνική, την κοινωνική, την αθλητική ή σε οποιοδήποτε άλλο τομέα της δημόσιας ζωής. Κατά τα ανωτέρω, «οι μητροπολίτες αποτελούν δημόσια πρόσωπα καθώς ένας μητροπολίτης μισθοδοτείται από το κράτος και ασκεί δημόσια εξουσία, προβαίνοντας σε πράξεις δημοσίου χαρακτήρα. Σημειωτέον ότι στην συγκεκριμένη υπόθεση η Αρχή απέρριψε αίτηση θεραπείας της Εκκλησίας της Ελλάδος η οποία ισχυριζόταν ότι οι μητροπολίτες είναι θρησκευτικοί λειτουργοί και έκρινε με την απόφασή της⁶⁴ ότι προκύπτει ο αναμφισβήτητος χαρακτήρας των Μητροπολιτών ως ανώτατων κρατικών λειτουργών και συνεπώς ως δημοσίων προσώπων, ήτοι προσώπων δικαιουμένων ειδικών προνομίων αλλά και βαρυνομένων με αντιστοίχων υποχρεώσεων.

Συνεπώς, κατά την ΑΠΔΠΧ, η συμπεριφορά τους πρέπει να υπόκειται σε δημόσιο έλεγχο και κριτική όχι μόνον ως προς τα ζητήματα της δημόσιας διαχείρισης των εκκλησιαστικών πραγμάτων, αλλά και ως προς τα ζητήματα ηθικής φύσεως στο μέτρο που σχετίζονται αδιαχώριστα με το λειτούργημα και τη δημόσια δράση τους.

Από την άλλη πλευρά, πιο σύνθετα εμφανίζονται τα ζητήματα προσβολών των δικαιωμάτων των προσώπων της σχετικής επικαιρότητας. Η επέλευση ενός γεγονότος που –πιθανολογείται ότι– στοιχειοθετεί το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης για ενημέρωση επ’ αυτού καθιστά ένα άτομο «πρόσωπο σχετικής επικαιρότητας». Έτσι, η δημοσίευση πληροφοριών αναφορικά με τέτοια πρόσωπα είναι θεμιτή, μόνον σε σχέση με τα γεγονότα εξαιτίας των οποίων έγιναν γνωστά και μόνον εντός ορισμένων χρονικών πλαισίων, όσο δηλαδή το γεγονός είναι «επίκαιρο».

Ωστόσο τίθεται το ζήτημα της χρονικής διάρκειας κατά την οποία η διατήρηση στην επικαιρότητα ενός γεγονότος, είναι δικαιολογημένη ακριβώς με το κριτήριο του δημοσίου ενδιαφέροντος. Και τούτο διότι υφίσταται ο κίνδυνος η αναφορά στα ΜΜΕ να διατηρεί, επαναφέρει ή να ανασύρει ένα θέμα ως «επίκαιρο». Στην περίπτωση όμως αυτή οι όροι

⁶⁴ Υπ’ αριθμ. 73/2005 ΑΠΔΠΧ

περιορισμού των δικαιωμάτων των προσώπων σχετικής επικαιρότητας θα προσδιορίζονταν ακριβώς και απολύτως από αυτούς που ελέγχονται ως προς την παραβίασή τους. Στην περίπτωση που διερευνά η παρούσα μελέτη δε, η δημοσίευση στοιχείων για παρελθούσες ποινικές υποθέσεις και η αξιολόγηση του επιτρεπτού της συναρτάται άμεσα με τη θέση ως προς το εάν ένα πρόσωπο που έχει εμπλακεί σε ένα αδίκημα (και ως εκ τούτου καθίσταται πρόσωπο σχετικής επικαιρότητας) διατηρεί την ιδιότητα αυτή εις το διηνεκές.

ii. Το δικαιολογημένο ενδιαφέρον

Στην ελληνική έννομη τάξη το δικαιολογημένο ενδιαφέρον συνιστά έναν από τους αναγνωριζόμενους λόγους που αίρουν τον καταρχήν παράνομο χαρακτήρα της προσβολής της προσωπικότητας και του ιδιωτικού βίου –ως ειδικότερης έκφασής της.⁶⁵ Ωστόσο, μόνη η διαπίστωση της ύπαρξης ενός «δικαιολογημένου ενδιαφέροντος» δεν αρκεί για να δικαιολογήσει την παράνομη καταρχήν προβολή του εννόμου αγαθού της τιμής μέσω των ΜΜΕ. Το «δικαιολογημένο ενδιαφέρον» αποτελεί σχετικό λόγο άρσης του παράνομου χαρακτήρα προσβολής της τιμής, καθώς απαιτείται στάθμιση συμφερόντων που θα οδηγήσει και στην τελική κρίση περί του παρανόμου ή μη και αντίστοιχα στην εφαρμογή ή μη των διατάξεων για την προστασία της προσωπικότητας. Έτσι, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σειρά ειδικών όρων όπως π.χ ο βαθμός παραβίασης της ιδιωτικής σφαίρας, η ιδιαίτερη θέση του ατόμου στην κοινωνία κ.ά. Κρίσιμη δε, είναι η αρχή της αναλογικότητας: η προσβλητική πράξη θα πρέπει να αποδειχθεί ότι αποτελεί το κατάλληλο και αναγκαίο μέσο για την διαφύλαξη του δικαιολογημένου συμφέροντος.

Μέσω της νομολογίας φαίνεται ωστόσο να καθιερώνεται ένα ιδιότυπο «τεκμήριο υπέρ του Τύπου». Στη νομολογία γίνεται δεκτό ότι οι δημοσιευόμενες από τον Τύπο πληροφορίες, έστω και προσβλητικές της

⁶⁵ Η έννοια του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος που εισάγει το άρθρο 367 Ποινικού Κώδικα εκφράζει την συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της ελευθερίας της έκφρασης και πληροφόρησης, συνιστώντας και τη βάση για τη νομολογιακή επίλυση ad hoc συγκρούσεων ανάμεσα στα σχετικά δικαιώματα. Βλ. Καράκωστας Ι. Το Δίκαιο των ΜΜΕ σελ. 284 επ.

προσωπικότητας, τεκμαίρεται κατ' αρχήν ότι αποβλέπουν στην διαφύλαξη «δικαιολογημένου ενδιαφέροντος». ⁶⁶

Εφόσον ληφθούν υπόψη τα στοιχεία της συγκεκριμένης περίπτωσης, το δικαιολογημένο ενδιαφέρον θα πρέπει να κρίνεται υπέρτερο σε σχέση με το συμφέρον προστασίας της προσωπικότητας του ατόμου. Βέβαια, εν προκειμένω και εφόσον η δημοσιοποίηση συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τίθεται το ζήτημα εάν το δικαιολογημένο ενδιαφέρον που αντιστοιχεί στο δικαίωμα ενημέρωσης πρέπει να υπερέχει απλώς ή θα πρέπει να υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων των προσώπων που θίγονται από τη δημοσιοποίηση, όπως επιτάσσει το άρθρο 5 παρ. 2 ε του ν. 2472/1997. ⁶⁷

Εν προκειμένω πάντως και αναφορικά με την δημοσιοποίηση δεδομένων που αφορούν ποινικά αδικήματα, η εμπλοκή ενός προσώπου σε ένα αδίκημα δεν το καθιστά άνευ ετέρου πρόσωπο έστω και σχετικής επικαιρότητας προς ικανοποίηση του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης.

Αξιοσημείωτο πάντως είναι το γεγονός ότι σε κανονιστικό επίπεδο, δεν αποτυπώνεται λεπτομερώς και δεσμευτικώς το αποτέλεσμα της στάθμισης μεταξύ των υπό συζήτηση «συγκρουόμενων» δικαιωμάτων. Αλλά ακόμη και στις έννομες τάξεις, στις οποίες δεν υφίσταται σαφής ρύθμιση (απαγόρευση ανακοίνωσης) ⁶⁸, η νομιμότητα της δημοσιότητας από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης εξαρτάται από τη βαρύτητα της πράξης, την ένταση της υποψίας, την ένταση του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης και την ενδεχόμενη συμβολή της δημόσιας αναφοράς στη διαλεύκανση ενός εγκλήματος. ^{69 70}

Στα κριτήρια της στάθμισης ορισμένα δικαστήρια εντάσσουν και το είδος του εγκλήματος και την έκταση της βλάβης που μπορεί να επέλθει

⁶⁶ Πρόκειται για το «ενδιαφέρον και καθήκον του δημοσιογράφου για την ενημέρωση του κοινού».

⁶⁷ Μήτρου Α. ό.π. σελ. 84 επ.

⁶⁸ Παραδείγματος χάρη στην ιρλανδική έννομη τάξη προστατεύεται η ταυτότητα του προσώπου έως την άσκηση της ποινικής δίωξης ενώ σε άλλες έννομες τάξεις, όπως η γαλλική ή η ιταλική, προστατεύεται ρητά η ταυτότητα των ανηλίκων.

⁶⁹ Μήτρου Α. ό.π. Σελ. 142 επ.

⁷⁰ Σύμφωνα με τη νομολογία του γερμανικού ακυρωτικού (BGH, Urteil της 7.12.1999 VI ZR 51/99 OLG Karlsruhe) η αναφορά ενός υπόπτου δικαιολογείται μόνο στην περίπτωση της βαριάς εγκληματικότητας ή στην περίπτωση αδικημάτων τα οποία αγγίζουν ιδιαίτερα την κοινή γνώμη. Έτσι, σύμφωνα με την απόφαση τα ΜΜΕ πρέπει να δείχνουν αυτοσυγκράτηση στην περίπτωση της ανακοίνωσης του ονόματος προσώπου, για το οποίο υπάρχουν υπόνοιες ανάμειξης σε αξιόποινη πράξη. Πρέπει να εξετάζεται, εάν το δικαίωμα του προσώπου να διατηρηθεί μυστικό το όνομά του υπερέχει του δικαιώματος της κοινής γνώμης για ενημέρωση. Βλ. Μήτρου ό.π. σελ. 143

στα έννομα συμφέροντα του συλληφθέντος από την αναφορά στη συγκεκριμένη παραβατική ενέργεια.

Ωστόσο, η σχετική νομολογία δεν είναι ενιαία σ' αυτό το ζήτημα: Για παράδειγμα το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας έχει αποφανθεί ότι, ακόμη και σε συνάφεια με σοβαρά σεξουαλικά εγκλήματα (εγκλήματα που στρέφονται κατά της γενετήσιας ελευθερίας), ο δράστης θα πρέπει καταρχήν να ανέχεται την ικανοποίηση του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης για ενημέρωση που ο ίδιος προκάλεσε. Το Δικαστήριο θέτει ωστόσο την προϋπόθεση ότι η σχετική δημοσιοποίηση περιορίζεται στις περιστάσεις που σχετίζονται με το αδίκημα και δεν επεκτείνεται σε περαιτέρω στοιχεία που αναφέρονται στην απόρρητη σφαίρα του προσώπου αυτού.⁷¹ Άλλες αποφάσεις θεωρούν ότι το προβάδισμα υπέρ της μη αποκάλυψης του ονόματος π.χ ενός προσώπου που φέρεται ως δράστης σεξουαλικού εγκλήματος θεμελιώνεται ακριβώς στην ιδιαίτερα ισχυρή κοινωνική διαπόμπευση που ενέχει και στις σοβαρές επιπτώσεις στην επαγγελματική, κοινωνική και προσωπική του ζωή.

Την άρση της ανωνυμίας μπορεί να δικαιολογήσουν και ειδικές περιστάσεις, όπως η «πρόκληση ιδιαίτερης συμπάθειας για το θύμα».⁷² Ως λόγος για την δημοσιοποίηση δε, πρέπει το συμβάν να νοηθεί ως συμβάν το οποίο εκφεύγει της καθημερινότητας και θέτει ζητήματα στη δημόσια συζήτηση, αλλά και πάλι υπό την προϋπόθεση ότι η διερεύνηση της υπόθεσης είναι αρκετά ώριμη, ώστε να έχει προσδιοριστεί η υποψία, διότι μόνη η κατηγορία δεν επαρκεί για να αιτιολογήσει μίας τέτοιας έντασης προσβολή του δικαιώματος της προσωπικότητας όσο συνιστά η δημοσιοποίηση ενός ονόματος.

Από την άλλη πλευρά στο στάδιο της ποινικής προδικασίας, η δημοσιοποίηση των στοιχείων ταυτότητας ενός προσώπου πρέπει να

⁷¹ Μήτρου Λ. ό.π. Σελ. 143-144

⁷² Σε μία χαρακτηριστική περίπτωση ανηλίκου δράστη πολλαπλών και επαναλαμβανόμενων εμπρησμών σε συγκεκριμένη περιοχή, το Εφετείο της Βιέννης αποδέχτηκε το επιχείρημα ότι δεν υπήταν δυνατή η έλλογη ενημέρωση του κοινού εφόσον δεν αποκαλυπτόταν η ταυτότητα του δράστη. Το Δικαστήριο δέχτηκε το επιχείρημα, αξιολογώντας ότι «λόγω του φόβου που η εγκληματική δραστηριότητα προκάλεσε σε μία ευρύτερη περιοχή για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, υφίσταται ένα μείζον ενδιαφέρον του τύπου». Από αυτό προκύπτει και ένα υπέρτερο συμφέρον της κοινής γνώμης να γνωρίζει το περιβάλλον ενός κατ' εξακολούθηση εμπρηστή. Το Δικαστήριο αποδέχτηκε την παρουσίαση των γεγονότων με προσδιορισμό της ταυτότητας, καθώς υπήρχε και ισχυρή υποψία αναφορικά με την ενοχή του συλληφθέντος. Μήτρου Λ. ό.π. σελ. 144

γίνεται δεκτή υπό αυστηρές προϋποθέσεις. Χαρακτηριστική είναι εν προκειμένω η απόφαση της ΑΠΔΠΧ (8/2010) αναφορικά με τη δημοσίευση του ονόματος προσώπου εναντίον του οποίου είχε ασκηθεί ποινική δίωξη για απάτη. Η Αρχή απεφάνθη ότι καθώς «...από κανένα στοιχείο του φακέλου της υπόθεσης (ούτε καν από το επίμαχο δημοσίευμα) δεν προκύπτει ότι ο προσφεύγων κατέχει δημόσια θέση ή/και χρησιμοποιεί δημόσιο χρήμα, ή ακόμη διαδραματίζει ρόλο στη δημόσια ζωή... δεν είναι δημόσιο πρόσωπο, άρα ανάγκη ενημέρωσης του κοινού για το ονοματεπώνυμό του δεν υπάρχει.. Δεδομένου μάλιστα ότι στο επίμαχο δημοσίευμα γίνεται αναφορά σε ευαίσθητα δεδομένα σχετικά με ποινική δίωξη (αναφορά σε παραπεμπτικό βούλευμα με την κατηγορία της απάτης) θίγεται καίρια η ιδιωτική ζωή του προσφεύγοντος, καθώς το δημοσίευμα αυτό μπορεί να συμβάλλει στη διαπόμπευσή του και μάλιστα όσο εκκρεμεί ποινική δίκη, κάτι που έρχεται σε αντίθεση και με βασικές αρχές της ποινικής διαδικασίας, όπως το τεκμήριο της αθωότητας και η αρχή της εξωτερικής μυστικότητας της προδικασίας».

Η Αρχή εκτίμησε ότι «η ανάγκη ενημέρωσης του κοινού για την ποινικά κολάσιμη συμπεριφορά ενός πολίτη θα μπορούσε να ικανοποιηθεί με απλή και ανωνυμοποιημένη αναφορά στο συμβάν» και επέβαλε μάλιστα την κύρωση του προστίμου.

Ως προς τη λεγόμενη «μέτρια εγκληματικότητα» η αναφορά του ονόματος δικαιολογείται μόνο στην περίπτωση του συσχετισμού της εγκληματικής συμπεριφοράς με την κρατική δραστηριότητα. Η ονομαστική αναφορά των κατηγορουμένων είναι επιτρεπτή ακόμη και για πράξεις μέσης/μέτριας εγκληματικότητας, εάν προκαλεί το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης –λόγω της εμπλοκής της ποινικά κολάσιμης συμπεριφοράς του κατηγορουμένου με την κρατική δράση. Κρίσιμο στοιχείο είναι ο συσχετισμός με την άσκηση λειτουργήματος και καθηκόντων και ο τρόπος εκπλήρωσής τους.

Αντίθετα το ΕΔΔΑ στην απόφαση Campos Damaso v Portugal (2008) έκρινε ότι η καταδίκη δημοσιογράφου για την δημοσίευση στον Τύπο λεπτομερειών από την πορεία εκκρεμούσης ποινικής δίκης κατά κορυφαίου πολιτικού αντίκειται στην ελευθερία της έκφρασης. Δεδομένου ότι οι πολιτικοί οφείλουν να υπόκεινται σε στενό έλεγχο, το ζήτημα στην προκειμένη περίπτωση ήταν να διαπιστωθεί εάν το δικαίωμα

ενημέρωσης της κοινής γνώμης για την εκκρεμούσα υπόθεση μπορούσε να υπερκεράσει την υποχρέωση για σεβασμό του τεκμηρίου αθωότητας του κατηγορουμένου. Πάντως για το ΕΔΔΑ βαρύνουσα ήταν η κρίση ότι δεν υπήρχαν ενδείξεις ότι η δημοσίευση είχε επηρεάσει την πορεία του ανακριτικού έργου.

Αντίστοιχα στην υπόθεση *Karhuvaara and Iltalehti v Finland* το ΕΔΔΑ απεφάνθη ότι η κυρία Α ως πολιτικός θα πρέπει να ανέχεται περισσότερα από την πλευρά του Τύπου σε σχέση με το μέσο πολίτη.⁷³ Η κοινή γνώμη έχει δικαίωμα πληροφόρησης, το οποίο υπό ιδιαίτερες συνθήκες αφορά και όψεις της ιδιωτικής ζωής δημοσίων προσώπων, ιδίως όταν πρόκειται για πολιτικούς.

Ο συσχετισμός της αξιόποινης συμπεριφοράς με την άσκηση κρατικής αρμοδιότητας δεν αρκεί εάν δεν συσχετίζεται άμεσα με αυτή και με τον τρόπο άσκησης αυτής. Υποστηρίζεται ότι οι φορείς δημόσιου αξιώματος σύμφωνα με την σχετική νομολογία, θα πρέπει να αναφέρονται ονομαστικά εφόσον συντρέχει εναντίον τους, η υποψία της διαφθοράς. Η ΑΠΔΠΧ –σε αντίθεση προς την προσέγγισή της στην προαναφερθείσα υπ’ αριθμ. 8/2010 απόφασή της– έκρινε ότι νομίμως μία Μητρόπολη δημοσιοποίησε τα στοιχεία που ενημέρωναν για την κίνηση εσωτερικών διαδικασιών έρευνας, μετά από υπόνοιες για παράτυπες ή ακόμη και παράνομες ενέργειες του προσφεύγοντος ιερέα, καθώς «η ανάγκη δε, ενημέρωσης των πολιτών μιας τοπικής κοινωνίας για θέματα διαχείρισης των ακινήτων της Ιεράς Μητρόπολης αποτελεί ζήτημα δημόσιου ενδιαφέροντος για την τοπική κοινωνία. Το δικαιολογημένο ενδιαφέρον καλύπτει τις εκδηλώσεις των προσώπων, τα οποία είναι επιφορτισμένα με την διαχείριση των ακινήτων του νομικού προσώπου ενός συγκεκριμένου ναού, όπως εν προκειμένω του προσφεύγοντος ιερέως, καθώς πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της ανατεθειμένης σ’ αυτούς δημόσιας λειτουργίας, η οποία ως εκ της φύσεως και του είδους των εκπληρούμενων καθηκόντων υπόκειται σε δημόσιο έλεγχο και κριτική». Ακόμη και στην περίπτωση αυτή τίθεται ωστόσο το ζήτημα της αναλογικότητας.

⁷³ Βογιατζής Π. Η ελευθερία του Τύπου και η προστασία της τιμής και της υπόληψης του προσώπου κατά τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων και του ΕΔΔΑ σελ. 299 επ.

Η ονομαστική αναφορά και η απεικόνιση στην περίπτωση των πταισμάτων και εν γένει των «ελαφρών εγκλημάτων» δικαιολογείται μόνο επί τη βάσει της κοινωνικής θέσης και λειτουργίας του φερόμενου ως δράστη και εφόσον η αναφορά έχει αποφασιστική σημασία και επιτρέπει της συναγωγή συμπερασμάτων για το χαρακτήρα του. Κρίσιμο στοιχείο είναι επίσης εάν το εκτεθειμένο δια της δημοσιοποίησης πρόσωπο, παρουσιάζει συνήθως στη δημοσιότητα ένα χαρακτήρα διαφορετικό από αυτόν που αναδεικνύεται με την πράξη.

Ενδιαφέρον εν προκειμένω παρουσιάζει η προσέγγιση γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου που –κρίνοντας μία υπόθεση τροχαίας παράβασης με ονομαστική αναφορά του παραβάτη- απεφάνθη ότι μόνη η φήμη του προσώπου επαρκεί ως δικαιολογητική βάση για να θεμελιώσει το έννομο συμφέρον του κοινού για ενημέρωση.⁷⁴ Στη στάθμιση, ωστόσο, συνέβαλε η εκτίμηση ότι το κρινόμενο αδίκημα, συγκεκριμένα η οδήγηση με υπερβολική ταχύτητα, συνιστά σοβαρή τροχαία παράβαση και συνεπώς σοβαρή (έστω και αφηρημένη) διακινδύνευση για το κοινωνικό σύνολο.⁷⁵

Επίσης η νομιμότητα της αναφοράς του ονόματος δεν δικαιολογεί την αναφορά περαιτέρω προσωπικών λεπτομερειών ή την απεικόνιση του προσώπου ή της κατοικίας του. Η μετάδοση εικόνας / φωτογραφίας πρέπει να απορρίπτεται, εφόσον έχει ως αποκλειστικό σκοπό την ικανοποίηση της νοσηρής περιέργειας του κοινού και συνεπώς δεν μπορεί να θεωρηθεί συνεισφορά σε ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος. Ως προς τις φωτογραφίες κατά κανόνα υποστηρίζεται ότι επιτρέπονται ουδέτερου χαρακτήρα φωτογραφίες, οι οποίες έχουν χρονική σχέση με την πράξη ή τη

⁷⁴ Στην υπόθεση της Καρολίνας του Αννόβερου η βασική επιχειρηματολογία του γερμανικού Δικαστηρίου συνίστατο στο ότι, το δικαίωμα ενημέρωσης του κοινού υπερέχει του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής των προσώπων της επικαιρότητας, ακόμη και αν η δημοσίευση δεν αποβλέπει στην απλή ενημέρωση, αλλά στην ψυχαγωγία. Το ΕΔΔΑ κρίνοντας μεταγενέστερα την ίδια υπόθεση (Von Hannover v Germany) απεφάνθη ότι κατά την στάθμιση πρέπει να εξετάζεται κατά πόσο το δημοσίευμα ή η φωτογραφία, συμβάλλουν στην προαγωγή μίας συζήτησης δημοσίου ενδιαφέροντος. Βλ/ Αλεβιζάτο Ν. Ιδιωτικότητα και δημοσιοποίηση. Επίκαιρες παρατηρήσεις για τα όρια των δημοσιογραφικών αποκαλύψεων σελ. 14 επ.

⁷⁵ Αξίζει να σημειωθεί ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο στην ως άνω υπόθεση έκρινε ότι ένα δημοσίευμα για τροχαία παράβαση από ένα διάσημο πρόσωπο, μπορεί να αναζωογονήσει τη δημόσια συζήτηση για την οδική ασφάλεια. Από την άλλη πλευρά, το γερμανικό Ακυρωτικό (BGH, BeschI. V. 7.11.2006 – VI ZR 74/06) επεκύρωσε την απόφαση του Εφετείου που έκρινε ότι στην περίπτωση γνωστού ηθοποιού που συλλαμβάνεται και καταδικάζεται για κατοχή κοκαΐνης δεν υφίσταται επαρκές δημόσιο συμφέρον και τούτο διότι δεν μπορεί να διακριβωθεί, εάν η αποκάλυψη του ονόματος του καταδικασθέντος θα εμπλουτίσει τη δημόσια συζήτηση και η δημοσίευση θα αναπτύξει για τον ενάγοντα μία λειτουργία διαπόμπευσης.

διαδικασία και θα ήταν ευπρόσδεκτο, εάν καλυπτόταν προληπτικά ή δεν διακρινόταν ευκρινώς το πρόσωπο του φερόμενου ως δράστη.⁷⁶

Με ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να αντιμετωπίζεται, ως προανεφέρθη, η απεικόνιση και μετάδοση σκηνών από σύλληψη ή προσαγωγή υπόπτων στις αρμόδιες αρχές. Στην περίπτωση αυτή η προσβολή της προσωπικότητας είναι εντονότερη καθώς το άτομο απεικονίζεται συνήθως υπό συνθήκες μειωτικές και η εικόνα αποκτά ιδιαίτερη διακριτική δύναμη.^{77 78}

iii. Τα τρίτα πρόσωπα

Με τις δημοσιοποιούμενες εγκληματικές ενέργειες συσχετίζονται, εμπλέκονται συχνά τρίτα πρόσωπα, όπως θύματα, μάρτυρες, συγγενείς των θυμάτων ή του υπόπτου. Ως προς την αναφορά με τρόπο που επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητας αυτών των τρίτων προσώπων, γίνεται δεκτό ότι η προστασία των δεδομένων των προσώπων αυτών, καθώς και το δικαίωμα της προσωπικότητάς τους, έχει προβάδισμα έναντι του δικαιώματος ενημέρωσης της κοινής γνώμης. Τόσο ο ελληνικός κώδικας δεοντολογίας δημοσιογραφικού επαγγέλματος, όσο και αντίστοιχοι αλλοδαποί κώδικες επιδιώκουν τη διασφάλιση της μυστικότητας ως προς την ταυτότητα του θύματος, ιδίως όταν πρόκειται για εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας.⁷⁹

Ως προς τους συγγενείς του θύματος ή του θύτη/φερόμενου ως θύτη, ο ελληνικός κώδικας δεοντολογίας εκκινεί ορθά από την αφετηρία ότι δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιείται εικόνα, ούτε να αναφέρεται όνομα ή να γίνεται με άλλο τρόπο σαφής η ταυτότητα συγγενών κατηγορουμένου ή καταδικασθέντος σε αξιόποινες πράξεις, προβλέποντας ωστόσο την περίπτωση που «η αναφορά είναι απολύτως αναγκαία για την έκθεση των

⁷⁶ Μήτρου Α. ό.π. σελ. 148

⁷⁷ Συνοδινού Τ. Η εικόνα στο Δίκαιο σελ. 273

⁷⁸ Έχει πάντως υποστηριχθεί το δικαίωμα των ΜΜΕ να μεταδίδουν εικόνες από σύλληψη – προσαγωγή σε εκπλήρωση του δικαιώματος και της αποστολής της ενημέρωσης, εφόσον αυτή αποσκοπεί στην παρουσίαση και άσκηση κριτικής στις μεθόδους και τις συμπεριφορές των αστυνομικών δυνάμεων.

⁷⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 4 του π.δ 77/2003 δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιείται εικόνα, ούτε να αναφέρεται το όνομα, ούτε να γίνεται με άλλο τρόπο σαφής η ταυτότητα θύματος εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, όπως βιασμού ή άλλων ασελών πράξεων, αιμομιξίας ή αποπλάνησης και δεν επιτρέπεται να αναφέρονται στοιχεία που μπορούν να οδηγήσουν στην εξακρίβωση του ονόματός του.

γεγονότων». ⁸⁰ Στην κρίση αυτή προβαίνει ο δημοσιογράφος ελεγχόμενος ωστόσο από τα δικαστήρια και τις αρχές που είναι επιφορτισμένες με την εποπτεία των κανόνων προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των προσωπικών δεδομένων στα ΜΜΕ.

Ορθώς ωστόσο επισημαίνεται ότι αν τα οικεία/ συγγενικά πρόσωπα οφείλουν να ανέχονται επεμβάσεις στον ιδιωτικό βίο κατά τον χρόνο κατά τον οποίο βρίσκονται στο προσκήνιο της δημοσιότητας, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπάρχει δικαιολογημένο ενδιαφέρον του κοινού να έχει μία πλήρη εικόνα αυτών των προσώπων, όταν έχει παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα.⁸¹

γ) Προστασία προσώπων και προστασία διαδικασίας από τους κινδύνους των ΜΜΕ

Αυτό που κυριαρχεί στη δημοσιοποίηση και στη δημοσιότητα είναι αναμφισβήτητα ο εντυπωσιασμός.⁸² Επιπρόσθετα η αποτίμηση του δικαιολογημένου ή μη ενδιαφέροντος για πληροφόρηση παραλάσσει χωρίς αμφιβολία ανάλογα με τα ήθη και τις κυρίαρχες αντιλήψεις σε έναν κάθε φορά δεδομένο τόπο και χρόνο. Σε κοινωνικό επίπεδο το δικαίωμα ή το ενδιαφέρον για πληροφόρηση ενέχει οπωσδήποτε και τη διάσταση της συμμετοχής του μεμονωμένου ατόμου στα κοινωνικά συμβάντα ή σε ό,τι γίνεται αντιληπτό κατά την κυρίαρχη αντίληψη ως τέτοιο συμβάν.

Η σύγκρουση μεταξύ των δικαιωμάτων που συνδέονται με την πληροφόρηση και των δικαιωμάτων που άπτονται της προσωπικότητας και της δίκαιης δίκης που προσδοκά ένας κατηγορούμενος, δεν επιδέχεται ευχερούς επίλυσης. Η δυσκολία έγκειται ακριβώς στο ότι και τα δύο αγαθά αξιολογούνται ιδιαίτερα υψηλά από δικαιοπολιτική άποψη, ωστόσο η εκπλήρωση του ενός εμποδίζει την εκπλήρωση του άλλου. Οι εντυπώσεις και η δημόσια συζήτηση δεν είναι άμοιρες επιπτώσεων για τον σεβασμό των δικαιωμάτων του προσώπου, αλλά και την ίδια την ουσία της

⁸⁰ Βλ. άρθρο 11 παρ. 2 Κώδικα Δεοντολογίας Δημοσιογραφικού Επαγγέλματος

⁸¹ Κουτσελόπουλος Μ. η προστασία της ιδιωτικής ζωής από δημοσιογραφικές παρεμβάσεις ενώπιον της ΑΠΔΠΧ και του ΕΣΡ σελ. 94

⁸² Ακριβώς αυτό εξηγεί γιατί –παρότι στοιχείο διοικητικής αποτελεσματικότητας και δίκαιης δίκης- η μυστικότητα της προδικασίας συνιστά ένα «εμπόδιο» ακριβώς την στιγμή που η κοινή γνώμη αναμένει μυστήριο κι εκπλήξεις και τα μέσα ενημέρωσης προσδοκούν υψηλή απήχηση των ειδήσεων που μεταδίδουν. Βλ. Κουτσελόπουλο Μ. Η προστασία της ιδιωτικής ζωής από δημοσιογραφικές παρεμβάσεις ενώπιον της ΑΠΔΠΧ και του ΕΣΡ σελ. 94 επ.

περαιτέρω διαδικασίας, διότι η επικέντρωση στην περιστολή των δικαιωμάτων του προσώπου και στον κίνδυνο της «προ-καταδίκης» που ενέχει η δημοσιοποίηση αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα όταν δεν πρόκειται μόνο για την προστασία των συμμετεχόντων αλλά και για την προστασία της διαδικασίας.

Η προκαταδίκη μέσω των ΜΜΕ βλάπτει, εκτός από τον κατηγορούμενο, την κοινή γνώμη και την παροχή έννομης προστασίας. Την διάσταση αυτή διατυπώνει εξάλλου και το ΕΔΔΑ σε πρόσφατες αποφάσεις του. Στην υπόθεση *Touracheau and July v. France*, το Δικαστήριο αποδέχτηκε ως σύμφωνη με το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ την επιβολή κυρώσεων σε δημοσιογράφους για την δημοσίευση αποσπασμάτων από ένα αρχείο της προδικασίας και κατά συνέπεια τον περιορισμό της ελευθερίας του τύπου επί τη βάση α) του τεκμηρίου της αθωότητας και της προστασίας της προσωπικότητας των εμπλεκομένων προσώπων, β) της προστασίας του κύρους και της αμεροληψίας της δικαιοσύνης και γ) της προστασίας του απορρήτου χαρακτήρα της ποινικής προδικασίας προς διευκόλυνση του έργου της ανάκρισης και την εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας του ανακριτικού έργου. Αντίστοιχα, στην απόφαση επί της υπόθεσης *Campos Damaso v Portugal* (2008), το ΕΔΔΑ επισημαίνει ότι «οι δημοσιογράφοι οφείλουν να θυμούνται ότι τα όρια των αποδεκτών σχολίων δεν μπορούν να περιλαμβάνουν δηλώσεις που θα διακινδύνευαν, ανεξαρτήτως σκοπιμότητας, να περιορίσουν τις ευκαιρίες ενός προσώπου να έχει μία δίκαιη δίκη ή να αποδυναμώσουν την εμπιστοσύνη της κοινής γνώμης στο ρόλο των δικαστηρίων στη διαχείριση της ποινικής δίκης».

Όπως λοιπόν παρατηρείται τα ΜΜΕ αποκτούν de facto ρόλο χειριστή των ποινικών υποθέσεων, προβάλλοντας συχνά την αξίωση να επηρεάζουν τον τρόπο διεξαγωγής αλλά και την έκβαση μίας δίκης.⁸³ Δεν είναι σπάνιο δε το φαινόμενο, οι ενδιαφερόμενοι να πληροφορούνται ακόμη και την έναρξη της προκαταρκτικής εξέτασης ή και την παραγγελία για την άσκηση ποινικής δίωξης εναντίον τους από τους δημοσιογράφους.⁸⁴

⁸³ Αναγνωστόπουλος Η. Η ποινική προστασία της προσωπικότητας έναντι των μέσων μαζικής επικοινωνίας σελ. 43

⁸⁴ Αναγνωστόπουλος ό.π σελ. 45

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η δυσχέρεια γενικής και αφηρημένης επιλογής υπέρ του ενός ή του άλλου δικαιώματος είναι προφανής. Ωστόσο, δεν διαφωνεί κανείς ότι η δημοσιοποίηση προκαλεί μία πληθώρα βλαβών στο πρόσωπο, η οποία πρέπει να έχει βαρύνουσα σημασία στις σταθμίσεις και αξιολογήσεις που γίνονται στο πλαίσιο ενός κράτους δικαίου. Και η διαπόμπευση μπορεί να επέλθει τόσο για το δράστη ή ύποπτο όσο και για σχετιζόμενα με αυτόν προσώπων.⁸⁵

Περαιτέρω, δημοσιεύονται συχνά λεπτομέρειες της προσωπικής και ιδιωτικής ζωής του εν λόγω προσώπου, τις οποίες θα ήθελε να κρατήσει για τον εαυτό του, ή εν πάση περιπτώσει δεν θα επιθυμούσε την δημοσιοποίησή τους πέραν ενός στενού κύκλου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Αγγελικής Σωτηροπούλου, που εφέρετο ως ύποπτη για συμμετοχή στην τρομοκρατική οργάνωση «17^η Νοέμβρη». Κατά την φάση διερεύνησης της υπόθεσης το 2002, η Σωτηροπούλου αντιμετώπισε τη δημοσιοποίηση της τραγικής ιστορίας της οικογένειάς της (δολοφονία της μητέρας της από τον πατέρα της με την ίδια παρούσα), ένα συμβάν που είχε συμβεί δεκαετίες πριν. Το ΣτΕ στην απόφαση 248/2009 απέρριψε την σχετική αίτηση ακυρώσεων κατά απόφασης του ΕΣΡ, αποφαινόμενο ότι ορθώς δέχθηκε το ΕΣΡ ότι συντρέχει παραβίαση της υποχρεώσεως σεβασμού της προσωπικότητας, της τιμής, της υπόληψης και του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου των εικονιζόμενων προσώπων (της Αγγελικής Σωτηροπούλου και των αδελφών της), λαμβανομένου άλλωστε υπόψη ότι η αναφορά στο τραγικό γεγονός που είχε συμβεί στο παρελθόν και μάλιστα με την συνοδεία φωτογραφιών ούτε «αναγκαία» για τη μετάδοση της κύριας είδησης καθ' εαυτής ήταν, ούτε όμως και συναρτάτο καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο με το δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού επί δημοσίου ενδιαφέροντος ζητημάτων, όπως η συμμετοχή σε μία τρομοκρατική οργάνωση.

Σε τέτοιου είδους περιπτώσεις, η διαπόμπευση που υφίσταται το άτομο μέσω της δημοσιοποίησης υπερβαίνει συχνά σε σκληρότητα ακόμη και την καθ' εαυτή κύρωση.

⁸⁵ Βλ. Αναγνωστόπουλο Η. ό.π. σελ. 44, όπου αναφέρεται η σε δημοσιευμένη σε ημερήσια εφημερίδα καταχώριση μία οικογένειας από την Ζάκυνθο, με την οποία η οικογένεια γνωστοποιούσε ότι δεν έχει καμία σχέση με συνεπώνυμο πρόσωπο που είχε κληθεί προς παροχή εξηγήσεων στην διεξαγόμενη προκαταρκτική εξέταση για την υπόθεση της Siemens.

Και αυτή η κοινωνική βλάβη που υφίσταται το πρόσωπο δεν βρίσκει ιαση ούτε από την αρχειοθέτηση μίας υπόθεσης, την απαλλαγή από τις κατηγορίες ή την αθώωση από το δικαστήριο καθώς στις περιπτώσεις αυτές δεν δίνεται η δημοσιότητα που δίνεται στη σύλληψη, την παραπομπή σε δίκη ή την καταδίκη. Είναι χαρακτηριστικό ότι το Συμβούλιο της Ευρώπης παραμένει στη γενική διατύπωσή της εφαρμογής του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ στην περίπτωση της παροχής πληροφοριών για υπόπτους, κατηγορουμένους και καταδικασθέντες, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη να λαμβάνεται υπ' όψιν η βλάβη που μπορεί να επιφέρει στα πρόσωπα αυτά η αποκάλυψη πληροφοριών που επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητάς τους.

δ) Δημοσιότητα και κύρωση – Το δικαίωμα στη λήθη

Το ζήτημα των συνεπειών της δημοσιότητας για ένα πρόσωπο που βαρύνεται με την υποψία ή την καταδίκη για την διάπραξη ενός εγκλήματος δεν τίθεται μόνο κατά τη φάση που προηγείται της δικαστικής διερεύνησης αλλά και κατά την φάση που έπεται. Η διαδικασία επανένταξης των εγκληματούντων και καταδικασθέντων ατόμων στο κοινωνικό σύνολο είναι μία εξαιρετικά δυσχερής μετάβαση από τον εγκλεισμό στην ελευθερία και στην αντιπαράθεση με την κοινωνία, καθώς έχει επέλθει ήδη κοινωνική απομόνωση και διάρρηξη προσωπικών και κοινωνικών σχέσεων.

Η δυσπιστία είναι δεδομένη ενώ είναι διάχυτη η πεποίθηση ότι οι εγκληματούντες, έστω και αν έχουν εκτίσει την ποινή τους, είναι φορείς επικινδυνότητας, καθώς υπάρχει η εντύπωση ότι έχουν αυξημένες πιθανότητες να υποπέσουν ξανά στην παραβατικότητα. Ο κοινωνικός στιγματισμός λοιπόν αποτελεί για τον καταδικασθέντα μία επιπρόσθετη μη προβλεπόμενη από το νόμο επώδυνη ποινή. Εξ αυτού του λόγου άλλωστε η δημοσίευση της καταδικαστικής απόφασης προβλέπεται στο ελληνικό δίκαιο ως παρεπόμενη ποινή (άρθρο 68ΠΚ).

Αναφορικά με τη διάδοση και δημοσίευση δεδομένων (της εικόνας συμπεριλαμβανομένης) ατόμων που έχουν ήδη καταδικασθεί και εκτίσει

την ποινή τους τίθεται το ζήτημα αν αποκτά ο καταδικασθείς το δικαίωμα του στην ανωνυμία μετά την καταδίκη ή μετά την έκτιση της ποινής του; ⁸⁶

Βάσει υποθέσεων που απασχόλησαν στο παρελθόν την επικαιρότητα εξαιτίας της εμπλοκής τους σε ποινικές υποθέσεις, η έννομη τάξη αναγνωρίζει στα πρόσωπα αυτά το δικαίωμα να αξιώσουν να ξεχαστούν τα αρνητικά για αυτά περιστατικά του παρελθόντος. Η νομολογία του ΕΔΔΑ αναγνωρίζει καταρχήν το έννομο συμφέρον του ατόμου που έχει εκτίσει την ποινή του (ή σε ορισμένες περιπτώσεις του έχει χορηγηθεί άδεια) να επανενταχθεί στο κοινωνικό σύνολο, επισημαίνοντας ότι αυτή η επανένταξη διακυβεύεται, εάν εκτιθεί εκ νέου στη δημοσιότητα σε σχέση με το αδίκημα που έχει διαπράξει και για το οποίο έχει τιμωρηθεί.⁸⁷ Ακόμη και ο καταδικασθείς για ένα σοβαρό έγκλημα, το οποίο έχει απασχολήσει την κοινή γνώμη, παραμένει ένα μέλος της κοινωνία που απολαμβάνει το συνταγματικό δικαίωμα της προστασίας της ιδιωτικότητας και της προσωπικότητάς του. Η ονομαστική αναφορά μετά την καταδίκη συνιστά εμπόδιο στην ομαλή κοινωνική επανένταξη του καταδικασθέντος και θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Εφόσον η πράξη που προκάλεσε και την κοινωνική περιφρόνηση έχει τιμωρηθεί και η κοινή γνώμη έχει ενημερωθεί γι' αυτό, κατά κανόνα δεν συντρέχει κανένας νόμιμος λόγος που θα θεμελιώνει την επαναλαμβανόμενη και συνεχή προσβολή της προσωπικότητάς του και της προσωπικής ιστορίας του δια της επανειλημμένης έκθεσης στη δημοσιότητα.

Θεωρία και νομολογία έχουν προσδιορίσει ως δικαίωμα του ατόμου «το δικαίωμα στη λήθη».⁸⁸ Το δικαίωμα στη λήθη μπορεί να προσδιοριστεί ως «δικαίωμα να μη γίνεται αναφορά σε γεγονότα της ζωής που δεν είναι πλέον επίκαιρα» και σε μία πιο πρακτική ανάγνωση, το δικαίωμα διαγραφής πληροφοριών που αφορούν το παρελθόν ή εν πάση περιπτώσει παρεμπόδισης της πρόσβασης των άλλων ή της ευρείας δημοσιότητας σε

⁸⁶ Η νομοθεσία συνήθως προβλέπει πολλές τεχνικές που επιβάλλουν ή επιτρέπουν είτε τον χρονικό περιορισμό ως προς την κανονιστική και κοινωνική επιδίωξη της κύρωσης είτε τη διαγραφή του ποινικού παρελθόντος ενός προσώπου: η παραγραφή, ο πεπερασμένος και διαφοροποιημένος ανά κατηγορία αδικημάτων και ποινών χρόνος διατήρησης στο ποινικό μητρώο, ρυθμίσεις για την σταδιακή επανένταξη των εκτισάντων την ποινή ή αμνηστία.

⁸⁷ Το ΕΔΔΑ στην απόφαση *Osterreichischer Rundfunk v Austria* (2006) την εκτίμηση του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Αυστρίας ότι η αποκάλυψη εικόνας προσώπου που έχει καταδικαστεί και έχει αποφυλακιστεί ή έχει λάβει άδεια εξόδου από τη φυλακή οδηγεί στον περαιτέρω «δημόσιο στιγματισμό» του.

⁸⁸ Βλ. αναλυτικά Μήτρου Α. ό.π. σελ. 157 επ.

αυτές. Το δικαίωμα στη λήθη βρίσκεται υπό μία έννοια κανονιστική αποτύπωση και στη νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, η οποία επιτάσσει τη διαγραφή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που δεν είναι πλέον αναγκαία για την εκπλήρωση ενός σκοπού επεξεργασίας.⁸⁹

Ωστόσο, η επίκληση του δικαιώματος στη λήθη, ως προϋπόθεση αυτοπροσδιορισμού και επανένταξης υπόκειται σε περιορισμούς. Τα κριτήρια που έχει εισφέρει η νομολογία σ' αυτήν περίπτωση αποσκοπούν και πάλι στην στάθμιση της ιδιωτικότητας και του δικαιώματος πληροφόρησης. Σε κάθε περίπτωση κρίνεται αναγκαίος ο σεβασμός μεταξύ της προσβολής και επιδιωκόμενου δια της δημοσιοποίησης συμφέροντος.

Η αναφορά ονόματος αλλά και η έκθεση των κινήτρων της εγκληματικής ενέργειας για λόγους δημοσίου συμφέροντος υπόκειται σε χρονικούς περιορισμούς καθώς και στην αρχή της αναλογικότητας.

Με δεδομένο ότι ο καταδικασθείς συνιστά πρόσωπο σχετικής επικαιρότητας, μετά την καταδική επανακτά το δικαίωμά του στην ανωνυμία και συνεπώς η αναφορά του ονόματος δεν είναι θεμιτή, εφόσον η εγκληματική ενέργεια έχει χάσει την επικαιρότητά της ή η αναφορά των ΜΜΕ στην συμμετοχή του δράστη δεν παρουσιάζει πλέον ενδιαφέρον για την κοινή γνώμη. Ωστόσο, το χρονικό όριο εντός του οποίου θα κρινόταν θεμιτή η αναφορά σε μία παλαιότερη υπόθεση δεν μπορεί, προφανώς, να προσδιοριστεί γενικά και με ακρίβεια. Υποστηρίζεται ότι η διαγραφή μίας ποινής από το ποινικό μητρώο ή τον οικείο φάκελο συνιστούν παράγοντες που ενισχύουν το δικαίωμα, να μην προσάπτονται στο πρόσωπο σφάλματα του παρελθόντος και να επανέρχεται μία σοβαρή, νέα, πρόσθετη προσβολή του δικαιώματος προσωπικότητας του δράστη. Η ένταση δε, της προσβολής αυτής εξαρτάται από τον τρόπο της παρουσίασης, αλλά και από την εμβέλεια του μέσου που προβαίνει στη δημοσιοποίηση.

Η δημοσίευση κρίνεται νόμιμη, εάν πρόκειται για σημαντικό γεγονός που ανήκει στην ιστορία των ποινικών υποθέσεων. Στην περίπτωση της δημοσίευσης φωτογραφιών αυτή κρίνεται επιτρεπτή, στο μέτρο που η εικόνα είχε ληφθεί κατά το χρονικό διάστημα που το πρόσωπο

⁸⁹ Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι προβλέπονται εξαιρέσεις, δηλαδή η διατήρηση των δεδομένων για ιστορικούς ή ερευνητικούς σκοπούς αλλά εν προκειμένω πρέπει να τηρηθεί μία ιδιαίτερη διαδικασία, που θα διασφαλίσει την τήρηση δεδομένων για τους σκοπούς αυτούς. Βλ. Μήτρου Λ. Προστασία προσωπικών δεδομένων και δικαίωμα πρόσβασης στα αρχεία σελ. 217 επ.

απασχολούσε την επικαιρότητα. Η αποκάλυψη πληροφοριών σχετικά με την τωρινή ζωή του καταδικασθέντος/εκτίσαντος της ποινή ή δημοσίευση προσφάτων ή τωρινών φωτογραφιών κρίνεται ότι υπερβαίνει το δικαιολογημένο ενδιαφέρον του κοινού για πληροφόρηση.

Αποφασιστικό φαίνεται να είναι και σε αυτή την περίπτωση το κριτήριο και η αξιολόγηση του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης για πληροφόρηση. Στην υπόθεση *Oesterreichischer Rundfund v Austria* το ΕΔΔΑ έκρινε ότι το Ανώτατο Δικαστήριο της Αυστρίας, όταν απαγόρευσε τη δημοσίευση πληροφοριών για στέλεχος νεοναζιστικού κόμματος που είχε αποφυλακιστεί υπό όρους, δεν έλαβε υπόψη μία σειρά από κρίσιμες παραμέτρους: α) το στοιχείο ότι το πρόσωπο αυτό, εκφέροντας ακραίες απόψεις, εξέθεσε τον εαυτό του σε δημόσια κριτική, β) το ευρύτερο ενδιαφέρον που είχε προκαλέσει στην κοινή γνώμη η δίκη του, κατά την διάρκεια της οποίας η εικόνα του είχε ευρέως δημοσιευτεί και συνεπώς το βαθμό αναγνωρισιμότητας του εν λόγω προσώπου, γ) τη φύση του εγκλήματος, δ) τη συνάφεια μεταξύ του περιεχομένου του ρεπορτάζ και της φωτογραφίας που παρουσιάστηκε και ε) την πληρότητα και ορθότητα του συνοδευτικού κοινού. Αξίζει να σημειωθεί ότι το ΕΔΔΑ σε προγενέστερη υπόθεση είχε δώσει έμφαση στην έλλειψη συνάφειας και προστιθέμενης ενημερωτικής αξίας και συγκεκριμένα έκρινε ότι η παρουσίαση της παρελθούσης φωτογραφίας προσώπου που είχε εκτίσει μέρος της ποινής και είχε αποφυλακιστεί υπό όρους δεν προσέθετε τίποτα στην ενημέρωση επί του θέματος του ρεπορτάζ και δεν υφίστατο κανένα δημόσιο ενδιαφέρον για την παρουσίαση της φωτογραφίας του.⁹⁰

ε) Η δημοσιότητα των δικαστικών αποφάσεων

Η πρόσβαση στις δικαστικές αποφάσεις και η διάθεση αυτών στο ευρύ κοινό (π.χ μέσω διαδικτύου) ικανοποιεί τόσο το δικαίωμα στην πληροφόρηση όσο και τα συμφέροντα που σχετίζονται με την περαιτέρω χρήση των πληροφορικών του δημοσίου τομέα, όπως η τελευταία εξειδικεύτηκε νομοθετικά με τον ν. 3448/06 για την περαιτέρω χρήση των πληροφοριών του δημοσίου τομέα σε μεταφορά αντίστοιχης Οδηγίας 93/2003/ΕΚ.

⁹⁰ Μήτρου Λ. ό.π. σελ. 163

Οι νομικές πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένης της νομολογίας των δικαστηρίων, συνιστούν χωρίς αμφιβολία πληροφορία του δημοσίου τομέα. Ωστόσο, αυτό δεν συνεπάγεται άνευ ετέρου τη δημοσιότητα και διάθεση των αποφάσεων κατά τρόπο ώστε να διακυβεύονται τα δικαιώματα των προσώπων: τόσο η Οδηγία όσο και η εθνική νομοθεσία οριοθετούν το δικαίωμα περαιτέρω χρήσης επί τη βάση –μεταξύ άλλων– του δικαιώματος προστασίας προσωπικών δεδομένων. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 του ν. 3448/06 η περαιτέρω χρήση εγγράφων γίνεται πάντοτε με την επιφύλαξη τήρησης των διατάξεων για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως αυτές κάθε φορά ισχύουν και σε κάθε περίπτωση ύστερα από ειδική επεξεργασία, προκειμένου να απαλειφθούν τα παραπάνω στοιχεία. Αυτή η διατύπωση παρέχει μεν προστασία στα προσωπικά δεδομένα, αλλά καθιστά εξαιρετικά δυσχερή την ικανοποίηση του δικαιώματος περαιτέρω χρήσης των εγγράφων και πληροφοριών του δημοσίου τομέα. Η πρόσβαση στο κείμενο μίας δικαστικής απόφαση ή η διάθεσή της στο ευρύ κοινό ενέχει κινδύνους ως προς τα δικαιώματα των προσώπων, ιδίως όταν αναφέρεται στα λεγόμενα ευαίσθητα δεδομένα.⁹¹

Όπως αναλύθηκε ανωτέρω, η δημοσιότητα των δικαστικών συνεδριάσεων και η δημόσια απαγγελία των δικαστικών αποφάσεων άπτονται του κράτους δικαίου και της διασφάλισης της δίκαιης δίκης αλλά και της ίδια της διασφάλισης της λαϊκής κυριαρχίας, καθώς εξασφαλίζουν τον έλεγχο της άσκησης της δικαστικής εξουσίας.⁹² Ακριβώς αυτές οι λειτουργίες προσδιορίζουν τους σκοπούς, το είδος και το εύρος της δημοσιότητας και της διάθεσης των δικαστικών αποφάσεων. Συνεπώς η διάδοση πληροφοριών που δημοσιοποιούνται στο πλαίσιο μίας ακροαματικής διαδικασίας δεν θεμελιώνεται στη δημοσιότητα της δίκης

⁹¹ Σύμφωνα με υπ' αριθμ. 2/3-8-2006 Γνωμοδότηση της ΑΠΔΠΧ οι κίνδυνοι αυτοί δεν συνίστανται μόνο στη διάδοση μίας είδησης που το άτομο ενδεχομένως δεν θα επιθυμούσε να κοινοποιηθεί, αλλά στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων των εμπλεκόμενων προσώπων για διάφορους σκοπούς που δεν συνάδουν με το πνεύμα των διατάξεων του ν. 2472/1997, ιδίως για την αποτύπωση των ενδίκων διαφορών των διαδικών και κατ' επέκταση της προσωπικής, επαγγελματικής, ιδιοκτησιακής ή περιουσιακής κατάστασής του ή της σύγκρουσης που υφίσταται μεταξύ συγκεκριμένων διαδικών.

⁹² Τσεβάς Α. Προσωπικά δεδομένα και μέσα ενημέρωσης σελ. 182 επ.

αλλά κρίνεται με γνώμονα την ύπαρξη δικαιολογημένου ενδιαφέροντος του κοινού.⁹³

Περαιτέρω, η δημόσια απαγγελία μίας απόφασης δεν θεμελιώνει αυτοτελώς το δικαίωμα του δημοσιογράφου να λάβει αντίγραφο και να το δημοσιεύσει. Τη θέση αυτή επιβεβαιώνει η ΑΠ 1803/2007⁹⁴ που επικύρωσε καταδίκη εκδότη και διευθυντή (τοπικής) εφημερίδας για την κατ' άρθρ. 22 παρ. 4 του ν. 2472/1997⁹⁵ αξιόποινη πράξη της δημοσίευσης αποσπασμάτων καταδικαστικής απόφασης που αφορούσε (πρώην Δήμαρχο Αμαρουσίου) καθώς και καταλόγου ποινικών διώξεων που εκκρεμούσαν εις βάρος του.

Η πρόσβαση στις δικαστικές αποφάσεις βρίσκει επαρκές νομικό έρεισμα, τόσο στο συνταγματικό δικαίωμα για πληροφόρηση όσο και στην ύπαρξη ειδικού έννομου συμφέροντος ενός προσώπου αναφορικά με δικαστική απόφαση ή πράξη. Όπως σημειώνει η ΑΠΔΠΧ στη Γνωμοδότησή της για την ανάρτηση των αποφάσεων του ΣτΕ στο Διαδίκτυο «ο δημόσιος χαρακτήρας των δικαστικών αποφάσεων, το δικαίωμα πληροφόρησης καθενός για την εφαρμογή του δικαίου από τα εθνικά δικαστήρια καθώς και η ανάγκη παρακολούθησης της νομολογίας για σκοπούς επιστημονικούς, αλλά και για την εκπλήρωση ειδικού έννομου συμφέροντος κάποιου προσώπου ως προς συγκεκριμένη δικαστική απόφαση ή πράξη επιβάλλει την τήρηση σχετικού αρχείου δικαστικών αποφάσεων καθώς και την παροχή δυνατότητας πρόσβασης σε κάθε ενδιαφερόμενο».

⁹³ Βλ. Απόφαση 53/2004 της ΑΠΔΠΧ που αποφαινεται για την δημοσίευση αυτούσιου του κειμένου μίας αγωγής σε εφημερίδα κρίνοντας ότι δεν συνέτρεχε κανένας από τους νόμιμους λόγους που θα επέτρεπαν την επεξεργασία, την δημοσίευση προσωπικών δεδομένων και μάλιστα εν προκειμένω και δεδομένων υγείας. Αντίστοιχα ο ΑΠ (854/2002) είχε κρίνει ότι η δημοσίευση από δικόγραφο δίκης κρίνεται νόμιμη καθώς αφορούσε δημόσιο πρόσωπο, το οποίο μάλιστα εξέθετε το ίδιο την ιδιωτική ζωή του στη δημοσιότητα. Εξάλλου η περίπτωση αυτή (δημοσιοποίηση των δεδομένων από το ίδιο υποκείμενο) προβλέπεται από το νόμο 2472/1997, ως αυτοτελής βάση νομιμότητας της επεξεργασίας ακόμη και τον ευαίσθητων δεδομένων.

⁹⁴ Αναγνωστόπουλος Η. Η ποινική προστασία της προσωπικότητας και τα ΜΜΕ σελ. 49

⁹⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 4 του ν. 2472/1997, όποιος χωρίς δικαίωμα επεμβαίνει με οποιονδήποτε τρόπο σε αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή λαμβάνει γνώση των δεδομένων αυτών, ή τα αφαιρεί, αλλοιώνει, βλάπτει, καταστρέφει, επεξεργάζεται, μεταδίδει, ανακοινώνει, τα καθιστά προσιτά σε μη δικαιούμενα πρόσωπα, ή επιτρέπει στα πρόσωπα αυτά να λάβουν γνώση των εν λόγω δεδομένων, ή τα εκμεταλλεύεται με οποιονδήποτε τρόπο τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή και αν πρόκειται για ευαίσθητα δεδομένα με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή τουλάχιστον 1.000.000 έως 10.000.000 δρχ, αν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλες διατάξεις.

Ωστόσο, από το πλέγμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων της ΑΠΔΠΧ, συνάγει την υποχρέωση ανωνυμοποίησης των αποφάσεων. Στη υπ' αριθμ. 1319/25-10-2000 απόφασή της έκρινε ότι η χορήγηση αποφάσεων από το Συμβούλιο της Επικρατείας σε τρίτους για επιστημονικούς σκοπούς και σκοπούς νομικής τεκμηρίωσης επιτρέπεται υπό τον όρο ότι οι τρίτοι θα προβούν σε ανωνυμοποίηση των στοιχείων των φυσικών προσώπων, που αναφέρονται στην απόφαση πριν από την δημοσίευση των αποφάσεων, ενώ σε γενικότερου χαρακτήρα Γνωμοδότησή της η ΑΠΔΠΧ⁹⁶ έκρινε ότι ο σκοπός της επιστημονικής πληροφόρησης και τεκμηρίωσης της νομολογίας καθώς και ο δημόσιος χαρακτήρας των δικαστικών αποφάσεων ικανοποιείται πλήρως με την προηγούμενη ανωνυμοποίηση⁹⁷ των στοιχείων των φυσικών προσώπων.⁹⁸

στ) Δημοσιοποίηση δεδομένων διωκόμενων/συλληφθέντων προσώπων χάριν του δημοσίου συμφέροντος

Η ανακοίνωση – δημοσιοποίηση δεδομένων που αναφέρονται σε ποινικές διώξεις ή καταδίκες στα ΜΜΕ συνιστά χωρίς αμφιβολία επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και μάλιστα ευαίσθητων, βάσει του

⁹⁶ Η Γνωμοδότηση 2/2006 αφορούσε κατ' αρχήν τη ρύθμιση της ανάρτησης στο Διαδίκτυο των αποφάσεων του ΣτΕ. Όπως όμως σημειώνει η ΑΠΔΠΧ «ενόψει των έργων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και ηλεκτρονικής δικαιοσύνης που βρίσκονται σε φάση σχεδιασμού ή υλοποίησης», έκρινε ότι οι απαιτήσεις για την ανωνυμοποίηση που απορρέουν από τον ν. 2472/1997 «ισχύουν ομοίως για όλα τα Δικαστήρια της χώρας». Την απαίτηση της ανωνυμοποίησης επανέλαβε η ΑΠΔΠΧ στην απόφαση 43/2009 κρίνοντας παράνομη την δημοσίευση περίληψης στο διαδίκτυο από δικηγορικό γραφείο χωρίς προηγούμενη ανωνυμοποίηση των στοιχείων των φυσικών προσώπων.

⁹⁷ Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την απόφαση της ΑΠΔΠΧ «...η δημοσίευση των δικαστικών αποφάσεων και πράξεων του Συμβουλίου της Επικρατείας στο Διαδίκτυο με ευθύνη του ίδιου του Δικαστηρίου θα πρέπει να πραγματοποιείται αφού πρώτα ανωνυμοποιηθούν τα στοιχεία των φυσικών προσώπων (ονοματεπώνυμα, διευθύνσεις καθώς και κάθε άλλο στοιχείο από το οποίο θα μπορούσε εμμέσως να προκύψει η ταυτότητα των φυσικών προσώπων. Πλην των στοιχείων που αφορούν τα πρόσωπα της σύνθεσης του Δικαστηρίου καθώς και των Πληρεξουσίων Δικηγόρων. Ως προς τις τελευταίες κατηγορίες προσώπων υπερισχύει ο δημόσιος ρόλος τους κατά την διεξαγωγή της δίκης και επίσης η αναφορά του ονοματεπωνύμου δεν συνδέεται με περαιτέρω πληροφορίες, όπως στην περίπτωση των διαδίκων ή άλλων εμπλεκόμενων μερών.

⁹⁸ Η πλήρης ή μερική ανωνυμοποίηση επιβάλλεται κατά την ΑΠΔΠΧ και στην περίπτωση της δημοσίευσης πειθαρχικών αποφάσεων και κυρώσεων. Έτσι, στη Γνωμοδότηση 2/2011 η ΑΠΔΠΧ έκρινε ότι «η δημοσιοποίηση σε περίληψη σε νομικό περιοδικό αποφάσεων των πειθαρχικών συμβουλίων των Δικηγορικών Συλλόγων, οι οποίοι επιβάλλουν την κύρωση είτε της οριστικής παύσης είτε της προσωρινής παύσης ενός τουλάχιστον μηνός αφού αυτές καταστούν τελεσίδικες, επιτρέπεται να διενεργηθεί μόνο μετά από μερική ανωνυμοποίηση».

άρθρου 2 εδ. β' ν. 2472/1997, αφού αναφέρεται σε ποινική δίωξη προσώπου.⁹⁹

Κατόπιν έντονης δημόσιας συζήτησης αναφορικά με το ζήτημα της ανακοίνωσης στοιχείων ταυτότητας, προτάθηκε αρχικά υπό του Υπουργείου Δικαιοσύνης η διαγραφή των «δεδομένων που αφορούν ποινικές διώξεις και καταδίκες» από τον ορισμό των «ευαίσθητων». Ωστόσο, η πλήρης απαλοιφή των δεδομένων αυτών ήταν σε κάθε περίπτωση μέτρο δυσανάλογο, προκειμένου να επιτευχθεί ο διακηρυσσόμενος σκοπός που συνίστατο στην διευκόλυνση της «ενημέρωσης του κοινού για ποινικές έρευνες που βρίσκονται σε εξέλιξη». Έτσι τελικώς η τελική διατύπωση της διάταξης αναδιατυπώθηκε, ώστε στην τελική της μορφή, οι ποινικές διώξεις και καταδίκες να παραμένουν «ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα», αλλά να μπορούν να δημοσιοποιηθούν μετά από εισαγγελική διάταξη.¹⁰⁰

Η ρύθμιση ωστόσο τελικώς διαφοροποιήθηκε (δια του άρθρου 8 του ν. 3625/2007)¹⁰¹ και εισήγαγε εξαίρεση που αφορά κακουργήματα ή πλημμελήματα που τελούνται με δόλο και «...ιδίως εγκλήματα κατά της ζωής, κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, κατά της προσωπικής ελευθερίας, κατά της

⁹⁹ Σημειώνεται ότι αρχικά η ΑΠΔΠΧ (υπ' αριθμ. 67/2002 απόφαση) είχε αποφανθεί επί του ζητήματος τούτου της ανακοίνωσης ονομάτων που καταζητούνται με σκοπό την σύλληψη «η διωκτική Αρχή έχει αυτονόητο δικαίωμα να πραγματοποιήσει (την ανακοίνωση), αφού η επεξεργασία γίνεται είτε για την διακρίβωση του εγκλήματος (ανεύρεση του υπόπτου) είτε για την εκτέλεση δικαστικής απόφασης που επιβάλλει ποινή ή μέτρα ασφαλείας και επομένως ενεργείται εντός του νομίμου σκοπού του αρχείου». Συμπληρώνει δε «...η ανακοίνωση από την Αστυνομία του ονόματος του συλλαμβανομένου θα ήταν επιτρεπτή, εφόσον «με την ανακοίνωση του συγκεκριμένου ονόματος επιδιώκεται η εξυπηρέτηση του σκοπού της επεξεργασίας, δηλαδή η διακρίβωση του εγκλήματος (π.χ συλλαμβάνεται ο ύποπτος ανθρωποκτονίας και επιδιώκεται η ανεύρεση και σύλληψη του άμεσου συνεργού του οποίου λουπά στοιχεία δεν γνωρίζει η αστυνομία, ελπίζει όμως ότι θα ανεύρει με την συνδρομή τρίτων που τυχόν θα προσδιορίσουν τον άγνωστο συνεργό. Διότι γνωρίζουν τον αποκλειστικό συνεργάτη του συλληφθέντος. Η προσέγγιση δε, αυτή είναι σύμφωνη προς τους κανόνες και τα κριτήρια στάθμισης που αποτυπώνονται στις ρυθμίσεις του άρθρου 7 του ν. 2472/1997, το οποίο τροποποιήθηκε με το άρθρο 34 παρ. 2 του ν. 2914/2001 και σύμφωνα με το οποίο επιτρέπεται κατ' εξαίρεση η συλλογή και επεξεργασία ευαίσθητων, όταν η επεξεργασία ενεργείται από δημόσια αρχή και είναι αναγκαία, μεταξύ άλλων, για την εξυπηρέτηση των αναγκών εγκληματολογικής πολιτικής και αφορά τη διακρίβωση εγκλημάτων, ποινικές καταδίκες ή μέτρα ασφαλείας. Συμπερασματικά και σύμφωνα με την ως άνω απόφαση. Η ανακοίνωση του ονόματος του συλληφθέντος κ.λπ, δε νοείται αν δεν συντρέχουν ειδικοί συγκεκριμένοι λόγοι που κατά την ΑΠΔΠΧ ικανοποιούν τους σκοπούς εγκληματολογικής πολιτικής.

¹⁰⁰ Κύριος γνώμονας δε, σύμφωνα και με την αιτιολογική έκθεση, ήταν η τήρηση του τεκμηρίου αθωότητας.

¹⁰¹ Πρέπει να επισημανθεί ότι η ρύθμιση αυτή που εισήχθη στο ν.2472/1997 είναι διατυπωμένη κατά τρόπο ώστε θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως δεν επιτρέπει μόν την ενημέρωση για συλλήψεις και διώξεις, αλλά καθιστά δυνατή και την δημοσιοποίηση πληροφοριών και για ποινές που έχουν επιβληθεί σε ένα άτομο και ενδεχομένως έχουν ήδη εκτιθεί.

ιδιοκτησίας, κατά των περιουσιακών δικαιωμάτων, παραβάσεων της νομοθεσίας περί ναρκωτικών, επιβουλής της δημόσιας τάξης, ως και τελουμένων σε βάρος ανηλίκων θυμάτων». Ο σκοπός της διάταξης αποτυπώνεται από το νομοθέτη ρητώς στο ίδιο το κείμενο του νόμου: «Η δημοσιοποίηση αυτή αποσκοπεί στην προστασία του κοινωνικού συνόλου, των ανηλίκων, των ευάλωτων ή ανίσχυρων πληθυσμιακών ομάδων και προς ευχερέστερη πραγμάτωση της αξίωσης της πολιτείας για τον κολασμό των παραπάνω αδικημάτων».

Αν και η ρύθμιση αυτή ήγειρε σειρά ερμηνευτικών ζητημάτων, έχει εφαρμοσθεί πολλές φορές δυνάμει αρκετών εισαγγελικών διατάξεων. Στην πλειοψηφία τους φαίνεται να αφορούν τη δημοσιοποίηση στοιχείων ποινικών δώδεων κατά κατηγορουμένων για εγκλήματα που στρέφονται κυρίως κατά των παιδιών: παιδική πορνεία, πορνογραφία, ασέλγεια σε βάρος ανηλίκου κ.λπ. Στην υπ' αριθμ. 1/2008 διάταξη επρόκειτο για διάταξη που απηύθυνε ο Διευθύνων την Εισαγγελία Αθηνών στον Ανακριτή που επέτρεπε την δημοσιοποίηση των ονοματεπωνύμων τριών κατηγορουμένων για παιδική πορνογραφία, οι δύο εκ των οποίων ήταν ωστόσο ήδη προφυλακισμένοι. Ενδεικτική είναι και η υπ' αριθμ. 41/09 (που εκδόθηκε από τον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών) που αφορά το έγκλημα της πορνογραφίας ανηλίκων και δεύτερον διατάσσει την δημοσιοποίηση των ονοματεπωνύμων και των διευθύνσεων κατοικίας κατηγορουμένων, κάτι το οποίο είναι και το συνήθως συμβαίνον. Η διάταξη 2/10 αναφέρεται σε απόπειρα ανθρωποκτονίας, παράνομη οπλοφορία και αντίσταση από πρόσωπο που οπλοφορεί. Εν προκειμένω πρέπει να επισημανθεί ότι δεν αφορά εγκλήματα που στρέφονται ειδικότερα εναντίον κάποιας ευάλωτης πληθυσμιακής ομάδας και επιπρόσθετα διατάσσει εκτός από τη δημοσιοποίηση των ονοματεπωνύμων, και των διευθύνσεων των κατηγορουμένων, τη δημοσιοποίηση και των φωτογραφιών αυτών.

Ήδη σήμερα, με το άρθρο 79 του Ν.4139/2013, με τίτλο "δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων κατηγορουμένων" ο νομοθέτης αντιμετώπισε εκ νέου το σχετικό νομικό πρόβλημα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συζήτηση άνοιξε και πάλι ύστερα από την δημοσιοποίηση των προσωπικών δεδομένων οροθετικών εκδιδόμενων γυναικών που συνελήφθησαν τον Μάιο 2013 έτους και οι φωτογραφίες και άλλα

προσωπικά δεδομένα τους ανακοινώθηκαν κατόπιν εισαγγελικής εντολής μέσα από την ιστοσελίδα της ελληνικής αστυνομίας. Η παγκόσμια κατακραυγή που ακολούθησε αυτή την εισαγγελικά παραγγελθείσα, αλλά αμφισβητήσιμη από πλευράς σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δημοσιοποίηση, οδήγησε το υπουργείο Δικαιοσύνης στην σύνταξη μιας τροποποίησης του νόμου, ώστε να υπάρχουν ορισμένες ασφαλιστικές δικλίδες στην σχετική εξουσία του εισαγγελέα.

Έτσι, με την νέα διάταξη, η οποία αφορά την δημοσιοποίηση που αφορά δεδομένα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες (άρα όχι δεδομένα πριν ή χωρίς να έχει ασκηθεί ποινική δίωξη), πρέπει η απόφαση του εισαγγελέα να είναι αιτιολογημένη, ενώ προβλέπεται και η δυνατότητα του κατηγορούμενου να προσφύγει εντός δύο ημερών κατά της εισαγγελικής διάταξης, στην προϊσταμένη εισαγγελική αρχή, η οποία έχει άλλες δύο μέρες μέχρι να αποφανθεί. Μέχρι να εκδοθεί η τελική απόφαση, απαγορεύεται η δημοσιοποίηση των στοιχείων.

Σύμφωνα δε, με την με την υπ' αριθμόν 128/2012 απόφαση της ΑΠΔΠΧ, η οποία εξέτασε το ζήτημα της δημοσιοποίησης προσωπικών δεδομένων κατηγορουμένων με εισαγγελικές διατάξεις, με αφορμή την περίπτωση των ιερόδουλων οροθετικών γυναικών και αποφάνθηκε, επικαλούμενη τη διάκριση των εξουσιών που απορρέουν από το Σύνταγμα, ότι δεν δύναται να ασκήσει ελεγκτικές αρμοδιότητες στην εισαγγελική διάταξη. Σύμφωνα με την απόφαση της Αρχής, «το κατοχυρωμένο στο άρθρο 9Α του Συντάγματος δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων ερμηνεύεται πάντα σε συμφωνία με τις θεμελιώδεις αρχές του δημοκρατικού πολιτεύματος και ειδικότερα με την αρχή της διάκρισης των λειτουργιών», ενώ προέβη σε ορισμένες προτάσεις. Συγκεκριμένα: Να οριστεί ότι η οικεία εισαγγελική διάταξη πρέπει να είναι ειδικώς και πλήρως αιτιολογημένη και να εξειδικεύει τον σκοπό που επιβάλλει, στην συγκεκριμένη περίπτωση, την δημοσιοποίηση των στοιχείων που εξαντλητικά θα αναφέρει. Να οριστεί ότι η οικεία εισαγγελική διάταξη θα αναφέρει τον τρόπο με τον οποίο θα πραγματοποιηθεί η δημοσιοποίηση, καθώς και το χρονικό διάστημα που θα διαρκέσει, για να μην καταλείπονται περιθώρια διακριτικής ευχέρειας στις Αρχές που θα κληθούν να την εφαρμόσουν και να θεσπισθεί δικαίωμα ασκήσεως από τον κατηγορούμενο, εντός πολύ σύντομης

προθεσμίας, κατά της εισαγγελικής διάταξης, σε ανώτερο ιεραρχικά εισαγγελέα, που θα αποφαινεται σε πολύ σύντομη, επίσης, προθεσμία, η άσκηση της οποίας θα έχει και ανασταλτικό αποτέλεσμα.

Σε κάθε περίπτωση η έκδοση της εισαγγελικής διάταξης υπόκειται σε προϋποθέσεις και περιορισμούς. Καταρχήν, πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά και οι δύο σκοποί του νόμου, δηλαδή αφενός η δημοσιοποίηση των δεδομένων του υποκειμένου να αποβλέπει στην προστασία του κοινωνικού συνόλου και των ευπαθών κοινωνικών ομάδων και αφετέρου η συνδρομή στην πραγμάτωση της αξίωσης της πολιτείας για κολασμό αυτών των αδικημάτων. Περαιτέρω κατά την έκδοση της σχετικής διάταξης οι εισαγγελείς υπόκεινται αναμφίβολα στις επιταγές της αρχής της αναλογικότητας, η οποία και παραβιάζεται όταν ο περιορισμός του δικαιώματος είναι υπερβολικός και δυσανάλογος σε σχέση με την επίτευξη του σκοπού, το οποίο αυτός εξυπηρετεί.

Η συνταγματική αρχή της αναλογικότητας εξειδικεύεται εξάλλου στο άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 2472/1997, σύμφωνα με το οποίο τα δεδομένα που υπόκεινται σε επεξεργασία θα πρέπει να είναι «συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται ενόψει των σκοπών της επεξεργασίας». Συνεπώς στην περίπτωση της επιδίωξης ποινικού κολασμού ως μοναδικά πρόσφορα στοιχεία θα πρέπει να προσδιοριστούν τα στοιχεία που μπορούν να οδηγήσουν στην ταυτοποίηση του υπόπτου/καταδικασθέντος (π.χ ονοματεπώνυμο, όταν αυτό είναι γνωστό, και περιγραφή φυσικών χαρακτηριστικών, όπως χρώμα μαλλιών, οφθαλμών, σωματικά χαρακτηριστικά) και στον εντοπισμό και σύλληψή του. Κατά συνέπεια θα πρέπει να κριθεί ως αντιβαίνουσα στην αρχή της αναλογικότητας οποιαδήποτε αναφορά στην ιδιωτική ζωή ή σε άλλα δεδομένα που αναφέρονται στο πρόσωπο όπως οι πολιτικές ή θρησκευτικές πεποιθήσεις. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι απαιτείται αιτιολογία σε κάθε περίπτωση έκδοσης διάταξης από τον εισαγγελέα, ανεξάρτητα από το εάν αυτό επιβάλλεται ειδικά από το νόμο ή εάν η έκδοσή της αφήνεται στην διακριτική ευχέρεια της εισαγγελικής αρχής.

Σε κάθε περίπτωση ακόμη και αν –όπως στην περίπτωση που υφίσταται ήδη καταδίκη- δεν τίθεται ζήτημα σεβασμού του τεκμηρίου της αθωότητας και η δημοσιοποίηση τέτοιων στοιχείων θέτει σοβαρά ζητήματα. Πρέπει συνεπώς, να λαμβάνεται υπόψη η ισορροπία ανάμεσα

στην αξία της αποκάλυψης και διατήρησης μίας πληροφορίας και στην αξίωση επανένταξης και δημιουργίας των προϋποθέσεων για διόρθωση του παρελθόντος. Μία τέτοια δημοσιοποίηση διατηρεί σε κάποιο βαθμό τις συνέπειες της ποινής για κάποιον που ήδη έχει τιμωρηθεί από την έννομη τάξη για το αδίκημα που έχει διαπράξει. Ιδίως εφόσον λάβει χώρα σε χρονική απόσταση από την καταδίκη ή και μετά την έκτιση της ποινής, ισοδυναμεί κατ' ουσίαν με μία οιονεί παρεπόμενη ποινή, η οποία ωστόσο αφενός δεν προβλέπεται ως τέτοια με την ακρίβεια και ειδικότητα που απαιτείται για έναν ποινικό νόμο και αφετέρου δεν επιβάλλεται από το δικαιοδοτικό όργανο που αποφασίζει επί της (κύριας) ποινής.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η καθιέρωση της δημοσιότητας της απονομής της δικαιοσύνης –σε οποιαδήποτε μορφή της- εξασφαλίζει την διαφάνεια της διαδικασίας και τη δυνατότητα κοινωνικού και πολιτικού ελέγχου του τρόπου απονομής της, εντείνοντας συνάμα και το αίσθημα ευθύνης των δικαστών. Προς τούτο η δημοσιότητα είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη, στο μέτρο που υπηρετεί τους προαναφερόμενους σκοπούς. Ειδικότερα δε, η δημοσιοποίηση πληροφοριών που σχετίζονται με παραβατικές πράξεις βρίσκει στην συνταγματική τάξη καταρχήν θεμέλιο στην προστασία των δικαιωμάτων των άλλων και ακόμη περισσότερο του δικαιώματος της πληροφόρησης.

Ωστόσο, υπό το πρίσμα της εμβέλειας που δύναται να λάβει η εν λόγω δημοσιότητα, το ερώτημα που αφορά την συνταγματικά ανεκτή ικανοποίηση δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα της πληροφόρησης, αλλά και των ορίων της δεν μπορεί παρά να τίθεται και να απαντάται με διαφορετικούς όρους.

Και τούτο διότι με την παραδοσιακή δημοσιότητα, που πραγματώνεται μέσα στο ακροατήριο και στην οποία έχει δικαίωμα ο κάθε πολίτης εξασφαλίζεται πράγματι η διαφάνεια και ο έλεγχος της διαδικασίας απονομής της δικαιοσύνης. Ωστόσο, ακόμη και αν ο πολίτης δεν παραβρέθηκε στο ακροατήριο έχει τη δυνατότητα να πληροφορηθεί τα όσα διαδραματίστηκαν εκεί, από διάφορες πηγές και με μεγάλη ευχέρεια. Κατόπιν τούτου είναι σαφές ότι δεν πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι, κατά την διεξαγωγή μίας δίκης και ειδικότερα ποινικής δίκης, αφενός επιτελείται η απονομή της δικαιοσύνης, αφετέρου εκτυλίσσεται η δοκιμασία ενός προσώπου (κυρίως κατηγορουμένου). Ακριβώς λοιπόν επειδή η δημοσιότητα θεσπίστηκε ως δημοκρατική εγγύηση, για τον έλεγχο του τρόπου άσκησης του δικαιοδοτικού έργου από το δικαστή, από συνταγματική σκοπιά η δημοσιότητα θα πρέπει να αφορά μόνον τους όρους απονομής της δικαιοσύνης.

Είναι βέβαια αναμφισβήτητο το γεγονός, ότι η αναζήτηση της αλήθειας στην ποινική δίκη θέτει εκ των πραγμάτων όρια στην προστασία των προσωπικών δεδομένων και τούτο είναι το ίδιο το αγαθό της δικαιοσύνης και η αρχή της ηθικής απόδειξης, που οδηγούν σε σοβαρή

υποχώρηση το απαραβίαστο της ιδιωτικότητας. Οι κατ' αντιδικία δικαστικές διαδικασίες συχνά εμβαίνουν και σε προσωπικούς χώρους των αντιδίκων που ενίοτε άλλωστε αποτελούν το διακύβευμα ή πάντως μέρος αυτού.¹⁰² Στην ποινική διαδικασία μάλιστα είναι προφανής η αναγκαιότητα και πάντως η χρησιμότητα συλλογής στοιχείων από τον ιδιωτικό βίο, ιδίως του κατηγορουμένου, αλλά και των άλλων διαδίκων. Προς τούτο μία στάθμιση ανάμεσα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων από τη μία και την ορθή απονομή της δικαιοσύνης από την άλλη και μία ισορροπία ανάμεσα στις δύο αντίρροπες δυνάμεις είναι αναγκαία.

Η προβληματική ωστόσο, της σχέσεως δημοσιότητα – άτομο δεν περιορίζεται μόνον στις αίθουσες των ποινικών (και όχι μόνον) δικαστηρίων, αλλά προκύπτει κυρίως από την βασική αντινομία μεταξύ του καθήκοντος των Μ.Μ.Ε για την ενημέρωση του κοινού ή της Πολιτείας για την δημόσια ασφάλεια των πολιτών της –τα οποία αντιστοιχούν στο δικαίωμα πληροφόρησης που έχει κάθε άτομο σε μία δημοκρατία, και της ανάγκης προστασίας ατομικών δικαιωμάτων και μάλιστα του δικαιώματος της προσωπικότητας και των αγαθών που την συγκροτούν. Και βέβαια, ο αποκλεισμός των προσώπων από την πληροφόρηση και τα δικαιώματα που αυτή περαιτέρω υπηρετεί συνιστά χωρίς αμφιβολία διακινδύνευση των αρχών που συγκροτούν μία δημοκρατική κοινωνία. Από την άλλη πλευρά όμως, και η υπερβολική δημοσιότητα και η δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων (κυρίως παραβατών), τείνει να οδηγήσει σε στιγματισμό, απομόνωση ή ακόμη και κοινωνικό αποκλεισμό, γεγονός το οποίον ουδόλως συνάδει προς τις νομοθετικές επιλογές και πολιτικές που επιτρέπεται να υιοθετεί ένα κράτος δικαίου.¹⁰³ Και τούτο διότι, μέσω της διαπόμπευσης και της απαξίας του προσώπου, η φήμη και η υπόληψή του καθώς και η προοπτική επανένταξής του στον κοινωνικό ιστό (στην περίπτωση του παραβάτη), βλάπτεται πολύ πιο δραστικά από την επιβολή ενός προστίμου, μίας χρηματικής ποινής ή και του εγκλεισμού ορισμένες φορές, ο οποίος δεν γίνεται ευρέως γνωστός.

¹⁰² Π.χ σε μία δίκη διαζυγίου.

¹⁰³ Μήτρου Λ. ό.π. σελ. 224

Προς τούτο παρατηρείται ότι η αντίληψη για την αναγκαιότητα της δημοσιοποίησης τέτοιων πληροφοριών (μέσω της δημοσιότητας μίας δικανικής διαδικασίας) συνοδεύεται από μία μετατόπιση ως προς τις αντιλήψεις και τις πρακτικές για την αντιμετώπιση της παραβατικότητας που παρατηρείται σε αρκετά κράτη, επιδιώκοντας μία ευαισθητοποίηση. Μία τέτοια στάση ωστόσο, προϋποθέτει ως δεδομένα την αλληλεξάρτηση των μελών της κοινωνίας που γίνονται αποδέκτες της δημοσιοποίησης, την συναντίληψη περί ισχύος των κανόνων και μία ισχυρή αντίληψη για την κοινωνική συνοχή. Από την άλλη πλευρά βέβαια, δεν πρέπει να αγνοεί κανείς ότι η δημοσιότητα μίας παραβατικής συμπεριφοράς και η δημόσια κριτική που προκαλεί ενέχει την αποδοκιμασία της κοινωνίας και κατά τούτο εκφράζει και ενδεχομένως συγκροτεί μία κοινωνία αξιών.

Πράγματι, η δημοσιοποίηση στοιχείων κυρίως παραβατών εκ πρώτης όψεως φαίνεται να επιβεβαιώνει την κυριαρχία του δικαίου και την ισχύ του κράτους και ενισχύει το αίσθημα ασφάλειας και εμπιστοσύνης στο νομικό σύστημα. Παρά ταύτα, τούτο δεν ισχύει ως μέσο προβολής έργου ή πίεσης προς τους παραβάτες. Και το ερώτημα που τίθεται είναι εάν και κατά πόσον η δημοσιότητα και κατ' επέκταση η απειλή μίας ενδεχόμενης διαπόμπευσης πέραν από κρατικούς σκοπούς τους οποίους αμφίβολα υπηρετεί, θεμελιώνεται στην αξία του ανθρώπου κατά το Σύνταγμα.

Χωρίς αμφιβολία, η απάντηση και η ερμηνεία των εν λόγω συγκρουόμενων συνταγματικών δικαιωμάτων καθώς και το αποτέλεσμα της στάθμισής των επηρεάζονται από την περιρρέουσα κοινωνική πραγματικότητα και τις αντιλήψεις που διαμορφώνονται ή επικρατούν στην κοινωνία. Οι πολιτικές και κοινωνικές αξιολογήσεις επηρεάζουν την ερμηνεία και την πρόσδοση συγκεκριμένου ερμηνευτικού περιεχομένου στις απαιτήσεις της αρχής της αναλογικότητας. Σε κάθε περίπτωση όμως, η ερμηνεία αυτή δεν θα πρέπει να επιτρέπεται να γίνεται χωρίς την διαμεσολάβηση των συνταγματικών αρχών και εν προκειμένω της αξίας του ανθρώπου, της προστασίας της προσωπικότητας και των προσωπικών δεδομένων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ Ν. – «ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΗΣ», Εκδ. Σάκκουλα 2007

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Α. – «ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ» Εκδ. Σάκκουλα (3^η έκδοση) 2002

ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ Π. – «ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ – ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ», Εκδ. Αντ. Σάκκουλα 2010

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ – «Η ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΖΙΚΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ» Εκδ. Σάκκουλα 1993

ΖΗΣΙΑΔΗΣ Β. – «Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ» Εκδ. Σάκκουλα Ε' Έκδοση

ΙΓΓΛΕΖΑΚΗΣ Ι. – «ΕΥΑΙΣΘΗΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ» Εκδ. Σάκκουλα 2004

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ Ι. – «ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΜΜΕ» Εκδ. Αντ. Σάκκουλα 2003

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ Ι. – «ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΥΠΟΣ» Εκδ. Αντ. Σάκκουλα 2000

ΜΗΤΡΟΥ Λ. – «Η ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΥΡΩΣΗΣ Ή Η ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ» Εκδ. Σάκκουλα 2012

ΜΗΤΡΟΥ Λ. – «Η ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ» Εκδ. Αντ. Σάκκουλα 1999

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Α. – «ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ» Εκδ. Αντ. Σάκκουλα 1997

ΠΛΑΓΙΑΝΝΑΚΟΣ Γ. – «Η ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ»
Νομική Βιβλιοθήκη Εκδ. 2002

ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ Τ. – «Η ΕΙΚΟΝΑ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ» Εκδ. Σάκκουλα 2007

ΤΣΕΒΑΣ – «ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ» Εκδ.
Αντ. Σάκκουλα 2011

ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΑΣ Κ. – «ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ ΑΠΟ
ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΜΕΝΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ» Εκδ. Αντ. Σάκκουλα 2005

ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ Κ. – «ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ» Εκδ.
Αντ. Σάκκουλα 2002

ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ Κ. – «ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ» Εκδ. Σάκκουλα 2003

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ – «Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ»
NoB 2009

ΒΟΓΙΑΤΖΗ Π. – «Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ
ΤΙΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΠΟΛΗΨΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΔΑ» NoB 57 (2009)

ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΣ Ν. – «ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ
ΔΙΚΗ» NoB 1991

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ Ι./ΒΡΕΤΤΟΥ Χ. – «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ (ΜΜΕ) ΚΑΙ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ» NoB 59 (2011)

ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ Γ. – «Η ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ» ΔιΔικ 4 (1992)

ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ Κ. – «ΑΠΟΧΡΩΣΕΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ – ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΠ’
ΑΡΙΘΜ. 3545/2002 ΣτΕ» ΠοινΔικ. 2/2003 (ΕΤΟΣ 6ο)

ΚΟΣΜΙΔΗΣ Χ. – «ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΜΕ ΚΛΕΙΣΤΕΣ ΠΟΡΤΕΣ»
ΕΛΛΔνη 25(1984)

ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΑΚΗΣ Ε. – «ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΑΠΟ
ΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ» ΜΗ/1998

ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗΣ Ι. – «ΤΑ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ
ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ» Υπεράσπιση 1995

ΜΗΤΡΟΥ Λ. – «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ
ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΑ ΑΡΧΕΙΑ» Αρχεία, Βιβλιοθήκες και Δίκαιο
στην Κοινωνία της Πληροφορίας (Πρακτικά Νομικής Σχολής και
Αρχειακής Εταιρείας) Αθήνα 2008

ΜΙΝΤΖΗΡΑΣ Κ. – «Η ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΗΣ» ΝοΒ 39 (1991)

ΜΙΧΟΣ Α. – «Η ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ
ΚΑΙ Η ΑΝΑΜΕΤΑΔΟΣΗ ΤΟΥΤΩΝ ΔΙΑ ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΤΟΥ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ, ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΕΩΣ, ΤΟΥ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟΥ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΟΥ» Εφημερίς των Ελλήνων Νομικών 1966

ΝΟΥΣΚΑΛΗΣ Γ. – «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ: ΑΞΙΕΣ ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΕΣ Ή ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΠοινΔικ
6/2003 (ΕΤΟΣ 6ο)

ΣΓΟΥΡΙΤΣΑΣ Γ. – «ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΝ
ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ» ΝοΒ ΕΤΟΣ 5ο

ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ – «ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ
ΜΜΕ ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ» ΠοινΧρ. 2003